

Voorstel aan het AB

Van	Dagelijks Bestuur	Corsanr.	porten/2018.06418
Portefeuillehouder	M. Bouts		
Onderwerp	Ontwerp Meerjarenraming 2019-2023-2028		
Agendapuntnr.	3.5	AB-vergadering	4 april 2018

Voorstel

Overeenkomstig het voorstel van het Dagelijks Bestuur:

1. In te stemmen met de bijgevoegde ontwerp-Meerjarenraming 2019-2023-2028 + ontwerp-begroting 2019
2. In te stemmen met het voorstel om de waterschapbijdrage voor het jaar 2019 vast te stellen op € 69,76 mln. (de bijdrage 2018 bedraagt € 68,34 mln).
3. Zowel de ontwerp-MJR als de ontwerp-begroting 2019 door het Dagelijks Bestuur ter advisering aan te bieden aan het Algemeen Bestuur van Waterschap Limburg.

Toelichting

Besluitvormingsproces omtrent de Begroting en Meerjarenraming

De onderhavige ontwerp-MJR 2019-2023-2028 en de ontwerp-Begroting 2019 worden door het dagelijks bestuur – voor besluitvorming door het algemeen bestuur – ten behoeve van het uitbrengen van een zienswijze voorgelegd aan Waterschap Limburg. In de Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg is omtrent dit proces onder artikel 19 het volgende opgenomen:

“Artikel 19: Begroting

1. Het dagelijks bestuur van de regeling zendt de ontwerp-begroting zes weken voordat zij aan het algemeen bestuur van de regeling wordt aangeboden, toe aan de algemene besturen van de deelnemers.
2. De ontwerp-begroting wordt door de zorg van de deelnemers voor een ieder ter inzage gelegd en tegen betaling van kosten algemeen verkrijgbaar gesteld. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving.
3. De algemene besturen van de deelnemers kunnen bij het dagelijks bestuur van de regeling hun zienswijze over de ontwerp-begroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur van de regeling voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerp-begroting, zoals deze aan het algemeen bestuur van de regeling wordt aangeboden.
4. Het algemeen bestuur van de regeling stelt de begroting vast in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient. Hierbij wordt rekening gehouden met de door het algemeen bestuur van de deelnemers uitgebrachte zienswijze.
5. Nadat deze is vastgesteld door het algemeen bestuur van de regeling, zendt het algemeen bestuur van de regeling, zo nodig, de begroting aan de algemene besturen van de deelnemers, die ter zake bij Gedeputeerde Staten hun zienswijze naar voren kunnen brengen.
6. Het dagelijks bestuur van de regeling zendt de begroting binnen vier weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, aan Gedeputeerde Staten.”

Daarnaast geldt volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) dat de algemene besturen van de deelnemers de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor begroting en MJR en de voorlopige jaarrekening van de GR tijdig (uiterlijk voor 15 april) te zien moeten krijgen. Verder bepaalt de Wgr dat de algemene besturen van de deelnemers 8 weken de tijd krijgen om zienswijzen met betrekking tot de begroting in te dienen.

Daarom is in de AB-vergadering van vandaag sprake van instemmen met en nog niet van vaststelling door het Algemeen Bestuur. Vaststelling van MJR en Begroting door het algemeen bestuur WBL is gepland voor juli a.s. rekening houdend met de uitgebrachte zienswijze van Waterschap Limburg.

Beoogd effect in relatie tot strategische doelen en toekomstvisie 2030

De onderhavige Meerjarenraming is getoetst aan de geformuleerde bestuurlijke uitgangspunten, zoals vastgesteld in de AB-vergadering van 20-12-2017.

Bij toetsing aan het vastgestelde Bestuursprogramma 2017-2019 blijkt dat er ruimte bestaat tussen de te bereiken resultaten en de doelen geformuleerd volgens dit bestuursprogramma. Bovendien moeten de beelden volgens het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030" van Waterschap Limburg nog worden vertaald naar gevolgen resp. uitgangspunten voor de meerjarenraming WBL.

In de AB-vergadering van december 2017 is tevens door het AB geconcludeerd dat WBL de goedkoopste is in Nederland, met name doordat de begroting vooral kosten gestuurd is. Het AB vraagt zich af hoe deze sturing zich verhoudt tot de bestuurlijke ambities ten aanzien van schoon water, circulariteit en kwaliteit. In toenemende mate is sprake van een spanningsveld tussen kosten en ambities en in overweging is gegeven om tot een meer output gestuurde benadering te komen met daarbij passende financiële kaders.

In genoemd kader heeft het Dagelijks Bestuur de organisatie gevraagd voorstellen te doen om pro actief te kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen, zoals beschreven in de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030. In de AB-vergadering van 20 december 2017 is daarnaast gevraagd om de personele bewegingsruimte die wordt gecreëerd door invoering van het Generatiepact en de omzetting van inhuurkrachten naar vaste menskracht mee te nemen in het voorstel. Deze vraagstelling wordt met ondersteuning door een extern adviesbureau nader uitgewerkt onder de werknaam 'operatie Waterkracht' met als doelstelling om te komen tot een integraal Masterplan ter versterking van de bedrijfsvoering en om de veranderingen in een verantwoord ontwikkeltempo door te voeren. Behandeling van het hierop gebaseerde voorstel door het Algemeen Bestuur zal op 4 juli 2018 plaatsvinden.

Omdat de behandeling van de Meerjarenraming en Begroting al maart-april plaats vindt, is gekozen om het financiële budget voor de meerjarenraming structureel te verhogen met 2% als dekking voor de maatregelen die invulling geven aan de geformuleerde ambities volgens het Bestuursprogramma 2017-2019 en het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030" ; met name voor innovaties (circa 1%) en voldoen aan hogere en veranderende eisen gesteld aan waterzuiveren (ook circa 1%).

Deze toekenning van extra budget loopt vooruit op de resultaten van de operatie Waterkracht, welke operatie leidt tot een voorstel hoe pro actief in te spelen op ambities, zoals beschreven in "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030". Bij de bestuurlijke behandeling van de resultaten van de operatie Waterkracht, wordt tevens aangegeven in hoeverre de nu toegevoegde budgettaire ruimte toereikend is voor de op grond van operatie Waterkracht voorgestelde acties en maatregelen.

Hierbij is relevant dat de te realiseren innovaties ook deels tot een kostenverlaging zullen leiden, hetgeen zoals te doen gebruikelijk bij de desbetreffende innovatievoorstellen zal worden aangegeven.

Het extra budget is opgevoerd als een centrale post onder het Dagelijks Bestuur, met de voorwaarde dat de invulling van het budget pas wordt vrijgegeven na toetsing aan Bestuursprogramma 2017-2019, Toekomstvisie 2030 en innovatiemogelijkheden op grond van een daartoe strekkend voorstel aan het Dagelijks Bestuur.

In Hoofdstuk 5 is de uitvoering van het beleid naar de onderscheiden strategische doelen en thema's weergegeven. Voor de overzichtelijkheid is bij de toelichtingen steeds hetzelfde stramien toegepast:

- wat willen we bereiken (= de doelstellingen, de beoogde effecten)
- waar staan we nu (= weergave van de huidige status)
- wat gaan we doen (= gerichte activiteiten om de beoogde effecten te realiseren).

De bestuurlijk vastgestelde uitgangspunten bevatten o.a. de kwaliteitseisen ten aanzien van de zuiveringsprestaties, het Waterbeheerplan 2016-2021, BestuursAkkoordWater (BAW), het klimaatakkoord.

Met de onderhavige meerjarenraming worden de voor de uitgangspunten gestelde doelen gehaald, waarbij het moment van vervanging van conventionele rwzi's door een Verdygo-installatie nog moet worden aangegeven. Dit moment ligt grotendeels buiten de planperiode van het huidige MIP. De berekende financiële gevolgen en de weergegeven prestaties sluiten daarop aan.

De inventarisatie en beoordeling van de rwzi's loopt, waarna het MIP hierop zal worden aangepast.

Met betrekking tot initiatieven gericht op realisatie van doelstellingen vanuit het Klimaatakkoord (met als pijlers energie, adaptatie, duurzaamheid) wordt als beoordelingskader gehanteerd dat realisatie minimaal kostenneutraal moet zijn ten opzichte van de vastgestelde Begroting / MJR alsook dat realisatie plaats vindt binnen de reguliere afschrijvingstermijnen WBL.

Vanwege de MJA en het klimaatakkoord heeft WBL de doelstelling om in 2020 40% van het energieverbruik zelf duurzaam op te wekken. Van de duurzaamheidsprojecten is het effect van het zonne-energieproject (maximaal effect indien alle vergunningen en SDE-beschikkingen worden verkregen) en het effect van de bouw van slibgisting Hoensbroek bepalend voor het behalen van de duurzaamheidsdoelstelling. Het aandeel duurzaam opgewekte energie neemt dan toe tot 47% waarmee aan de doelstelling van 2020 kan worden voldaan. De realisatie van beide projecten vormt onderdeel van deze meerjarenraming. Omtrent project slibgisting Hoensbroek is bestuurlijk al een positief standpunt ingenomen; een voorstel voor verlenen van een uitvoeringskrediet is onderhanden.

Aanvullend heeft het strategisch thema 'volledig energieneutraal werken' geleid tot de ambitie om in 2025 100% energieneutraal te zijn door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger. Uit doorgevoerde verkenningen blijkt dat 100% energieneutraal werken tot de mogelijkheden behoort, waarbij de mogelijke maatregelen bestaan uit:

- het realiseren van energiebesparing op grote energie onzuinige rwzi's. De grootste energiebesparingen kunnen worden gerealiseerd op het moment dat nieuwe energiezuinige technologieën kunnen worden geïntroduceerd. De meest geschikte natuurlijke momenten daarvoor zijn bij een grootschalige renovatie of bij KRW maatregelen;
- de ontwikkeling van energie uit water (restwarmte);
- de ontwikkelingen op het gebied van windenergie.

Initiatieven die strekken tot 100% energieneutraal werken zullen middels een separaat voorstel inclusief de financiële gevolgen aan het bestuur worden voorgelegd.

Dat geldt evenzeer voor de initiatieven / maatregelen die erop gericht zijn verder invulling te geven aan de doelen geformuleerd in het bestuursprogramma.

Door het WBL wordt met 29 Limburgse gemeenten op verschillende vlakken samengewerkt. De samenwerking met gemeenten is de afgelopen jaren in diverse opzichten gegroeid: zowel qua aantal opdrachtgevende gemeenten, als qua aantal opdrachten per gemeente. Het betreft onderhoud en beheer IBA's (redelijk stabiel), onderhoud en beheer rioolgemaal (sterk groeiende waarbij de dynamische infrastructuur van gemeenten steeds meer vanuit de Centrale Regelkamer wordt gemonitord en aangestuurd), Meten, Monitoren & Rekenen (sterk groeiende, zowel qua aantal gemeenten, als inhoudelijk). Bij de laatste activiteit gaat het om opstellen plannen en de ontwikkeling en invoering van nieuwe meet- en rekenmethodieken voor gemeentelijke rioolstelsels.

Egaliserende reserve

Conform afspraak met het Dagelijks Bestuur wordt voor de gehele planperiode uitgegaan van op jaarbasis sluitende begrotingen voor het WBL, waarbij het beheer van een egaliserende reserve volledig ligt bij de moederorganisatie. Het reservebeheer door de moederorganisatie zal erop gericht zijn om het fluctueren van de bijdrage aan het WBL tijdens de planperiode op te kunnen vangen door de inzet van de egaliseringsreserve die bij het waterschap wordt aangehouden en beheerd.

In het licht van dit perspectief wordt bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 uitgegaan van afdracht aan Waterschap Limburg van het positieve rekeningresultaat 2017 ad € 32.025.

Risico's

Het Waterschapsbedrijf Limburg loopt bij de taakuitoefening een aantal structurele risico's zoals financiële risico's ten aanzien van de energieprijzen, afzetbeperkingen van zuiveringsslib, bedrijfsonzekerheid van de slibdroger, niet verzekerd brandschaderisico van de installaties, milieuaansprakelijkheid.

Ter dekking van niet begrote kosten en risico's van materiële omvang is in het kader van risicomanagement een risicoanalyse uitgevoerd en is besloten om ter dekking van deze risico's een algemene reserve van € 2,7 mln aan te houden. Zie verder de risicoparagraaf 7.8.2 van de meerjarenraming.

Daarnaast is sprake van het risico op hogere belasting voor verbranden en storten van afval; afhankelijk van het daartoe te nemen overheidsbesluit. De maatregel betreft een hoger tarief op het verbranden en storten van afvalstoffen per 2019 en het verbreden van de grondslag door afschaffing van de belastingvrijstelling van zuiveringsslib en het in de heffing betrekken van afval verbrand in biomassa-energiecentrales. De kosten voor de afzet van slib zullen daardoor met € 0,4 mln - € 0,7 mln per jaar toenemen.

Financiële consequenties

De onderhavige meerjarenraming is gebaseerd op reeds genomen besluiten.

De financiële gevolgen van de eveneens geagendeerde voorstellen "Intensivering samenwerking gemeenten" en "Demoproject Superlocal" zijn derhalve (nog) niet opgenomen in deze meerjarenraming.

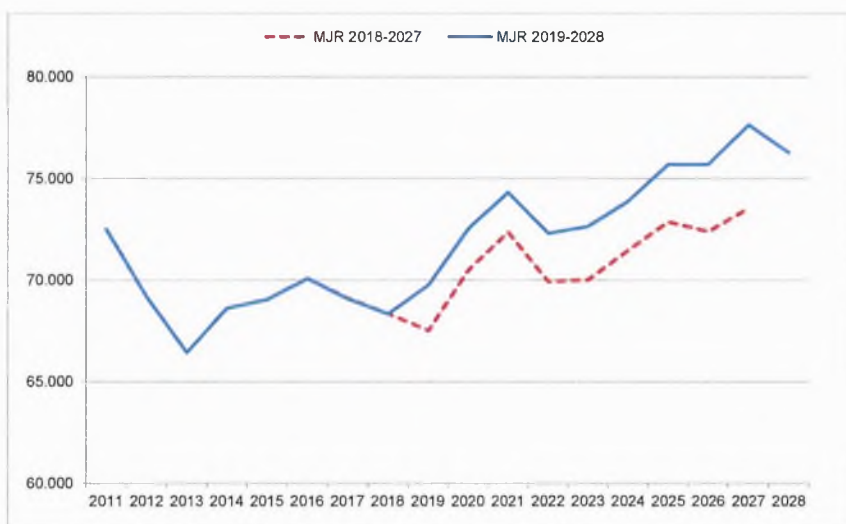
De netto kosten ten opzichte van de vorige MJR

De ontwikkeling van de netto kosten vanaf het referentiejaar 2011 ten opzichte van de vorige MJR, is onderstaand zowel in een tabel als in een grafiek inzichtelijk gemaakt. Het streven is om het effect van de netto kosten WBL op het tarief voor de zuiveringsheffing op een stabiel niveau te houden (niveau netto kosten 2011 is € 72,5 mln).

De ontwikkeling van de netto kosten ten opzichte van de vorige MJR, is onderstaand zowel in een tabel als in een grafiek inzichtelijk gemaakt (met als basis het referentiejaar 2011). Uit de tabel blijkt dat in het jaar 2019 de netto kosten van het WBL € 2,25 mln hoger zijn dan in het vergelijkbare jaar volgens de vorige MJR.

Relevant is dat de wijzigingen ten opzichte van vorige MJR het gevolg zijn van de doorgevoerde verhoging met 2%, de overige reeds genomen besluiten en daarnaast het gevolg van niet beïnvloedbare prijsontwikkelingen resp. aanbestedingsresultaten.

Totaal netto kosten bedragen x € 1.000	2011	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	gemiddeld 2018-2027
MJR 2018-2027	72.510	68.344	67.514	70.484	72.364	69.938	70.008	71.453	72.863	72.394	73.531		70.889
MJR 2019-2028	72.510	68.344	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640	73.876	75.694	75.696	77.632	76.274	73.281
Mutatie		0	2.250	2.049	1.953	2.372	2.633	2.422	2.830	3.302	4.102		2.391

Omdat voor de jaren 2011-2018 zowel voor MJR 2018 als voor MJR2019 de netto kosten aan elkaar gelijk zijn, liggen beide lijnen in die jaren over elkaar heen.

Bij vergelijking van het verloop over de totale planperiode blijkt dat de lijn van de MJR 2019 vanaf het jaar 2019 hoger ligt dan de lijn van de vorige MJR.

Gemiddeld over de vergelijkbare planperiode 2018-2027 stijgen de netto kosten met € 2,39 mln als een saldo van hogere kapitaallasten ad € 0,53 mln en hogere bedrijfsvoeringkosten ad € 1,86 mln.

➤ Toelichting netto kapitaallasten (periode 2018-2027) ten opzichte van de vorige Meerjarenraming

Uiteraard zijn de kapitaallasten grotendeels volgend aan het verloop van de investeringen. Onderstaande eerste grafiek geeft het grillige verloop weer van de geplande investeringsuitgaven, waaruit blijkt dat het uitgavniveau 2018 en 2019 hoger is dan in vorige MJR gepland. Ook de dip in de investeringsuitgaven 2021 volgens de vorige MJR blijft uit.

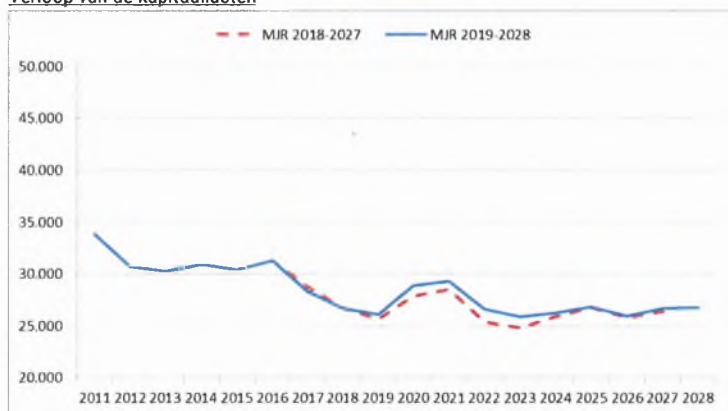
Het normatieve gemiddelde uitgavniveau over de 10 jarige planperiode is enerzijds verlaagd met € 0,4 mln als gevolg van de evaluatie van het financieel beleid waarbij is besloten om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming 2019-2028 het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22,5 mln naar gemiddeld € 24,7 mln. Daarnaast is conform besluit het investeringsvolume extra verhoogd met € 14,5 mln vanwege de investering in zonnepanelen. Zie verder de paragraaf 6.2.

Verloop van de investeringsuitgaven (met een doorkijk over 10 jaar)

Het verloop van de kapitaallasten in onderstaande grafiek vertoont een hoger patroon dan bij de vorige meerjarenraming en een vergelijkbare mate van fluctuatie over de jaren. Het verloop is echter minder grillig dan het verloop van de investeringen. Het effect is gedempt als gevolg van de afschrijftermijnen.

Verloop van de kapitaallasten

Over de periode 2018-2027 is het gemiddelde van de kapitaallasten gestegen met € 0,53 mln (zie grafiek). In de eerste helft van de periode zijn de kapitaallasten duidelijk hoger en in de tweede helft van de periode zijn de kapitaallasten nagenoeg gelijk. In de tweede helft worden de hogere afschrijvingen in grotere mate gecompenseerd door de grotere daling van de rentekosten in de tweede helft van de planperiode.

De hogere kapitaallasten bestaan uit gemiddeld € 0,41 mln lagere rentekosten door lagere rentepercentages op reeds afgesloten leningen en andere berekeningswijze toekomstige financiering. De afschrijvingen zijn gemiddeld over de periode € 0,94 mln hoger. De hogere afschrijvingen zijn relatief constant over de gehele periode en verklaarbaar uit het gemiddeld hogere investeringsniveau in de planperiode (zie paragraaf 6.1.5).

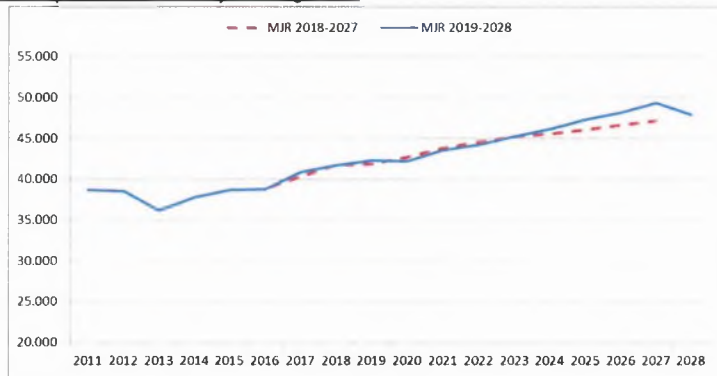
➤ **Toelichting netto bedrijfsvoeringkosten (periode 2018-2027) ten opzichte van de vorige Meerjarenraming**
 In de planperiode 2018-2027 nemen de netto bedrijfsvoeringkosten toe met gemiddeld € 1,86 mln ten opzichte van de vorige MJR. Deze verhoging bestaat uit:

- verhoging van de personeelslasten met gemiddeld € 1,96 mln per jaar;
- verlaging van de kosten goederen en diensten van derden met gemiddeld € 0,23 mln per jaar;
- verhoging van het kostenbudget met 2% onder diensten van derden, onderhevig aan nadere besluitvorming Dagelijks Bestuur; gemiddeld € 1,36 mln;
- toename van de eigen baten met gemiddeld € 1,23 mln per jaar.

Hieruit blijkt dat de verhoging van de personeelslasten grotendeels wordt gecompenseerd door de hogere eigen baten.

De ontwikkeling van de netto bedrijfsvoeringkosten wordt onderstaand grafisch weergegeven. Voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van de netto bedrijfsvoeringkosten zie paragraaf 6.1.5.

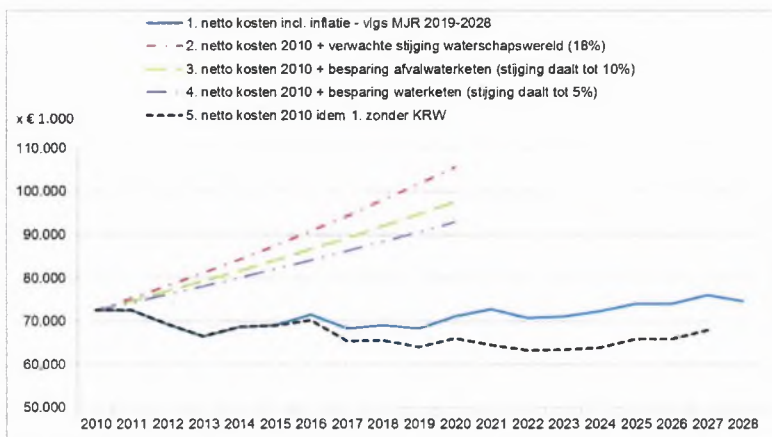
Verloop van de netto bedrijfsvoeringkosten

Netto Kosten ten opzichte van BestuursAkkoordWater-doelstelling

Onderstaand wordt aangegeven hoe de ontwikkeling van de netto kosten bij het WBL volgens de MJR 2019-2028 zich verhoudt tot de te bereiken doelmatigheidswinst. Hierbij worden de volgende scenario's getoond:

1. netto kosten WBL incl. inflatie in de periode 2010-2028 (vanaf 2018 volgens Begroting resp. MJR)
2. netto kosten WBL 2010 incl. inflatie + de verwachte kostenstijging in waterschapswereld tot 2020 (18%)
3. netto kosten 2010 volgens variant 2 + besparing afvalwaterketen tot 2020 (kostenstijging daalt tot 10%)
4. netto kosten 2010 volgens variant 3 + besparing waterketen tot 2020 (kostenstijging daalt tot 5%)
5. netto kosten volgens MJR 2019-2028 excl. effect KRW

Ontwikkeling netto kosten WBL ten opzichte van doelstelling landelijk Bestuurs Akkoord Water

Uit bovenstaande vergelijking blijkt dat de kostenontwikkeling WBL volgens de MJR 2019-2028 (de blauwe lijn) zich duidelijk beweegt onder het kostenniveau overeenkomend met de landelijk afgestemde doelmatigheidsreductie afvalwaterketen van 0,8% per jaar (de groene streepjes lijn).

Het kostenniveau in 2020 van WBL ligt daardoor circa € 25 mln lager dan het kostenniveau dat bereikt zou worden wanneer de kosten vanaf 2010 zich zouden hebben ontwikkeld overeenkomstig deze doelmatigheidsreductie.

Ook ligt die blauwe lijn (WBL) duidelijk lager dan het kostenniveau overeenkomend met de landelijk te behalen aanvullende doelmatigheidsreductie van 0,5% per jaar, bij realisatie van de voordelen verbonden aan integraal waterbeheer (zie de parse streep-punten lijn). Het kostenniveau in 2020 van WBL ligt in dat geval circa € 20 mln lager dan het kostenniveau dat bereikt zou worden wanneer de kosten vanaf 2010 zich zouden hebben ontwikkeld volgens deze aanvullende doelmatigheidsreductie.

Wanneer de effecten van de KRW-maatregelen niet worden meegeteld (de onderste streepjeslijn), dan is die kostenontwikkeling duidelijk waarneembaar lager dan de blauwe niet-onderbroken lijn van de onderhavige MJR, waarbij de effecten van de KRW-maatregelen wel zijn meegenomen.

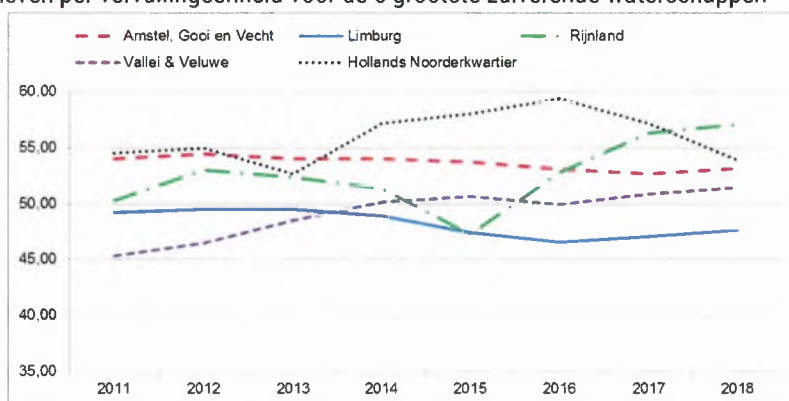
Vergelijking landelijk van de kosten per v.e.

In onderstaande grafieken wordt de ontwikkeling van de tarieven per vervuilingseenheid vanaf 2011 getoond voor de 5 grootste zuiverende waterschappen, alsook van de 5 waterschappen met de laagste zuiveringsheffing.

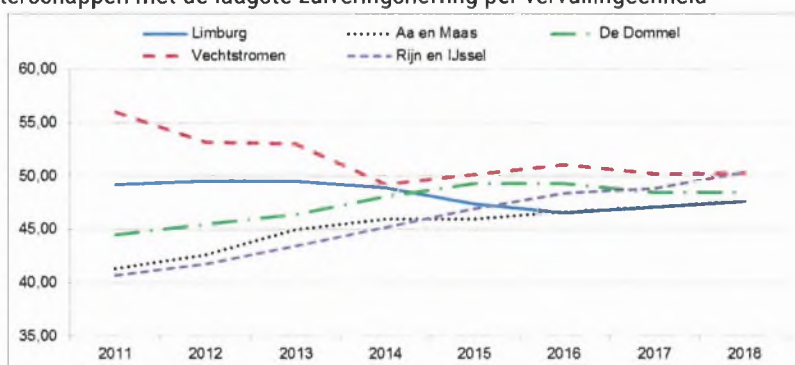
Uit grafiek 1 blijkt dat van de grote zuiverende waterschappen Vallei en Veluwe tot 2013 het laagste tarief had en vanaf 2014 is voorbijgestreefd door Limburg.

Uit grafiek 2 blijkt dat van de waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per ve Rijn en IJssel tot 2014 het laagste tarief had, gevolgd door Aa en Maas en dat Aa en Maas in 2015 het laagste tarief had en Limburg van 2016 tot met 2018 het laagste tarief heeft.

Grafiek 1: tarieven per vervuilingseenheid voor de 5 grootste zuiverende waterschappen

Grafiek 2: waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per vervuilingseenheid

Uit deze grafieken blijkt het dalende verloop van het zuiveringstarief voor Limburg, resulterend in het laagste landelijke tarief in 2016, 2017 en 2018 (tarief Limburg = € 47,62 bij 1,6 miljoen vervuilingseenheden; tarief Aa en Maas = € 47,64 bij 1,1 miljoen vervuilingseenheden).

Het verschil van het tarief 2018 ten opzichte van het landelijk gemiddelde tarief ad € 56,80 bedraagt 16% overeenkomende met € 14,7 mln lagere kosten.

Communicatie

De meerjarenraming en de begroting worden vastgesteld in een openbare vergadering van het Algemeen Bestuur en als zodanig gepubliceerd op de internetpagina van Waterschapsbedrijf Limburg.

Ondernemingsraad

De Meerjarenraming 2019-2023-2028 en Begroting 2019 worden ter kennisgeving aangeboden aan de ondernemingsraad.

Evaluatie en borging

De realisatie van de gemaakte afspraken wordt per kwartaal gevolg middels de Marap aan het Algemeen Bestuur.

De directeur,

De voorzitter,

ing. E.M. Pelzer MMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Ontwerp-Meerjarenraming 2019-2023-2028

Ontwerp-Begroting 2019

Vastgesteld d.d. xx-xx-2018
Door Algemeen Bestuur WBL

Corsa-DMS-nr.: 2018.06559

INHOUD

1	Inleiding	5
2	Bestuurlijke randvoorwaarden	7
2.1	Bestuursprogramma 2017-2019	8
2.2	Uitgangspunten MJR 2019-2028 en Begroting 2019	9
3	Missie, visie, strategische doelen	11
3.1	Missie, visie, strategische doelen	11
3.2	Organogram	13
4	Externe ontwikkelingen relevant voor het WBL	14
4.1	Doelmatigheidswinst Bestuursakkoord Water	14
4.2	Kader Richtlijn Water	15
5	Het Waterschapsbedrijf in 2019-2023-2028	16
5.1	Strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water	16
5.1.1	Schoon en ecologisch gezond water: Wat willen we bereiken?	16
5.1.2	Schoon en ecologisch gezond water: Waar staan we nu?	17
5.1.3	Schoon en ecologisch gezond water: Wat gaan we doen?	18
5.2	Strategisch doel: Vergroten Duurzaamheid	19
5.2.1	Vergroten duurzaamheid: Wat willen we bereiken?	19
5.2.2	Vergroten duurzaamheid: Waar staan we nu?	20
5.2.3	Vergroten duurzaamheid: Wat gaan we doen?	21
5.3	Strategisch doel: Vergroten Maatschappelijke waarde	22
5.3.1	Vergroten maatschappelijke waarde: Wat willen we bereiken?	22
5.3.2	Vergroten maatschappelijke waarde: Waar staan we nu?	24
5.3.3	Vergroten maatschappelijke waarde: Wat gaan we doen?	27
5.4	Kritische succesfactoren	28
5.4.1	Kritische succesfactoren: Wat willen we bereiken?	28
5.4.2	Kritische succesfactoren: Waar staan we nu?	29
5.4.3	Kritische succesfactoren: Wat gaan we doen?	31
6	Financiële gevolgen uitvoerend beleid WBL	33
6.1	Exploitatiegevolgen 2019-2028	33
6.1.1	De netto kosten ten opzichte van de vorige MJR	33
6.1.2	Netto Kosten ten opzichte van BAW-doelstelling	34
6.1.3	Vergelijking landelijk van de kosten per v.e.	35
6.1.4	Toelichting netto kosten ten opzichte van het referentiejaar 2011	36
6.1.5	Toelichting netto kosten ten opzichte van vorige Meerjarenraming	39
6.2	Investerings 2019-2023-2028	45
6.3	Effect maatregelen Kader Richtlijn Water (KRW)	46
6.4	EMU-saldo	49
7	Beschouwing bij de Begroting 2019	50
7.1	De ontwikkelingen sinds het begrotingsjaar 2018	50
7.2	Uitgangspunten en normen	53

7.3	Incidentele baten en lasten	53
7.4	Kostentoerekening	53
7.5	Onttrekkingen aan 'overige bestemmingsreserves' en voorzieningen	53
7.6	Waterschapsbelastingen	53
7.7	Reservepositie: het weerstandvermogen	55
7.8	Financiering	55
7.8.1	Treasury-paragraaf (financieringsparagraaf)	55
7.8.2	Risicoparagraaf	58
8	Exploitatie-uitgaven Meerjarenraming naar BBP-opzet	60
9	De Begroting 2019 (naar kostendragers + naar kostensoorten)	61
9.1	De Begroting 2019 naar kostendragers	61
9.2	De Begroting 2019 + MJR naar kosten- en opbrengstsoorten	63
9.2.1	De Begroting 2019 + MJR naar kostensoorten	63
9.2.2	De Begroting 2019 + MJR naar opbrengstsoorten	64
9.3	Begroting 2019: de bijdrage van het Waterschap Limburg	65

BIJLAGEN :

1. Opstelling naar de units van netto kosten en formatie
2. Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) Meerjarenraming
3. Rekenuitgangspunten MJR 2019-2023-2028 en Begroting 2019
4. Staat van immateriële, materiële, financiële vaste activa en onderhanden werken
5. Staat van vaste schulden
6. Staat van reserves en voorzieningen
7. Berekening van het rente-omslagpercentage
8. Staat van personeelslasten
9. Kostenverdeelstaat met toelichting
10. Meerjarenraming 2017-2021

1 Inleiding

Waterschapswet

Met betrekking tot de Meerjarenraming (MJR) is in de nota van toelichting op de waterschapswet het volgende opgenomen:

“In de besprekingen ter voorbereiding van en over de meerjarenraming geeft het algemeen bestuur het dagelijks bestuur de beleidsmatige en financiële kaders mee die gelden voor de uitwerking van het meerjarenbeleid voor het komende jaar”. Bij de toelichting op artikel 4.6 wordt dit nog eens benadrukt: “Voor de kaderstellende en beleidsbepalende functies van het algemeen bestuur is het jaarlijks ontwikkelen en bespreken van het meerjarig beleidskader essentieel”. Verder wordt hierbij het volgende aangegeven: “De MJR moet in beginsel structureel sluitend zijn, dat wil zeggen dat lasten en baten aan het einde van de meerjarenperiode in evenwicht moeten zijn”.

De MJR wordt behandeld voorafgaand aan de Begroting. Bij de begroting stelt het algemeen bestuur de kaders voor zowel het beleid als de financiën voor het komende jaar vast. Bij de behandeling van de begroting dient te worden aangegeven – in de situatie dat de MJR op een eerdere datum (bijv. in het voorjaar) behandeld wordt dan de begroting – welke van de gehanteerde normen en uitgangspunten in belangrijke mate afwijken van het voorafgaande begrotingsjaar én van de MJR.

Bij het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) worden MJR + Begroting gelijktijdig in het voorjaar behandeld; voor de beleids- en verantwoordingscyclus betekent dit dat een fysiek gescheiden document MJR en Begroting niet noodzakelijk is.

In deze opzet worden de beleidsmatige en financiële kaders voor de MJR door het Dagelijks Bestuur behandeld in december voorafgaand aan het jaar van het opstellen van de MJR en de Begroting.

De indeling van zowel de Meerjarenraming als de Begroting dient te voldoen aan de in de wetgeving opgenomen kaders, concreet: er dient een programmabegroting te worden opgesteld. Met het Algemeen Bestuur is afgestemd, dat de taakstelling WBL: “Zuiveren en verwerken van afvalwater” wordt uitgewerkt langs de december 2017 vastgestelde strategische doelen en thema’s.

Functie van Meerjarenraming en Begroting

De meerjarenraming bevat het beleid dat door het waterschap zal worden gevoerd en de financiële gevolgen daarvan voor het waterschapsbedrijf, waaronder de lasten en baten van het bestaande en het nieuwe beleid.

De Begroting 2019 vormt de eerste jaarschijf van de meerjarenraming 2019-2023-2028. In de begroting wordt de uitvoering van het beleid, de doelstellingen en de daaraan verbonden kosten voor het desbetreffende jaar toegelicht. De functie van de Begroting is meerledig:

- **Allocatiefunctie;** toewijzen van middelen naar programma’s en kostensoorten;
- **Autorisatiefunctie;** door het vaststellen van de begroting wordt het Bestuur van het WBL gemachtigd om de opgenomen middelen conform de begroting in te zetten;
- **Taakstellende functie;** uitoefening van de aan het WBL opgedragen activiteiten moet binnen de vastgestelde begroting blijven;
- **Beheersfunctie;** tijdens het jaar, en aan het einde van het jaar via de jaarrekening, worden de werkelijke resultaten getoetst aan de in de begroting opgenomen middelen.

De Begroting 2019 van het WBL vormt input voor de bepaling van het tarief van de zuiveringsheffing voor het jaar 2019 door het Waterschap Limburg.

Inhoudelijk

In *hoofdstuk 2* worden de bestuurlijke randvoorwaarden weergegeven, bestaande uit het bestuursprogramma 2017-2019 en de vastgestelde uitgangspunten voor meerjarenraming en begroting.

In *hoofdstuk 3* worden de missie, visie, ambitie en de strategische doelen weergegeven.

Hoofdstuk 4 wordt aangegeven welke relevante externe en interne ontwikkelingen van invloed zijn op deze MJR.

Hoofdstuk 5 bevat de uitvoering van het beleid naar de onderscheiden strategische doelen en thema's. Voor de overzichtelijkheid is bij de toelichtingen steeds hetzelfde stramien toegepast:

- wat willen we bereiken (= de doelstellingen, de beoogde effecten)
- waar staan we nu (= weergave van de huidige status)
- wat gaan we doen (= gerichte activiteiten om de beoogde effecten te realiseren).

Bij voorstellen gericht op realisatie van doelstellingen vanuit het Klimaatakkoord (met als pijlers energie, adaptatie, duurzaamheid) wordt als beoordelingskader gehanteerd dat realisatie minimaal kostenneutraal moet zijn ten opzichte van de vastgestelde Begroting / MJR alsook dat realisatie plaats vindt binnen de reguliere afschrijvingstermijnen WBL. Omtrent deze maatregelen zal het bestuur steeds geïnformeerd worden en zullen bestuursrelevante maatregelen steeds ter besluitvorming aan het bestuur worden voorgelegd.

Door deze handelwijze te kiezen kan worden voldaan aan de energie- en duurzaamheidsdoelstellingen, zonder dat dit leidt tot extra kosten voor de burger.

Hoofdstuk 6 geeft een opstelling van de financiële gevolgen volgens de MJR, waarbij een vergelijking wordt gemaakt met de vorige MJR en het referentiejaar 2011. De effecten van de KRW-maatregelen worden daarbij afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

Hoofdstuk 7 bevat de beschouwing bij de Begroting 2019. De *hoofdstukken 8 en 9* bevatten de opstelling van de Begroting 2019 naar de kosten- en opbrengstsoorten alsmede een presentatie van de cijfers van MJR en Begroting conform het voor de waterschappen gebruikelijke BBP-format.

2 Bestuurlijke randvoorwaarden

De onderhavige Meerjarenraming is getoetst aan de geformuleerde bestuurlijke uitgangspunten, zoals vastgesteld in de AB-vergadering van 20-12-2017.

Bij toetsing aan het vastgestelde Bestuursprogramma 2017-2019 blijkt dat er ruimte bestaat tussen de te bereiken resultaten en de doelen geformuleerd volgens dit bestuursprogramma. Bovendien moeten de beelden volgens het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030" van Waterschap Limburg nog worden vertaald naar gevolgen resp. uitgangspunten voor de meerjarenraming WBL.

In de AB-vergadering van december 2017 is tevens door het AB geconcludeerd dat WBL de goedkoopste is in Nederland, met name doordat de begroting vooral kosten gestuurd is. Het AB vraagt zich af hoe deze sturing zich verhoudt tot de bestuurlijke ambities ten aanzien van schoon water, circulariteit en kwaliteit. In toenemende mate is sprake van een spanningsveld tussen kosten en ambities en in overweging is gegeven om tot een meer output gestuurde benadering te komen met daarbij passende financiële kaders.

In genoemd kader heeft het Dagelijks Bestuur de organisatie gevraagd voorstellen te doen om pro actief te kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen, zoals beschreven in de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030. In de AB-vergadering van 20 december 2017 is daarnaast gevraagd om de personele bewegingsruimte die wordt gecreëerd door invoering van het Generatiepact en de omzetting van inhuurkrachten naar vaste menskracht mee te nemen in het voorstel. Deze vraagstelling wordt met ondersteuning door een extern adviesbureau nader uitgewerkt onder de werknaam 'operatie Waterkracht' met als doelstelling om te komen tot een integraal Masterplan ter versterking van de bedrijfsvoering en om de veranderingen in een verantwoord ontwikkeltempo door te voeren. Behandeling van het hierop gebaseerde voorstel door het Algemeen Bestuur zal op 4 juli 2018 plaatsvinden.

Omdat de behandeling van de Meerjarenraming en Begroting al maart-april plaats vindt, is gekozen om het financiële budget voor de meerjarenraming structureel te verhogen met 2% als dekking voor de maatregelen die invulling geven aan de geformuleerde ambities volgens het Bestuursprogramma 2017-2019 en het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030"; met name voor innovaties (circa 1%) en voldoen aan hogere en veranderende eisen gesteld aan waterzuiveren (ook circa 1%).

Deze toekenning van extra budget loopt vooruit op de resultaten van de operatie Waterkracht, welke operatie leidt tot een voorstel hoe pro actief in te spelen op ambities, zoals beschreven in "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030". Bij de bestuurlijke behandeling van de resultaten van de operatie Waterkracht, wordt tevens aangegeven in hoeverre de nu toegevoegde budgettaire ruimte toereikend is voor de op grond van operatie Waterkracht voorgestelde acties en maatregelen.

Hierbij is relevant dat de te realiseren innovaties ook deels tot een kostenverlaging zullen leiden, hetgeen zoals te doen gebruikelijk bij de desbetreffende innovatievoorstellen zal worden aangegeven.

Het extra budget is opgevoerd als een centrale post onder het Dagelijks Bestuur, met de voorwaarde dat de invulling van het budget pas wordt vrijgegeven na toetsing aan Bestuursprogramma 2017-2019, Toekomstvisie 2030 en innovatiemogelijkheden op grond van een daartoe strekkend voorstel aan het Dagelijks Bestuur.

De bestuurlijk vastgestelde uitgangspunten bevatten o.a. de kwaliteitseisen ten aanzien van de zuiveringsprestaties, het Waterbeheerplan 2016-2021, BestuursAkkoordWater (BAW), het klimaatakkoord. Met de onderhavige MJR worden de voor de uitgangspunten gestelde doelen gehaald, waarbij het moment van vervanging van conventionele rwzi's door een Verdygo-installatie nog moet worden aangegeven. Dit moment ligt grotendeels buiten de planperiode van het huidige MIP. De berekende financiële gevolgen en de weergegeven prestaties sluiten daarop aan. De inventarisatie en beoordeling van de rwzi's loopt, waarna het MIP hierop zal worden aangepast.

Met betrekking tot initiatieven gericht op realisatie van doelstellingen vanuit het Klimaatakkoord (met als pijlers energie, adaptatie, duurzaamheid) wordt als beoordelingskader gehanteerd dat realisatie minimaal kostenneutraal

moet zijn ten opzichte van de vastgestelde Begroting / MJR alsook dat realisatie plaats vindt binnen de reguliere afschrijvingstermijnen WBL.

Vanwege de MJA en het klimaatakkoord heeft WBL de doelstelling om in 2020 40% van het energieverbruik zelf duurzaam op te wekken. Van de duurzaamheidsprojecten is het effect van het zonne-energieproject (maximaal effect indien alle vergunningen en SDE-beschikkingen worden verkregen) en het effect van de bouw van slibgisting Hoensbroek bepalend voor het behalen van de duurzaamheidsdoelstelling. Het aandeel duurzaam opgewekte energie neemt dan toe tot 47,0 % waarmee aan de doelstelling van 2020 kan worden voldaan. De realisatie van beide projecten vormt onderdeel van deze meerjarenraming. Omtrent project slibgisting Hoensbroek is bestuurlijk al een positief standpunt ingenomen; een voorstel voor verlenen van een uitvoeringskrediet is onderhanden.

Aanvullend heeft het strategisch thema 'volledig energieneutraal werken' geleid tot de ambitie om in 2025 100% energieneutraal te zijn door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger. Uit doorgevoerde verkenningen blijkt dat 100% energieneutraal werken tot de mogelijkheden behoort, waarbij de mogelijke maatregelen bestaan uit:

- het realiseren van energiebesparing op grote energie onzuinige rwzi's. De grootste energiebesparingen kunnen worden gerealiseerd op het moment dat nieuwe energiezuinige technologieën kunnen worden geïntroduceerd. De meest geschikte natuurlijke momenten daarvoor zijn bij een grootschalige renovatie of bij KRW maatregelen;
- de ontwikkeling van energie uit water (restwarmte);
- de ontwikkelingen op het gebied van windenergie.

Initiatieven die strekken tot 100% energieneutraal werken zullen middels een separaat voorstel inclusief de financiële gevolgen aan het bestuur worden voorgelegd.

Dat geldt evenzeer voor de initiatieven / maatregelen die erop gericht zijn verder invulling te geven aan de doelen geformuleerd in het bestuursprogramma.

2.1 Bestuursprogramma 2017-2019

Aan het bestuursprogramma 2017-2019 zijn de navolgende teksten ontleend, specifiek relevant voor Waterschapsbedrijf Limburg.

Waterschapsbedrijf voert de zuiveringstaak vooruitstrevend en betrouwbaar uit, maakt gebruik van kennis en kennisontwikkeling in de omgeving en kenmerkt zich door innovatiekracht

Kernpunten samenwerken, verbinden en innoveren:

- Interactie, verantwoordelijkheden delen en samenwerken gemeenten, provincie, het Rijk, bedrijven, agrariërs, natuur – en terreinbeheerder, onderwijsveld en inwoners (allianties; co-creatie).
- Met kennis- en onderwijsinstellingen en bedrijven samenwerken om slagkracht, innovatiekracht en de aansluiting van onderwijs en bedrijfsleven bij onze opgaven te borgen.
- Continu verbeteren en vernieuwen; aansluiting zoeken bij innovatieve bedrijven (win-win), koploperspositie vasthouden vanuit innovatiekracht; streven naar 100% energieneutraal werken.
- Hoog niveau dienstverlening " we zeggen wat we doen, we doen wat we zeggen"

Kernopgaven zuiveren, waterketen, klimaatverandering, waterkwaliteit, crisisbeheersing en goed werkgeverschap:

- Vooropgaan in het benutten van mogelijkheden om efficiëntie en kwaliteitswinst in waterketen te behalen.
- Vergaande samenwerking met gemeenten en WML 'coalition of the willing' (behoud eigen wettelijke taken).
- Afvalwateraangstukken samen oppakken met belanghebbenden.
- Innovatie stimuleren en groeien naar 'grondstoffenfabriek'.
- Kaderrichtlijnwater is richtinggevend voor oppervlaktewaterkwaliteit.
- Een gezonde leefomgeving door verbeteren waterkwaliteit en hoger zuiveringsrendement.
- Een moderne en flexibele organisatie behorend tot de beste werkgevers in Nederland.

2.2 Uitgangspunten MJR 2019-2028 en Begroting 2019

Conform afspraak met uw bestuur zijn de concreet benoemde uitgangspunten voorafgaande aan de opstelling van de Meerjarenraming ter besluitvorming voorgelegd aan het Dagelijks Bestuur, zodat die vervolgens kunnen worden opgenomen in de nieuwe MJR / Begroting.

Deze uitgangspunten zijn december 2017 door het Dagelijks Bestuur vastgesteld en vervolgens eveneens december 2017 ter kennisneming geagendeerd voor het Algemeen Bestuur.

De geformuleerde uitgangspunten zijn bepalend voor de ontwikkelrichting van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en zijn tevens bepalend voor de ontwikkeling van de kosten en opbrengsten van het WBL en dientengevolge ook voor de jaarlijkse bijdrage van het Waterschap Limburg.

De uitgangspunten zoals vastgesteld voor de Meerjarenraming 2019-2023-2028 + Begroting 2019 zijn opgenomen in hoofdstuk 5 onder het kopje "Wat willen we bereiken?" en daarbij gerubriceerd naar de strategische doelen en thema's zoals aangegeven in hoofdstuk 3.

Onderstaand worden de wijzigingen ten opzichte van de uitgangspunten volgens de vorige MJR weergegeven, waarbij het strategisch doel en het thema worden vermeld waar een wijziging is doorgevoerd. De volledige tekst van het betreffende gewijzigde thema wordt getoond, waarbij ten behoeve van de leesbaarheid de wijziging grijs gearceerd is weergegeven.

Strategische doelstelling: Schoon en ecologisch gezond water

- Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren
 - de KRW-normen en ingangsdata, zoals die vanuit de Kader Richtlijn Water (KRW) door Waterschap Limburg (voorheen WRO en WPM) voor de rwzi's van het WBL zijn vastgelegd in de brief van 18-11-2014. Ten opzichte van deze brief zijn de volgende voor de MJR relevante wijzigingen vastgelegd:
 - in overleg met Rijkswaterstaat is voor rwzi Weert middels maatwerkvoorschrift een hogere grenswaarde voor totaal fosfor en totaal stikstof toegestaan tot 1-10-2019 (brief 8-2-2017, kenmerk 2017.00096);
 - de rwzi Simpelveld zal op basis van de huidige inzichten juli 2021 worden gesloten en worden aangesloten op rwzi Wijlre.

Strategische doelstelling: Vergroten duurzaamheid

- Thema: Energieneutraal werken binnen WBL
 - Het Algemeen Bestuur heeft 19-07-2017 ingestemd met de energie-ambitie 2017-2025, welke inhoudt dat Waterschapsbedrijf Limburg de ambitie heeft om in 2025 100% energieneutraal te zijn door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger. Dat betekent dat WBL de totale hoeveelheid energie die nodig is voor (met name) de zuiveringsprocessen en het transporteren van het afvalwater zelf duurzaam wil opwekken en daarvoor dus niet meer afhankelijk is van de inkoop van energie.

Strategische doelstelling: Vergroten Maatschappelijke Waarde

- Thema: Kostenontwikkeling WBL
 - Het investeringsniveau voor de planperiode (incl. KRW-maatregelen) bedraagt gemiddeld € 24,1 mln per jaar, excl. investeringen die zichzelf terugverdienen. Het accorderen van dit soort investeringen zal steeds leiden tot een verhoging van het investeringsvolume:
 - voor innovatieve investeringen geldt een terugverdientijd van 7 tot 8 jaar
 - voor duurzaamheidsinvesteringen geldt een terugverdientijd van 15 jaar.Hieraan ligt steeds een sluitende businesscase ten grondslag.Ten gevolge van de goedkeuring 19-7-2017 door het Algemeen Bestuur van de evaluatie financieel beleid is het normatieve gemiddelde uitgavniveau over de 10 jarige planperiode verlaagd met € 0,4 mln als

gevolg besluit om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22,5 mln naar gemiddeld € 24,1 mln.

- Op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden en de afzet van slibkorrels te continueren met 5 tot 10 jaar (tot maximaal 1 juli 2028).
- Vanuit de ambitie om van een lineaire economie over te gaan naar een circulaire economie, worden ook circulaire initiatieven genomen. Kansen daartoe liggen met name op het gebied van hergebruik dan wel terugwinning van grondstoffen. Uitdagingen op het gebied van energie-, drinkwater-, chemicaliën- en materiaalgebruik, evenals verwijdering van microverontreinigingen en metalen. Bij de diverse initiatieven voor circulaire oplossingen staat duurzaamheid voorop maar is een positieve business case vaak lastig te maken. Een 'value case' - waarbij naast kosten ook duurzaamheid, innovatie en maatschappelijk toegevoegde waarde criteria zijn - kan tot gevolg hebben dat projecten met een duurzame meerwaarde maar negatieve financiële vooruitzichten toch tot een positief uitvoeringsbesluit leiden.

Randvoorwaardelijk: Kritische succesfactoren

- KSF: Organisatie (incl. bedrijfsprocessen)
 - De gemiddelde leeftijd van de medewerkers in de WBL organisatie is bijna 50 jaar. Gelet op de vergrijzing van de organisatie (circa 20%) van het personeel gaat binnen nu en 10 jaar met pensioen) is duurzaam doorwerken voor ouderen in combinatie met verjonging van personeel een noodzakelijk speerpunt. Tijdig anticiperen op de uitstroom door nieuwe jonge talenten te werven en te binden aan de organisatie is van groot belang om de gewenste kwaliteit van dienstverlening c.q. continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen borgen.

Daarnaast zijn als uitgangspunt voor de berekeningen, de rekenpercentages voor rente en inflatie geactualiseerd.

Zie verder hoofdstuk 5.

3 Missie, visie, strategische doelen

3.1 Missie, visie, strategische doelen

Het WBL is een bedrijfsmatige organisatie met de kerntaken transporteren afvalwater, zuiveren afvalwater en verwerken van slib. Ter ondersteuning van een doelgerichte aansturing wordt gewerkt met een unitstructuur, strakke aansturing op prestaties en financiën, de cultuurcompetenties, HPO-competenties, managementprincipes, servant leadership, creatief en innovatief gebruik van de technische mogelijkheden.

Bij het WBL wordt ingezet op een verhoging van de professionaliteit, verbetering van de kennis van en vergroten van de samenwerking met de markt, verantwoord gebruik van innovatieve ontwikkelingen. Dit vraagt om los te komen van het ambtelijk denken en handelen en een transitie te maken naar het denken en handelen als een ondernemer. Dit ontwikkelingstraject gaat gepaard met een geleidelijke cultuurverandering en een verschuiving van reactief handelen naar proactief handelen.

Deze ontwikkeling sluit aan bij de geformuleerde missie en visie.

De **missie** van het WBL luidt als volgt:

Zoveel mogelijk uit water halen, met als slogan: **Water. We halen er [samen] alles uit!**

Gezuiverd water en het residu geven wij een nieuwe bestemming waardoor we een fundamenteel verschil maken in samenleving en ecosysteem .

De **visie** van het WBL geeft weer hoe het WBL wil worden herkend:

Wij streven er naar met het zuiveren van water de wereld om ons heen gezonder en duurzamer te maken.

Wij bieden de beste werkomgeving voor mensen die deze passie delen en samen bieden we onze ketenpartners ongekende meerwaarde.

Met als **ambitie**:

Het meest bewonderde grondstoffen, energie en waterketenbedrijf van Nederland worden door creativiteit, inventiviteit en hoge performance.

Voor het concretiseren van de uitvoeringsdoelen naar meetbare criteria, zijn per strategisch doel de voor dat doel relevante thema's onderscheiden. Voor het meetbaar sturen en verantwoorden worden per thema Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) benoemd, waarmee de (beoogde) effecten van de inspanningen en maatregelen per thema kwantitatief kunnen worden geduid en gevolgd. Naast kwantitatieve KPI's kunnen ook kwalitatieve doelstellingen bij de thema's worden benoemd en gevolgd.

De volgende strategische doelen en thema's worden onderscheiden:

1. Schoon en ecologisch gezond water
Nadere uitwerking van dit strategisch doel vindt plaats langs onderstaande Thema's:
 - 1a Kwaliteitsdoelstelling zuiveren
 - 1b Ontwikkelen en toepassen van innovaties

2. Vergroten Duurzaamheid
Nadere uitwerking van dit strategisch doel vindt plaats langs onderstaande Thema's:
 - 2a Energieneutraal werken binnen WBL;
 - 2b Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen;
 - 2c Hergebruik van grondstoffen en water.

3. Vergroten Maatschappelijke Waarde
Nadere uitwerking van dit strategisch doel vindt plaats langs onderstaande Thema's:
 - 3a Kostenontwikkeling WBL;
 - 3b Kostenontwikkeling (afval)waterketen;
 - 3c Samenwerking in de gouden driehoek.

4. Randvoorwaardelijk: de Kritische succesfactoren:
 - 4a de organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen)
 - 4b de bedrijfsmiddelen

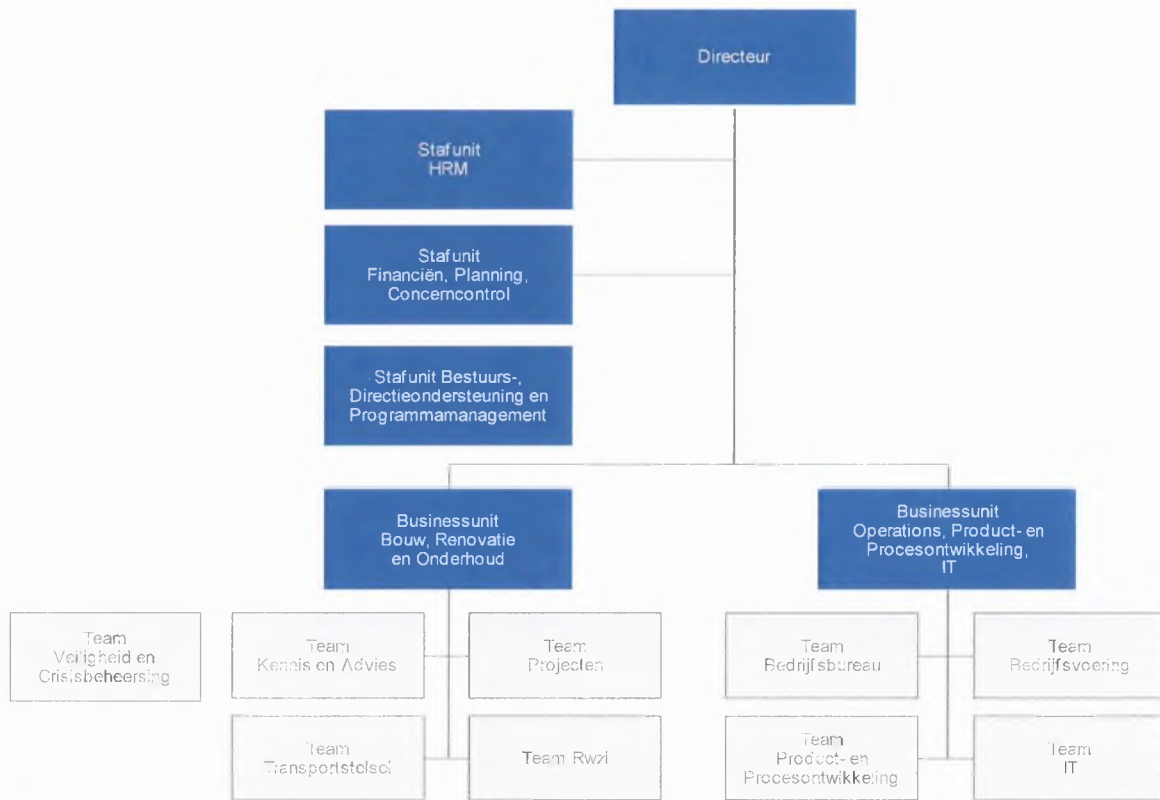
Voor de onderscheiden Kritieke Prestatie Indicatoren wordt verwezen naar bijlage 2.

Randvoorwaardelijk voor het realiseren van de strategische uitvoeringsdoelen, zijn de kwaliteit van de organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) en de bedrijfszekerheid van de bedrijfsmiddelen (Kritische succesfactoren). De volgende invalshoeken moeten daarbij in balans zijn:

- het verbeteren van systemen en structuren in de organisatie;
- optimaliseren van het gebruik van IT-middelen en van de samenhang tussen de geautomatiseerde toepassingen en het implementeren van innovaties met betrekking tot Informatie en Communicatie Technologie (ICT);
- het begrijpen en verbeteren van de teamsamenwerking en de cultuur;
- het kennen en inzetten van persoonlijke kwaliteiten van medewerkers en het beschikken over gedragsalternatieven.

3.2 Organogram

De structuur van de organisatie is als volgt:

Positie Waterschapsbedrijf Limburg

Bij de fusie tot Waterschap Limburg (door de voormalige waterschappen Roer en Overmaas met Peel en Maasvallei), is besloten tot handhaving van het Waterschapsbedrijf Limburg als Gemeenschappelijke Regeling met een zelfstandige uitvoering van de zuiveringstaak. Dit besluit is 13 september 2017 door het Algemeen Bestuur nogmaals bekrachtigd.

4 Externe ontwikkelingen relevant voor het WBL

4.1 Doelmatigheidswinst Bestuursakkoord Water

De economische situatie en de daaruit voortvloeiende rijksbezuinigingen hebben in 2011 geleid tot het landelijk Bestuursakkoord Water, waarbij een doelmatig en rationeel waterbeheer als kerntaak voorop staat.

In het Bestuursakkoord Water is vastgelegd dat partijen (rijk, provincies, waterschappen, drinkwaterbedrijven, gemeenten) gezamenlijk streven naar een doelmatigheidswinst die oploopt tot jaarlijks € 750 miljoen in 2020.

Deze € 750 mln is daarbij als volgt opgebouwd (bron: Bestuursakkoord Water, april 2011):

Te bereiken doelmatigheidswinst volgens Bestuursakkoord Water van April 2011	
Waterketen	(in mln €)
- waterschappen en gemeenten	380
- drinkwaterbedrijven	70
- rijk, provincies, waterschappen, gemeenten	300
	<hr/>
	750
Doelmatigheidswinst van € 750 mln	(in mln €)
- gemeenten (riolering)	140
- waterschappen (zuivering)	100
- waterschappen en gemeenten	140
- drinkwaterbedrijven	70
- overdracht bestrijding muskus- beverratten van provincie naar waterschappen	19
- aanleg/verbetering primaire waterkeringen van rijk naar ws-en (gedeeltelijk) *	181
- waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven	100
	<hr/>
	750
(*) periode 2011-2013: € 81 mln; in jaar 2014: € 131 mln; vanaf jaar 2015: € 181 mln	

Volgens brief d.d. 27-4-2012 van de Unie van Waterschappen kan de sector waterschappen het vereiste aandeel in de gemaakte afspraken leveren, wanneer ieder individueel waterschap erin slaagt om de ontwikkeling van de waterschapsbelastingen zoals deze eind 2009 voor de referentieperiode 2010-2013 werd geraamd (landelijk 3,5%), door doelmatigheidswinst met 0,8% per jaar naar beneden bij te stellen. Hierbij moeten dan wel de extra kosten van de muskusrattenbestrijding en (HoogWaterBescheringsProgramma) HWBP-bijdragen eveneens zijn 'terugverdiend'.

Bij het opstellen van de MJR heeft WBL vanaf het referentiejaar 2011 rekening gehouden met bezuinigingsmogelijkheden, waarmee wordt bijgedragen aan de doelstelling van de moederorganisatie om adequaat te voldoen aan bovengenoemde Rijksbezuinigingen.

De ombuigingsoperatie heeft voor het WBL vooralsnog enkel betrekking op de € 100 mln Zuiveringen.

De overige besparingen vallen op dit moment buiten de 'invloedscirkel' van WBL.

De onderliggende veronderstelling is dat deze besparingen op termijn, mede te realiseren zijn door optimalisatie in de afvalwaterketen (beheer gemeentelijke rioleringen door de waterschappen).

In 2010 is landelijk geen verdeelsleutel afgesproken waarbij rekening is gehouden met de inspanningen van waterschappen in het afgelopen decennium. De Limburgse waterschappen (per 2017 gefuseerd tot Waterschap Limburg) hebben zich in die periode sterk gefocust op het realiseren van zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

De Limburgse gemeenten zijn samen met het Waterschap Limburg, WML en WBL in de regio's aan het werk om de gestelde doelen te realiseren.

De Unie van Waterschappen, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de VEWIN monitoren gezamenlijk de voortgang van de regionale uitwerking van de BAW-doelen. In het voorjaar van 2015 hebben alle samenwerkingsregio's de voortgang in beeld gebracht.

- Kosten
Uit de rapportage 2015 blijkt dat de Limburgse regio's de bij de visitatiecommissie aangegeven financiële voordelen nogmaals bevestigen en dat de realisatie van de financiële voordelen op schema ligt. Op basis van de cijfers uit de Jaarrekeningen 2014 blijkt dat WBL voor 63% bijdraagt aan de realisatie van de gezamenlijke financiële voordelen.
- Kwaliteit en Kwetsbaarheid
De regio's hebben voor de thema's kwetsbaarheid en kwaliteit eigen ambities geformuleerd. In de voortgangsrapportage is de doelrealisatie weergegeven van deze ambities in het voorjaar van 2015. Een aantal regio's heeft de doelrealisatie nog niet in beeld. Limburg bevindt zich in de groep die goed op koers ligt om in 2020 100% van de zelf gestelde doelen te realiseren.

4.2 Kader Richtlijn Water

In 2009 werd het Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water (BKMW 2009) vastgesteld waarin de regels ter uitvoering van de milieudoelstellingen van de kaderrichtlijn water (KRW) staan opgenomen. In het BKMW 2009 werden voor de verschillende oppervlaktewatertypen de te behalen normen voor Stikstof (N) en Fosfaat (P) vastgelegd. Het Waterschap Limburg heeft besloten dat deze normen voor het ontvangende oppervlaktewater niet mogen worden overschreden als gevolg van de effluentlozing. Op basis hiervan heeft het waterschap berekend aan welke waarden het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) dient te voldoen (de zogenaamde KRW-eisen). In 2013 is het BKMW 2009 bijgesteld en aangescherpt. Dit besluit is met ingang van 22 december 2015 van kracht (BKMW 2015) en heeft tot gevolg dat de nutriëtnormen voor het ontvangende oppervlaktewater verder zijn aangescherpt. Dientengevolge heeft het waterschap ook de effluentnormen (die gebaseerd waren op het BKMW 2009) opnieuw berekend en deze strengere effluent normen kenbaar gemaakt aan het WBL (brief d.d. 19-11-2014 met kenmerk 2014.01104).

Een en ander is ook vastgelegd in het Waterbeheerplan 2016-2021. Dit Waterbeheerplan is kaderstellend voor het WBL:

- Effluentnormen: de invoering van de KRW-effluentnormen gebeurt gefaseerd omdat de realisatie van maatregelen op rwzi's tijd en geld vergt en de effluentnormen verband houden met de achtergrondkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater. Sommige zuiveringsinstallaties moeten daarom al vóór 2021 aan een eerste norm aanscherping voldoen. Andere rwzi's hoeven pas per 2021 te voldoen doch alle rwzi's moeten uiterlijk in 2027 aan de scherpste KRW-normen voldoen.

In paragraaf 6.3 worden de KRW-maatregelen per rwzi inclusief de noodzakelijke investeringen en bijkomende exploitatiekosten beknopt weergegeven.

5 Het Waterschapsbedrijf in 2019-2023-2028

Overeenkomstig het gestelde in de wetgeving voor de waterschappen volgt onderstaand een toelichting op het bestaande respectievelijk het nieuwe uitvoerend beleid, behandeld langs de geformuleerde en vastgestelde strategische doelen en thema's. Per thema zal daarbij steeds de volgende vragen worden behandeld:

- Wat willen we bereiken?
- Waar staan we nu?
- Wat gaan we doen?

De financiële consequenties voor de baten en de lasten van dit uitvoerend beleid worden weergegeven en behandeld in hoofdstuk 6.

5.1 Strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water

Het doel "Schoon en ecologisch gezond water" betekent voor WBL focus op de geformuleerde thema's gebaseerd op de kwaliteitsdoelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit houdt in voldoen aan de verdergaande effluenteisen, verwijderen van probleemstoffen zoals medicijnresten, hormonen en pesticiden en daartoe nieuwe en efficiëntere technieken en technologieën in het zuiveringsproces ontwikkelen en toepassen.

5.1.1 Schoon en ecologisch gezond water: Wat willen we bereiken?

Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren [*Wat willen we bereiken*]

Vanuit dit thema willen we bereiken dat wordt voldaan aan de vereisten gesteld in:

- het bestuursprogramma 2017-2019 van Waterschap Limburg zoals vastgesteld 2-1-2017;
- het Waterbeheerplan 2016-2021 (WBP) zoals dat op 30-9-2015 is vastgesteld door Waterschap Limburg;
- het Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water (BKMW 2009), waarin de regels ter uitvoering van de milieudoelstellingen van de kaderrichtlijn water (KRW) staan opgenomen. Dit besluit is in 2013 bijgesteld en aangescherpt. Met ingang van 22 december 2015 is het BKMW 2015 van kracht waarbij de nutriëtnormen voor het ontvangende oppervlaktewater verder zijn aangescherpt. Het waterschap heeft de effluentnormen (die gebaseerd waren op het BKMW 2009) opnieuw berekend en de strengere effluentnormen (op basis van BKMW 2015) kenbaar gemaakt aan het WBL (brief 18-11-2014 met kenmerk 2014.01104);
- de KRW-normen en ingangsdata, zoals die vanuit de Kader Richtlijn Water (KRW) door Waterschap Limburg voor de rwzi's van het WBL zijn vastgelegd in de brief van 18-11-2014. Ten opzichte van deze brief zijn de volgende wijzigingen vastgelegd:
 - o in overleg met Rijkswaterstaat is voor rwzi Weert middels maatwerkvoorschrift een hogere grenswaarde voor totaal fosfor en totaal stikstof toegestaan tot 1-10-2019 (brief 8-2-2017, kenmerk 2017.00096);
 - o de rwzi Simpelveld zal op basis van de huidige inzichten juli 2021 worden gesloten en worden aangesloten op rwzi Wijlre.

Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties [*Wat willen we bereiken*]

Middels onderzoek naar en het zo mogelijk toepassen van efficiëntere technieken en/of innovaties voldoen aan de huidige alsook aan de toekomstige kwaliteitsnormen voor schoon en ecologisch gezond water.

5.1.2 Schoon en ecologisch gezond water: Waar staan we nu?

Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren [Waar staan we nu?]

- WBL vaart een koers gericht op het omvormen van de huidige zeer robuuste en niet flexibele infrastructuur naar installaties gebaseerd op het Verdygo-concept: een modulair bouwconcept voor zuiveringsinstallaties dat de mogelijkheid biedt om sneller in te kunnen inspelen op innovatieve ontwikkelingen. Het Verdygo-concept is toegepast op de waterlijn van rwzi Simpelveld en rwzi Roermond en wordt uitgewerkt voor de rwzi's Weert, Panheel en Stein en voor de nageschakelde zandfilters.
- Deze beweging naar een nieuwe infrastructuur houdt in dat op termijn op een verantwoorde wijze afscheid kan worden genomen van de huidige rwzi's (en mogelijk deels van het transportstelsel) ten gunste van meer flexibiliteit en mogelijke heroverweging van locaties bij decentrale oplossingen.
- Strengere effluentnormen (KRW eisen) vragen om wijzigingen van de zuiveringstechnische infrastructuur, hetgeen reeds gerealiseerd is voor meerdere rwzi's. Voorbeelden zijn rwzi Venray, rwzi Simpelveld en rwzi Wijlre.
- Op dit moment zijn er geen eisen gesteld aan de rwzi's voor het verwijderen van probleemstoffen zoals medicijnresten. Onderzoek naar efficiënte technieken en technologieën geeft inzicht in de (financiële) consequenties bij eventuele toekomstige normering.
- Landelijk heeft onderzoek plaatsgevonden naar de bijdrage van de rwzi's aan de (totaal)concentratie geneesmiddelen in het ontvangende oppervlaktewater (hotspot analyse). Er zal nog een verdere verdieping en beleidsvorming moeten plaatsvinden door de waterschappen over de te nemen vervolgstappen. WBL kan vervolgens in beeld brengen welke maatregelen er nodig zijn op de rwzi's die als hotspot naar voren komen.
- Voor het realiseren van de kwaliteitsdoelstellingen is ook de afnameverplichting relevant. Naast het realiseren van de waterkwaliteitsdoelen zijn daarbij het effectief inzetten van middelen en een goede kosten-baten afweging belangrijk, alsook een goede afstemming in de tijd en het gebruik maken van natuurlijke vervangingsmomenten van infrastructuur. Een goede balans tussen deze belangen vraagt om het uitwerken van een maatwerk aanpak, waarbij niet de normen centraal staan, maar het effect op het watersysteem. Dat vraagt om een maatwerk aanpak waarin op zoek wordt gegaan naar slimme en doelmatige maatschappelijke oplossingen.

Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties [Waar staan we nu?]

- Voor het continu verbeteren van de bedrijfsvoering worden innovatieve onderzoeken verricht zoals naar energiebesparing en opwekking duurzame energie, grondstoffenterugwinning (o.a. fosfaat, stikstof, cellulose, etc.), verwijdering van microverontreinigingen (o.a. geneesmiddelen) uit effluent, verwijdering van zware metalen uit afvalwater, nieuwe sanitatie en data- en trendanalyses en geavanceerde procesregelingen. De resultaten uit deze onderzoeken zijn deels ondersteunend aan de doelstelling 'Vergroten duurzaamheid'.
- Jaarlijks worden innovatieve ontwikkelingen en kansen voor WBL gesignaleerd. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar nieuwe technologieën om te kunnen voldoen aan toekomstige zuiveringstaken. Voorbeelden zijn de Nereda-technologie, TKI-pilot verwijderen geneesmiddelen uit effluent in Panheel en samenwerking in het kader van de PACAS-technologie (Powered Activated Carbon in Activated Sludge) om microverontreinigingen uit rioolwater te halen, ijzerdosering in aërietanks voor efficiënte fosfaatverwijdering (Fosfaat Real Time Control FRTC) en een methodiek om online menggedrag in zandfilters te volgen. Tevens is WBL betrokken bij een ontwikkeling waarbij het afvalwater door Forward Osmose wordt gescheiden in een stroom puur water en een stroom energie- en nutriënten rijk water.

Het NEREDA-concept:

Het succes zit in een kleine korrel waarin bacteriën alle zuiveringstappen voor hun rekening nemen. De korrels hebben een zuurstofrijke buitenkant en een zuurstofarme kern. Daardoor zijn er meerdere zuiveringscondities en vinden er meerdere zuiveringsstappen in één korrel plaats. Daarmee is er veel minder oppervlak nodig dan in een gangbare zuiveringsinstallatie waar het zuurstofrijke en het zuurstofarme proces in meerdere tanks plaats. Die aanpak versimpelt en verkort het zuiveringsproces aanzienlijk.

- WBL is betrokken bij de ontwikkeling van een gesloten waterkringloop (schaal van 125 woningen) als onderdeel van het project "SuperLocal" in Kerkrade, samen met WML, gemeente Kerkrade en Heemwonen. Er wordt kennis opgebouwd en geëxperimenteerd rondom kleinschalige waterkringloopconcepten. Dergelijke concepten zijn een fundamentele systeeminnovatie die in de toekomst kunnen leiden tot een totaal andere inrichting van de waterinfrastructuur. Medio 2018 wordt besloten door de partners of dit project gerealiseerd gaat worden.
- Om de zuiveringsprestaties te realiseren is de kwaliteit van de bedrijfsvoering vergroot. Een belangrijke innovatie daartoe betreft de nieuwe vorm van procesautomatisering (WAUTER) en de inrichting van de Centrale regelkamer (CRK). Deze zijn inmiddels operationeel en worden gezien als belangrijke innovaties binnen de (afval)waterketen in binnen- en buitenland.

5.1.3 Schoon en ecologisch gezond water: Wat gaan we doen?

Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren [Wat gaan we doen?]

- De effluentnormen zijn aangescherpt (KRW) en de zuiveringen hebben te maken met individuele normen per rwzi (geen gebiedsrendementen meer), met zomerstreefwaarde, wintergrenswaarde en voortschrijdend jaargemiddelde grenswaarde voor stikstof en fosfaat. Enerzijds zal het behalen van deze nieuwe normen een meer prominente rol gaan spelen in de bedrijfsvoering. Nog alerter reageren op afwijkende situaties, volgen van trends, bijstellen van setpoints e.d. Tevens betekenen de aangescherpte normen dat planvorming, voorbereiding en realisatie van grootschalige aanpassingen en renovaties aan de orde (kunnen) zijn.
- De invulling van de centrale regelkamer wordt verder geprofessionaliseerd en krijgt hiermee een dominantere rol bij het monitoren en bijsturen van de zuiveringsprocessen en het transportstelsel.
- Gezamenlijk met het Waterschap en gemeenten wordt gewerkt aan verbetering van het afnamepercentage. Vanuit het principe 'Bouwen waar het moet, behouden waar het kan', wordt in de maatwerkafspraken gezocht naar slimme en doelmatige maatschappelijke oplossingen. De hieruit voortvloeiende maatwerkafspraken over de afnameverplichting (capaciteiten, aanpassingen, termijnen) worden bestuurlijk vastgelegd tussen de betreffende gemeente, Waterschapsbedrijf Limburg en Waterschap Limburg. Voor de uitwerking wordt aangesloten bij gezamenlijke projecten in de Limburgse samenwerkingsregio's. Het vastleggen van de maatwerkafspraken zal tot en met 2021 plaatsvinden. Dit levert een doelmatig en met alle betrokken partijen afgestemd groeipad op naar 100% voldoen aan de afnameverplichting.

Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties [Wat gaan we doen?]

- Voortzetten van onderzoek naar innovatieve ontwikkelingen op het gebied van andere zuiveringstechnologieën en -concepten ten behoeve van vergaande zuivering van stikstof en fosfaat, technologieën die minder energie en chemicaliën verbruiken, verwijdering van nieuwe stoffen zoals zware metalen, medicijnresten en bestrijdingsmiddelen.

5.2 Strategisch doel: Vergroten Duurzaamheid

Vergroten Duurzaamheid betekent focus op energieneutraliteit en hergebruik van grondstoffen.

Vanuit het thema energieneutraliteit binnen WBL willen we primair de energiepotentie van ons effluent benutten (slibgisting) en efficiënter energieverbruik in onze processen regelen. Gebruik maken van externe duurzame energiebronnen zoals wind- en zonne-energie en externe stroom (afval van derden) voor vergisting behoort ook tot de mogelijkheden. Energieneutraal werken in de (afval)waterketen vraagt (op termijn) om benutten van de energiepotentie in het geloosde afvalwater en tevens efficiënter energieverbruik in Transport van afvalwater.

Het thema hergebruik van grondstoffen en water focust op het terugwinnen van grondstoffen als fosfaat, ALE (Alginate Like Extrapolymers) en cellulose uit influent en slib. Hergebruik van water in industrie en landbouw behoren eveneens tot de mogelijkheden.

5.2.1 Vergroten duurzaamheid: Wat willen we bereiken?

Thema: Energieneutraal werken binnen WBL [Wat willen we bereiken]

- Uitvoering geven aan de MeerJarenAfspraak (MJA), het Klimaatakkoord en het SER Energieakkoord, gebaseerd op een drietal pijlers: energie, adaptatie en duurzaamheid. In deze convenanten zijn de klimaatambities van het waterschap in samenhang gebracht en verankerd.

De belangrijkste ambities van het klimaatakkoord tussen Unie van Waterschappen en Rijk omvatten:

- o 30% energie-efficiënter en zuiniger werken tussen 2005 en 2020: de waterschappen en ook het WBL zijn in 2008 toetreden tot de MJA met als doelstelling om gemiddeld per jaar 2% energie-efficiënter en zuiniger te werken. WBL geeft hieraan invulling door bij vervangingsinvesteringen en renovatieprojecten te zoeken naar het toepassen van energiezuinigere apparatuur en machines en bij de technologische proceskeuzes rekening te houden met energiezuinige alternatieven zoals de Nereda-technologie. Het voortdurend zoeken naar innovatieve, energiezuinigere processen ondersteunt deze acties;
 - o 40% van het eigen energieverbruik zelf duurzaam opwekken in 2020 (zelfvoorzienend): hieraan geeft WBL invulling door voortdurend te zoeken naar haalbare projecten met betrekking tot slibgistingen (incl. voorbehandeling zoals slibdesintegratie) en duurzame energieopwekking (zon, wind, water);
 - o 30% minder uitstoot van broeikasgas tussen 1990 en 2020: dit is een gevolg van de verlaging van het energieverbruik (hogere efficiency) en van de duurzame eigen energieopwekking. Directe procesemissies van broeikasgassen zijn onderwerp van onderzoek bij de STOWA;
 - o 100% duurzame inkoop van energie (conform MVI criteria).
- Aansluitend op de ambitie van Waterschap Limburg om op termijn energieneutraal te werken heeft het Algemeen Bestuur 19-7-2017 ingestemd met de energie-ambitie 2017-2025. Deze houdt in dat Waterschapsbedrijf Limburg de ambitie heeft om in 2025 100% energieneutraal te zijn door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger. Dat betekent dat WBL de totale hoeveelheid energie die nodig is voor (met name) de zuiveringsprocessen en het transporteren van het afvalwater zelf duurzaam wil opwekken en daarvoor dus niet meer afhankelijk wil zijn van de inkoop van energie.

Thema: Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen [Wat willen we bereiken]

Ergieneutraal werken in de (afval)waterketen vraagt om het (op termijn) benutten van de energiepotentie in het geloosde afvalwater en tevens om efficiënter energieverbruik in transport van afvalwater.

Thema: Hergebruik van grondstoffen en water [Wat willen we bereiken]

- WBL wil onderscheidend zijn in haar branche in het maximaal terugwinnen van grondstoffen en energie en een doelmatige inzet van gezuiverd water voor ecosysteem, bedrijven, land- en (glas)tuinbouw.
- Met betrekking tot de Barometer duurzaam terreinbeheer blijft de waardering "goud" het streven.

5.2.2 Vergroten duurzaamheid: Waar staan we nu?

Thema: Energieneutraal werken binnen WBL [Waar staan we nu?]

- Voorzien wordt dat we in 2020 ruimschoots aan de energiedoelstellingen (40% eigen energieopwekking/ 30% energie efficiënter) zullen voldoen;
- Betreffende de doelstelling 30% energie-efficiënter en zuiniger werken tussen 2005 en 2020: vanaf 2008 hebben de waterschappen zich verbonden aan de MJA-doelstelling om gemiddeld per jaar 2% energie-efficiënter en zuiniger te werken. Het WBL heeft – van 2008 t/m 2016 - een verbetering gerealiseerd van 18,4% (cijfer t/m 2016). Actualisatie voor het cijfer t/m 2017 vindt plaats in april 2018;
- Zelf duurzaam energie opwekken: in 2016 werd door WBL 28,7% van het energieverbruik zelf duurzaam opgewekt (cijfer t/m 2016). Actualisatie voor het cijfer t/m 2017 vindt plaats in april 2018. Om te kunnen voldoen aan de 40% energiedoelstelling worden de volgende activiteiten voor 2020 geïmplementeerd:
 - o voorbereiding en uitvoering grootschalige toepassing zonne-energie (ca. 33.000 panelen), gereed in 2019 (effect + 12,3% meer energie zelf duurzaam opgewekt);
 - o slibgisting in Hoensbroek (effect + 6% meer energie zelf duurzaam opgewekt).
- Bovenstaande activiteiten hebben de grootste impact op energieneutraliteit. Daarnaast wordt een aantal activiteiten/ projecten onderzocht of uitgevoerd die ook bijdragen, maar met een geringere impact, zoals:
 - o technieken/technologieën voor beter opwekken en benutten biogas en voor slibverwerking (o.a. Superkritisch vergassen, Torwash, Setiva, Ephyra);
 - o thermofiele slibgisting op rwzi Susteren;
 - o energiebesparing op onze zuiveringsprocessen rwzi Hoensbroek en Venlo (o.a. verlagen slibgehalte en vervangen puntbeluchters);
 - o continu aandacht voor verbeterprojecten (o.a. werking WKK's en optimalisatie tabelregelingen beluchting).
- Het WBL koopt elektriciteit en aardgas al jaren 100% duurzaam (groen) in, onder andere door gebruik van energiecertificaten;
- Minder uitstoot broeikasgas: met betrekking tot CO2 neutraliteit en kostenbesparing wordt gescheiden inzamelen en afvoeren van afval toegepast (afvalbarometer);
- Er vindt een verbreding plaats in de doelstelling "Energieneutraal" naar "Klimaatneutraal" (voorheen CO2 neutraal). Klimaatneutraal houdt in dat een proces niet bijdraagt aan klimaatverandering. Naast energieverbruik in het zuiveringsproces wordt aandacht gevraagd voor chemicaliënverbruik, transport (Lean & Green Mobility programma voor het bedrijfswagenpark, woon-werkverkeer, slibtransport) en energieverbruik op kantoor. Energie-zuinige TL-LED verlichting is uitgevoerd in kantoorgebouw en voor terreinverlichting RWZI. Ook andere maatregelen (glasisolatie, zonne-panelen) zijn uitgevoerd bij verbouwing van het kantoorgebouw.

Thema: Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen [Waar staan we nu?]

Met diverse waterketen partners wordt samengewerkt om ook in de keten energie te besparen en wordt het aspect "duurzaamheid" mee gewogen bij gezamenlijke projecten. Een kleine bijdrage zou kunnen komen uit voorspellend onderhoud voor het transportstelsel en verbetering aansturing/werking rioolstelsel m.b.v. gebruik 'big data'.

Thema: Hergebruik van grondstoffen en water [Waar staan we nu?]

- Er vindt onderzoek plaats naar mogelijkheden voor hoogwaardige bestemming van grondstoffen en gezuiverd afvalwater. Voorbeelden zijn hergebruik van gezuiverd water in industrie en landbouw en terugwinning van herbruikbare grondstoffen zoals nutriënten, algiënaat, cellulose en zandvangzand. Hierin werken we nauw samen met andere partners;
- Ontwaterd slib wordt afgevoerd naar een afvalwerkingsbedrijf. Als gevolg van de keuze om de droger Susteren langer open te houden en de droogcapaciteit optimaal te benutten wordt vanaf medio 2018 ca. 25% (voorheen 50%) van het ontwaterd slib op deze wijze afgezet. Bij monoverbranden wordt geen gebruik gemaakt van slib als grondstof;

- Het door WBL in Susteren gedroogde slib wordt afgezet in de cementindustrie, waar de gedroogde slibkorrels wordt gebruikt als vulstof en als brandstof. Vanaf medio 2018 wordt het aandeel op deze wijze verwerkt ontwaterd slib vergroot van 50% naar ca. 75%;
- Onderzoek vindt plaats naar de mogelijkheid om effluent van WBL-rwzi's en IAZI (industriële afvalwaterzuiveringsinstallatie) Chemelot te gebruiken als koel- en proceswater voor Chemelot;
- Met betrekking tot de Barometer duurzaam terreinbeheer beschikt WBL over de waardering "goud".

5.2.3 Vergroten duurzaamheid: Wat gaan we doen?

Thema: Energieneutraal werken binnen WBL [Wat gaan we doen?]

- Met de maatregelen opgenomen in MIP en meerjarenraming wordt de doelstelling tot 30% energie-efficiënter en zuiniger werken tussen 2008 en 2023 gehaald.
- Om de energieambitie "100% energieneutraal in 2025 door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger" te kunnen realiseren zijn activiteiten en projecten nodig voor besparing en opwekking van met name elektriciteit. WBL hanteert hierbij de volgende 4 hoofdsporen om energieneutraal te worden in 2025:
 - o Benutting van restwarmte:
 - inzet van restwarmte voor het drogen van slib
 - restwarmteterugwinning uit afvalwater
 - restwarmteterugwinning uit oppervlaktewater
 - o Elders investeren in (energiezuiniger/duurzamer) zuiveren bij de bron.
 - o Inzet van biomassa van derden voor de opwekking van duurzame energie.
 - o Opschalen van de inzet van zonne-energie (zonnepanelen) op WL en op WBL locaties;
- Bovenstaande hoofdsporen zullen de komende jaren nader worden onderzocht en uitgediept. Zodra dit leidt tot kansrijke businesscases, worden deze aan het bestuur voorgelegd. Het bereiken van energieneutraliteit in 2025 is sterk afhankelijk van de mate waarin zich kansrijke/haalbare businesscases voordoen;
- Naast bovenstaande sporen blijft WBL op zoek naar verbeteringen (energie besparen en opwekken) in de eigen bedrijfsvoering (corebusiness). Ook zullen afwegingen moeten worden gemaakt om bestaande energie onzuinige infrastructuur vroegtijdig af te schrijven en te vervangen door energie zuinige onderdelen;

Thema: Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen [Wat gaan we doen?]

De uitwerking wordt gekoppeld aan het in gang zetten van vergaande samenwerking in de waterketen met gemeenten en Waterleiding Maatschappij Limburg, waarbij ieder verantwoordelijk blijft voor de eigen wettelijke taken.

Thema: Hergebruik van grondstoffen en water [Wat gaan we doen?]

- Onderzoek vindt plaats naar innovatieve ontwikkelingen op het gebied van grondstofterugwinning en/of hergebruik van grondstoffen, zoals:
 - o terugwinning van fosfaat (struviet), cellulose, bioplastics en ALE;
 - o zandvangzand: gezamenlijk onderzoek met andere waterschappen naar hergebruik van dit zand;
 - o uit vooronderzoek naar het terugwinnen van zware metalen en zeldzame aardmetalen uit afvalwater, is gebleken dat er kansen zijn voor het terugwinnen van (schaarse) zware metalen en aardmetalen. Verwijdering van metalen leidt tot schoner water, verbetering van effluentkwaliteit en residu en in de toekomst mogelijk ook tot alternatieve afzetmogelijkheden resp. hergebruik;
 - o onderzoek naar het toepassen van minder milieubelastende alternatieven van ijzerzouten en polymeren voor het ontwateren van slib;
 - o verbeterde zuiveringstechnieken (bijv. Nereda) ten gunste van biologische P-verwijdering;

5.3 Strategisch doel: Vergroten Maatschappelijke waarde

Vergroten Maatschappelijke Waarde betekent voor WBL focus op kosten, op interne en externe samenwerking, op herkenbaar waardevolle partners in de gouden driehoek.

De kostencomponent is van belang voor het bestuur en de burger. In 2016, 2017 en 2018 is het zuiveringstarief van Limburg landelijk het laagst. De ontwikkeling in de kosten is tevens afhankelijk van de ambities bij andere Thema's onder de strategische uitvoeringsdoelen.

WBL wil een betrouwbare partner zijn in de gouden driehoek, gericht op een goede samenwerking met bedrijfsleven en overheid. Vanuit de kernwaarden Veiligheid, Betrouwbaarheid, Continuïteit, voldoen aan Wet- en Regelgeving en meerwaarde bieden voor ketenpartners en van daaruit invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen.

5.3.1 Vergroten maatschappelijke waarde: Wat willen we bereiken?

Thema: Kostenontwikkeling WBL [Wat willen we bereiken?]

- Kaderstellend voor de Meerjarenraming is het landelijk vastgestelde Bestuursakkoord Water (BAW, april 2011), waarin is vastgelegd dat partijen (waterschappen, gemeenten, drinkwaterbedrijven) gezamenlijk streven naar een doelmatigheidswinst die oploopt tot jaarlijks € 750 mln in 2020, waarbij het aandeel van waterschappen en gemeenten € 380 mln bedraagt en het onderdeel zuiveringen sec € 100 mln;
- De reguliere planningsperiode voor de Meerjarenraming bedraagt vijf jaar en loopt tot 2023. Specifiek aandachtspunt is het jaar 2020 als planningshorizon voor de te behalen doelmatigheidswinst volgens het landelijke Bestuursakkoord Water;
- Ter beoordeling van de ontwikkeling van de netto kosten op langere termijn, wordt voor het WBL de scope van een beoordelingsperiode van 10 jaar aangehouden;
- Referentiekader voor de nieuwe MJR resp. Begroting 2019 vormen:
 - o vastgestelde Begroting 2011 (referentiejaar voor de te behalen doelmatigheidswinst BAW)
 - o MJR 2018-2022-2027 + MIP 2018-2022-2027;
- Het investeringsniveau voor de planperiode (incl. KRW-maatregelen) bedraagt gemiddeld € 24,1 mln per jaar, excl. investeringen die zichzelf terugverdienen. Het accorderen van dit soort investeringen zal steeds leiden tot een verhoging van het investeringsvolume:
 - voor innovatieve investeringen geldt een terugverdientijd van 7 tot 8 jaar
 - voor duurzaamheidsinvesteringen geldt een terugverdientijd van 15 jaar.

Hieraan ligt steeds een sluitende businesscase ten grondslag.

Ten gevolge van de goedkeuring 19-7- 2017 door het Algemeen Bestuur van de evaluatie financieel beleid is het normatieve gemiddelde uitgavenniveau over de 10 jarige planperiode verlaagd met € 0,4 mln als gevolg besluit om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22,5 mln naar gemiddeld € 24,1 mln;

- Bij de beoordeling van de Meerjarenraming + Begroting is de ontwikkeling van de netto kosten leidend. De inzet van formatie is een middel om het geformuleerde doel te bereiken; in deze zin kan een toename van de formatie dienstbaar zijn aan een verlaging van de netto kosten;
- Als vertrekpunt voor de bouw van een rwzi volgens het Verdygo-concept (modulaire bouw), gelden de door het Algemeen Bestuur vastgestelde bestuurlijke randvoorwaarden:
 - o stel voor elke rwzi een jaartal vast, waarin de conventionele rwzi wordt gesloten en de bouw van een Verdygo gereed is, en waarbij sprake is van lagere netto bedrijfskosten;
 - o het uitwerken van een 'stip op de horizon' scenario geschiedt in nauwe samenwerking met Waterschap Limburg met aandacht voor locatiekeuze en grootte van een Verdygo, waarbij het watersysteem een prominente plaats krijgt in het afwegingskader;

- de omvorming van traditionele rwzi's naar rwzi's volgens het Verdygo-concept vindt (groten)deels niet binnen de planperiode van het MIP plaats. Uitgangspunt is om - tot moment van omvorming - de bestaande installaties in stand te houden door het doen van onderhoudsinvesteringen, met een korte afschrijvingstermijn of daar waar mogelijk al onderdelen van een rwzi te vervangen volgens de Verdygo-filosofie;
- kies in de overbruggingsperiode tot moment sluiten van conventionele rwzi voor bouwkundige/elektromechanische renovaties/vervanging met een restant levensduur voor deze overbruggingsperiode, die leiden tot lagere netto bedrijfsvoeringkosten;
- Met betrekking tot het verwerken van slib worden de volgende bestuurlijke randvoorwaarden gehanteerd:
 - behoudt maximale flexibiliteit zodat snel kan worden ingespeeld op de veranderingen in de afzetmarkten voor zuiveringslib;
 - investeer op dit moment niet zwaar in eigen grootschalige verwerkingscapaciteit;
 - zorg dat verwerkingscapaciteit snel kan worden op- en afgeschaald;
 - duurzaamheid biedt kansen voor lagere kosten;
 - door modulaire opbouw van slibverwerking ontstaan kansen voor diverse vormen van samenwerking en organisatie;
 - spreidt de risico's waar mogelijk;
 - zoek naar mogelijkheden voor strategische samenwerking met sterke partners zoals bijvoorbeeld: (Duitse) waterschappen en industrie;
 - geef nieuwe innovatieve verwerkingstechnologieën een betere kans door zo kort mogelijke terugverdientijden;
 - pas innovatieve oplossingen uitsluitend toe indien de risico's calculeerbaar zijn;
 - maak maximaal gebruik van (Europese) subsidies door (Europese) business cases op te stellen.
- Op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden en de afzet van slibkorrels te continueren met 5 tot 10 jaar (tot maximaal 1 juli 2028);
- Ten aanzien van de rekenkundige uitgangspunten worden de volgende aannames gehanteerd. Deze rekenkundige uitgangspunten zijn ambtelijk afgestemd met Waterschap Limburg:

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inflatie (excl. energie)	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Salarissen + sociale lasten	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rente lang	2,0%	2,25%	2,75%	3,0%	3,5%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Rente kort	0,2%	0,3%	0,4%	0,5%	0,75%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%

- Vanuit de ambitie om van een lineaire economie over te gaan naar een circulaire economie, worden ook circulaire initiatieven genomen. Kansen daartoe liggen met name op het gebied van hergebruik dan wel terugwinning van grondstoffen. Uitdagingen op het gebied van energie-, drinkwater-, chemicaliën- en materiaalgebruik, evenals verwijdering van microverontreinigingen en metalen. Bij de diverse initiatieven voor circulaire oplossingen staat duurzaamheid voorop maar is een positieve business case vaak lastig te maken. Een 'value case' waarbij naast kosten ook duurzaamheid, innovatie en maatschappelijk toegevoegde waarde criteria zijn - kan tot gevolg hebben dat projecten met een duurzame meerwaarde maar negatieve financiële vooruitzichten toch tot een positief uitvoeringsbesluit leiden.

Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen [Wat willen we bereiken?]

- Kaderstellend voor dit thema is:
 - o het landelijk vastgestelde Bestuursakkoord Water, waarin is vastgelegd dat partijen (waterschappen, gemeenten, drinkwaterbedrijven) gezamenlijk streven naar een doelmatigheidswinst die oploopt tot jaarlijks € 750 mln in 2020, waarbij het aandeel van waterschappen en gemeenten € 380 mln bedraagt;
 - o de gezamenlijke visie 'Waardevol groeien, de Limburgse visie op samenwerken in de waterketen';
- Door Waterschap Limburg is ingestemd met het uitvoeren van een Limburg brede verkenning naar de belangstelling voor en de wensen van de gemeenten met betrekking tot een verdergaande samenwerking in de afvalwaterketen.

Thema: Samenwerking in de gouden driehoek [Wat willen we bereiken?]

- WBL wil samenwerken waar door partijen over en weer meerwaarde wordt geboden. Samenwerken binnen de gouden driehoek oftewel de keten van overheden, bedrijven, onderzoek- en onderwijsinstellingen staat hierbij centraal. Het MKB bieden wij een podium om nieuwe ontwikkelingen in de praktijk te onderzoeken en te testen;
- Het WBL zet externe communicatie in daar waar deze ondersteunend is aan de samenwerkingsrelatie met Onderwijs, Overheid en Ondernemingen. Gericht wordt op een externe positionering van het WBL die aanzuigend werkt voor het binnenhalen van innovatieve ontwikkelingen en het bieden van een onderzoekspodium voor bedrijven, waarmee de performance van WBL (kwaliteit omhoog, kosten omlaag) kan worden verbeterd;
- Vanuit de beweging naar een modulair concept voor ontwerp en bouw van een zuiveringsinstallatie (het Verdygo-concept), wordt naar de toekomst een grotere flexibiliteit gecreëerd, om flexibel in te kunnen spelen op innovatieve technologische ontwikkelingen in combinatie met het realiseren van verplaatsbare en elders in te zetten installatiecomponenten;
- Als vertrekpunt voor de modulaire bouw volgens het Verdygo-concept geldt de door het Algemeen Bestuur vastgestelde bestuurlijke randvoorwaarde dat innovaties pas worden toegepast als sprake is van een gecalculeerd risico. Eventuele risico's worden gespreid door samenwerking te zoeken met sterke partners (ondernemingen, overheden, onderwijs).

5.3.2 Vergroten maatschappelijke waarde: Waar staan we nu?

Thema: Kostenontwikkeling WBL [Waar staan we nu?]

- Voor de kostenontwikkeling van WBL is een tweetal ontwikkelingen van belang: kostenverlaging door bestaande installatieonderdelen langer in bedrijf te houden en beweging naar een ander concept van bouwen. Een goede balans en goed afwegingskader, mede in relatie tot de andere thema's, zijn daarbij essentieel.
- De realisatie van de eerste "Verdygo installaties" in Simpelveld, Roermond en Wijlre vormt zowel voor WBL alsook de markt een basis voor verdere doorontwikkeling (gericht op vergroting van flexibiliteit om sneller, duurzamer en tegen lagere kosten in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden en situationeel zuiveren);
- Vanwege de (afzet)kosten en duurzaamheidsaspecten (o.a. energie) gaat WBL met een aantal projecten concreet aan de slag om het slibvolume te reduceren. Het eerste project dat in voorbereiding is, is de bouw van een vergistingsinstallatie op rwzi Hoensbroek;
- Uit het innovatieprogramma kunnen de komende jaren nog investeringen naar voren komen met een kortere terugverdientijd dan de technische levensduur en gehanteerde afschrijvingstermijn. Bijvoorbeeld ter besparing van energiekosten, terugwinnen energie en grondstoffen of afzet van gezuiverd water. Deze investeringen zullen het investeringsvolume verhogen, maar de jaarlijkse kosten zullen uiteindelijk lager uitvallen;
- De inzichten vanuit marktonderzoek, performance van de droger Susteren en het positieve effect op de toekomstige netto kosten hebben geleid tot de keuze om het drogen van slib en de afzet van gedroogd slib nog

- 5 tot 10 jaar te continueren. In de periode van deze meerjarenraming leidt dat tot een verlaging van de bedrijfsvoering kosten;
- Tegenover het positieve effect van het continueren van slibdrogen staat het negatieve kosteneffect van de hernieuwde aanbesteding van de afzet van ontwaterd slib. In de periode van deze meerjarenraming leidt dat tot een stijging van de bedrijfsvoering kosten;
 - Evaluatie van het financieel beleid heeft geleid tot het meer in lijn brengen van de gehanteerde afschrijvingstermijnen met de termijnen gehanteerd door de grote zuiverende waterschappen. In de periode van deze meerjarenraming leidt dat tot een verlaging van de kapitaallasten.

Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen [Waar staan we nu?]

- WBL en gemeenten voeren de regie over een fysiek samenhangende infrastructuur (riolering, transport en zuivering). Dit vergt nauwe afstemming en samenwerking ten aanzien van beleids- en investeringskeuzes (denk aan afkoppelen, buffers, pompcapaciteit, dimensionering van de zuivering) teneinde de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden;
- De samenwerking met gemeenten is de afgelopen jaren in diverse opzichten gegroeid: zowel qua aantal opdrachtgevendende gemeenten, als qua aantal opdrachten per gemeente. De situatie per 1-1-2018 is als volgt:
 - o onderhoud en beheer IBA's voor 23 gemeenten (stabiel; zowel inhoudelijk als qua omzet);
 - o onderhoud en beheer rioolgemalen voor 10 gemeenten (sterk groeiende, zowel qua aantal gemeenten, als qua aard van dienstverlening; de dynamische infrastructuur van gemeenten wordt steeds meer vanuit de Centrale Regelkamer gemonitord en aangestuurd);
 - o Meten, Monitoren & Rekenen (MMR) voor 21 gemeenten (zeer sterk groeiende, zowel qua aantal gemeenten, als inhoudelijk. Het gaat om opstellen plannen en de ontwikkeling en invoering van nieuwe meet- en rekenmethodieken voor gemeentelijke rioolstelsels);
- Verbeteringen en innovaties, die door WBL zijn ontwikkeld en/of worden toegepast, vormen een belangrijke basis voor kostenbesparing, verbeterde samenwerking en klanttevredenheid. Eenzelfde werkwijze als voor de WBL-objecten wordt gehanteerd, dus planmatig levensduurverlengend onderhoud bij een verantwoorde beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de bedrijfsmiddelen. Zo heeft het toepassen van de WBL filosofie ook voor de klantobjecten geleid tot minder storingen en lagere kosten;
- Samenwerking met de Waterleidingmaatschappij (WML) op het gebied van terreinbeheer, kennisuitwisseling (o.a. asset management), procesautomatisering en operationele samenwerking (uitwisseling E-monteurs), heeft geleid tot kostenverlaging en vermindering van kwetsbaarheid;
- Onderzoek naar nieuwe vormen van sanitatie staat volop in de belangstelling. Bij nieuwe sanitatie is sprake van het gescheiden en decentraal verwerken van afvalwaterstromen, meestal direct bij de bron. WBL participeert in een aantal initiatieven zoals de Wijk van Morgen (het "nul water" concept: bouwen zonder gemeentelijk riool) en Pilot gesloten Waterkringloop "Super Local Project" Heemwonen. Het Verdygo concept biedt ook voor het decentraal behandelen van afvalwater goede kansen.

Thema: Samenwerking in de gouden driehoek [Waar staan we nu?]

- Naast de operationele samenwerking met gemeenten wordt de expertise van WBL gevraagd en ingezet bij projecten (o.a. opstellen investeringsprogramma, bestek, aanbesteding, directievoering), beleidsondersteuning en advies (o.a. beoordeling inspecties, opstellen BRP of GRP);
- De visie "Waardevol groeien" (november 2015) bevat de belangrijkste inhoudelijke uitgangspunten voor het toekomstig functioneren van de waterketen (o.a. dichter zuiveren bij de bron, hergebruik grondstoffen en gezuiverd water);
- Een verkenning naar intensievere samenwerking tussen betrokken waterpartners in 2016 heeft er toe geleid dat in 2017 een inventarisatie heeft plaats gevonden naar kansrijke samenwerkingsthema's. Deze kansrijke thema's krijgen een inhoudelijke uitwerking plus uitwerken van de gewenste samenwerkingsvorm en leiden in 2018 tot besluitvorming;

- Samenwerking moet leiden tot minder kosten, minder kwetsbaarheid, meer kwaliteit en verhogen van klanttevredenheid (4 K's);
- Naast samenwerking in de waterketen, is ook samenwerking met andere (internationale) stakeholders, zoals bedrijven, energieproducenten en de onderwijssector aan de orde. Voorbeelden van deze samenwerking betreffen (niet limitatief):
 - o met (Duitse) waterschappen op het gebied van slibverwerking, duurzaamheid en procesautomatisering;
 - o met Zuyd Hogeschool met als doel te onderzoeken in hoeverre elkaars onderzoek op het gebied van water- en afvalwatertechnologie in de breedste zin is te versterken is (bijv. het nul-water concept);
 - o Project SuperLocal, met de stichting Heemwonen, gemeente Kerkrade en WML ten behoeve van kleinschalige waterkringloopconcepten;
 - o Water Innovation Challenge: samenwerking met WML en marketingbureau Soapbox waarin studenten worden uitgedaagd mee te denken over de duurzame waterinnovaties van de toekomst;
 - o verkenning samenwerking tussen partijen op het Chemelot terrein (USG Industrial Utiliteis, Sitech Services, Chemelot). Dit betrof o.a. de thema's veiligheid, procesautomatisering, energie, grondstoffen en sluiten van de waterkringloop;
- Er is een klachtenregeling vastgesteld die voor alle betrokken partijen een zorgvuldige klachtenbehandeling waarborgt. De gekozen procedure sluit aan bij de door Waterschap Limburg toegepaste klachtenprocedure;
- Voor het vermarkten van kennis en kunde van het Waterschapsbedrijf Limburg is de Verdygo-BV opgericht, met name gericht op kennisexploratie en kennisexploitatie van zuiveringstechnische werken.

5.3.3 Vergroten maatschappelijke waarde: Wat gaan we doen?

Thema: Kostenontwikkeling WBL [Wat gaan we doen?]

- Verder uitwerken en invoeren van nieuwe geavanceerde procesregelingen gericht op vermijden van onnodige investeringen voor KRW, verlagen van het energieverbruik en groeien naar mensonafhankelijke zuiveringstechnische installaties.
- De wijze waarop we omgaan met slibverwerking zal voortdurend worden gemonitord op grond van performance en marktonderzoek. De slibstrategie zal op grond hiervan en toetsing aan de doelstellingen van WBL worden geactualiseerd, om tijdig op de aflopende contracten te kunnen anticiperen.
- Evalueren en optimaliseren van het Verdygo-bouwconcept, op basis van eigen ervaringen alsmede op basis van kennisexploratie vanuit de Verdygo-BV.
- Nader inhoud en uitwerking geven aan het in 2017 vastgestelde visiedocument "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030" van Waterschap Limburg.

Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen [Wat gaan we doen?]

- De samenwerking met WML wordt gecontinueerd, op het gebied van terreinbeheer, kennisuitwisseling (o.a. asset management), procesautomatisering en operationele samenwerking (uitwisseling E-monteurs). Onderzoek vindt plaats naar verdere uitbreiding van de samenwerking, o.a. op het gebied van gebruik netwerk infrastructuur, (aanbesteding) toegangscontrole en gezamenlijke Centrale Regelkamer.
- De verwachting is dat het aantal gemeenten waarmee wordt samengewerkt en het aantal activiteiten dat voor gemeenten uitgevoerd wordt in de planperiode verder zal groeien. Hiermee is geen rekening gehouden in de meerjarenraming.
- Een samenwerking op grotere schaal met gemeenten (middels een hoger ambitieniveau, met name betreffende beheer en onderhoud rioleringen) gekoppeld aan een daarop afgestemde gestructureerde aanpak, zullen leiden tot substantiële kostenverlagingen, hoger dan aangegeven bij het Bestuursakkoord Water.

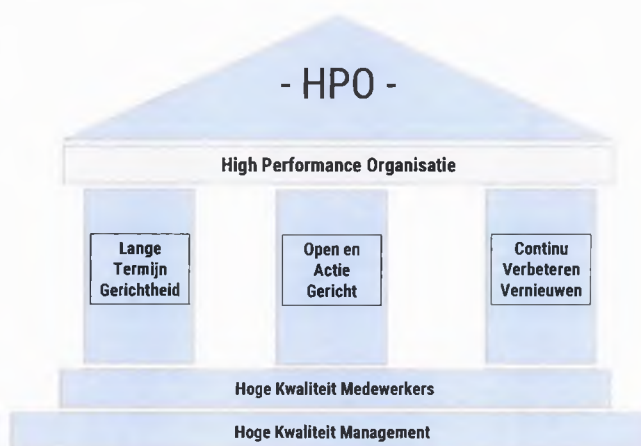
Thema: Samenwerking in de gouden driehoek [Wat gaan we doen?]

- Voortzetten en intensiveren van de samenwerking met onderwijs- en onderzoeksinstituten betreffende innovatieve en strategische (lange termijn) ontwikkelingen van de water- en afvalwaterketen.
- In de samenwerking met de Duitse waterschappen vindt een uitwisseling plaats van medewerkers bedrijfsvoering. Ook is er belangstelling om te testen of de Duitse zuiveringen voor centrale aansturing kunnen worden aangesloten op onze Centrale Regel Kamer (CRK).
- Onderzoeken of een aantal werkzaamheden middels een social-return project kan worden uitgevoerd.
- Op het gebied van nieuwe sanitatie lijkt de weg ingeslagen naar kleinschalige en flexibele oplossingen voor het ter plekke zuiveren van afvalwater. Verwacht wordt dat niet per definitie klein- of grootschalig, maar oplossingen op maat de standaard zullen worden. Dit thema zal verder worden uitgewerkt met bijzondere aandacht voor de aan dit onderwerp verbonden dilemma's.
- Verdere doorontwikkeling van het Verdygo-bouwconcept in samenwerking met partners uit de gouden driehoek.

5.4 Kritische succesfactoren

Om voornoemde strategische doelen te kunnen bereiken, dient als kritische succesfactoren (KSF's) te worden gestuurd op kwaliteit van de organisatie, de kwaliteit van bedrijfsvoeringprocessen en de bedrijfszekerheid van bedrijfsmiddelen.

Deze succesfactoren zijn terug te vinden in het HPO gedachtegoed (de vijf pijlers: Kwaliteit van management, Kwaliteit van medewerkers, Open en actiegericht, Continu verbeteren en vernieuwen en Lange termijn gerichtheid). Om die reden wil WBL herkenbaar zijn als een HPO organisatie, beste werkomgeving voor de mensen die er werken. Niet als doel op zich maar als randvoorwaarde om de beste in de branche te kunnen worden.

Een HPO organisatie behaalt betere financiële en niet-financiële prestaties dan vergelijkbare organisaties over een periode van tenminste vijf jaar door zich te richten op die zaken die er echt toe doen.

Voor kwaliteit van bedrijfsvoeringprocessen en bedrijfszekerheid van bedrijfsmiddelen zijn automatisering en asset management van strategisch belang.

5.4.1 Kritische succesfactoren: Wat willen we bereiken?

KSF: de Organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) [Wat willen we bereiken?]

- Het WBL heeft als ambitie te groeien naar een High Performance organisatie (HPO). Een dergelijke organisatie onderscheidt zich gedurende een aaneengesloten periode van minimaal 5 jaar in haar branche op financiële en niet-financiële prestaties. Het WBL wil dit bereiken door creativiteit, inventiviteit en hoge performance.
- De beste werkomgeving wordt geboden aan management en medewerkers, die het fundamentele verschil willen maken in de samenleving en ecosysteem door zoveel mogelijk uit water te halen en gezuiverd water en het residu de beste en waar mogelijk een nieuwe bestemming te geven.
- De gemiddelde leeftijd van de medewerkers in de WBL organisatie is bijna 50 jaar. Gelet op het gegeven dat circa 20% van het personeel binnen nu en 10 jaar met pensioen gaat, is duurzaam doorwerken voor ouderen in combinatie met verjonging van personeel een noodzakelijk speerpunt. Tijdig anticiperen op de uitstroom door nieuwe jonge talenten te werven en te binden aan de organisatie is van groot belang om de gewenste kwaliteit van dienstverlening c.q. continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen borgen.

KSF: de Bedrijfsmiddelen [Wat willen we bereiken?]

- Asset management wordt ingezet als middel om een kwaliteitslag te maken, om beter te kunnen inspelen op een in toenemende mate veranderende omgeving: rwn's worden modulair gebouwd om in te spelen op veranderde omstandigheden (niet meer voor lange termijn); inzichten op grond van technologische ontwikkelingen wijzigen sneller dan in het verleden en maken het noodzakelijk om op basis van diepgaander inzicht in de eigen assets flexibeler te kunnen sturen en te kunnen anticiperen op wijzigende omgevingsfactoren.

- Jaarlijks beoordelen van de assets voorafgaande aan het opstellen van het investeringsprogramma ten behoeve van de meerjarenraming, vanuit het streven te komen tot verlaging van de kosten door de bestaande installaties langer resp. zo lang mogelijk in bedrijf te houden, tegen de gewenste functionaliteit.
- IT-middelen worden zodanig ingezet dat onze medewerkers tijd, locatie en device onafhankelijk kunnen werken en de benodigde geautomatiseerde toepassingen kunnen gebruiken voor het invoeren en raadplegen van gegevens alsook voor het aansturen van operationele systemen. ICT is het middel dat stimuleert om onze werkprocessen efficiënt en effectief te laten verlopen en op elkaar zijn afgestemd en zorgt dat deze processen niet persoonsafhankelijk zijn.

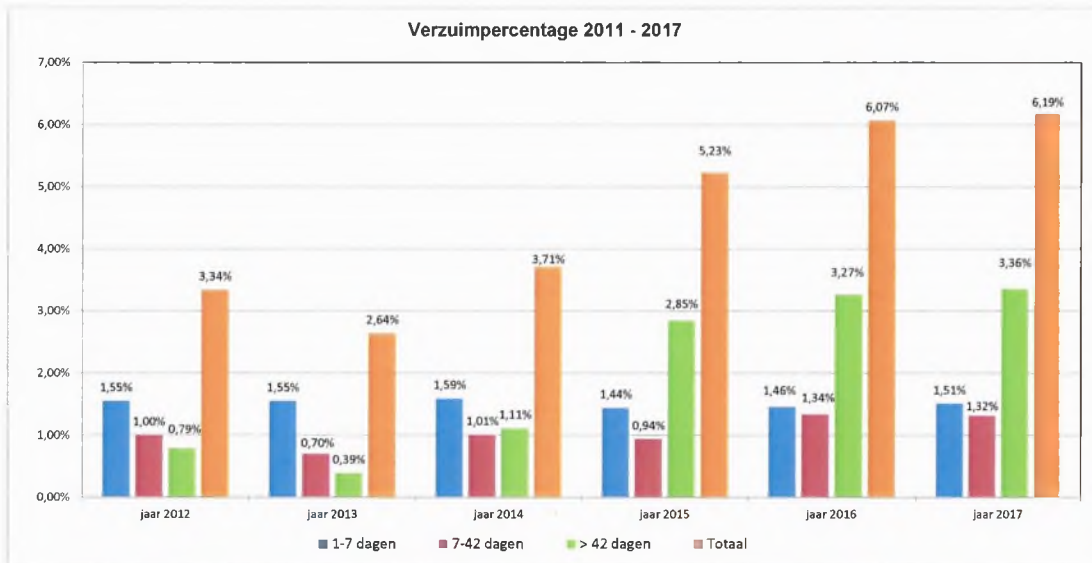
5.4.2 Kritische succesfactoren: Waar staan we nu?

KSF: de Organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) [Waar staan we nu?]

Het ontwikkelen en implementeren van instrumenten om te komen tot een HPO organisatie (verhogen van de kwaliteit van de organisatie) wordt in onderstaande activiteiten toegelicht:

- Een onderscheidende strategie is een belangrijk HPO thema. De van missie, visie en ambitie afgeleide strategische doelen worden consequent toegepast en vormen een toetsingskader bij besluiten en voorstellen aan het managementteam, directeur en bestuur.
- Voor het bepalen van de koers van de organisatie vormen de geformuleerde doelen en activiteiten input voor de Meerjarenraming (uitgangspunten en uitvoerend beleid). Voor de verantwoording vormen de operationele activiteiten en daarvan afgeleide prestatiedoelen en prestatie-indicatoren input voor de maandelijkse Management rapportage (Marap).
- Inventarisatie en beoordeling van de rwzi's loopt, als input voor de verdere ontwikkeling van assetmanagement. Hierbij zal tevens het moment van vervanging van conventionele rwzi's door een Verdygo-installatie worden aangegeven. Als resultaat van dit proces zal het MIP hierop worden aangepast.
- Gezien de ambities ten aanzien van energieneutraliteit, circulariteit, waterkwaliteit e.a. wordt in 2018 een voorstel opgesteld ter versterking van de ontwikkelkracht van de organisatie onder de naam "operatie Waterkracht".
- Om de tevredenheid, vitaliteit en gezondheid van de medewerkers te meten worden periodiek onderzoeken uitgevoerd (medewerkerstevredenheidsonderzoek en periodiek medisch onderzoek).
- Om de kwaliteit van de medewerkers te waarborgen wordt geïnvesteerd in het kennisniveau van de medewerkers. De TOP gesprekscyclus vormt een goede basis voor verdere ontwikkeling van de medewerkers op de HPO competenties.
- Bij werving en selectie van nieuwe medewerkers of interne invulling worden de HPO competentieprofielen toegepast.
- De ondersteuning door de stafunits is gericht op het versterken van de focus van de business units (BRO en OPPIT) op hun 'core business'.
- De vergrijzing van de organisatie en de technologische ontwikkeling is vanuit een optiek van (strategische) personeelsontwikkeling een belangrijk aandachtspunt om de kwaliteit en de continuïteit van dienstverlening ook de komende jaren te kunnen waarborgen. Zo wordt gestuurd op het tijdig beschikbaar hebben van ingewerkte medewerkers voor de kritische functies waar medewerkers uitstromen vanwege pensionering.
- De duurzame inzetbaarheid van medewerkers wordt gestimuleerd, door:
 - o periodiek medisch onderzoek
 - o formuleren en vaststellen van verzuimbeleid, vitaliteitprogramma, vitaliteitgids
 - o invoering van het generatiepact per 1 januari 2018 (tot 1 januari 2020)
- Teneinde te kunnen bepalen welk verzuimpercentage als 'acceptabel' beschouwd mag worden, hanteert het WBL de Verbaannorm als referentiekader. De Verbaannorm is een indicatieve norm voor een organisatie om sturend te investeren in het treffen van interventie maatregelen ter verdere beperking van het ziekteverzuim. De Verbaannorm bedroeg in 2017 voor het WBL 4,1%.

Het langdurig ziekteverzuim (meer dan 42 dagen) is licht gestegen, echter het aantal langdurig zieken was eind 2017 sterk afgenomen. Het ziekteverzuimpercentage voor kort en middellang verzuim (tot aan 6 weken) is sinds 2012 stabiel te noemen.

- Communicatie vormt een belangrijke verbindende factor in onze organisatie. Samenwerking en verbinding leggen zijn belangrijke thema's om onze missie, visie en strategische doelen te realiseren.
- In het kader van businesscontrol is de focus gelegd op het verbeteren van de sturing van de operationele processen en is het inzicht in de relatie tussen prestaties en financiën verbeterd. Hierbij is van belang de sturingsinformatie gestructureerd te registreren en de onderlinge relaties expliciet te maken.
- Op inkoopgebied is door centralisatie van de inkoopfunctie invulling gegeven aan verdere professionalisering van inkoop en aanbesteding. Met aandacht voor rechtmatigheid wordt efficiënt ingezet op diverse vormen van contractmanagement, raamcontracten, e.d. Op grond van aanbesteding is de wijze waarop werken worden uitgewerkt en in opdracht gegeven gewijzigd. Wezenlijk verschil ten opzichte van het verleden is dat de wijze waarop een werk wordt uitgevoerd in bouwteamverband wordt bepaald en dat prijsvorming met de gecontracteerde aannemer in een bouwteam pas plaats vindt na het (gezamenlijk) maken van het ontwerp. Samen met WBL en eventuele derden wordt gekomen tot beste ontwerp, projectorganisatie en in te zetten kennis en kunde. Hiermee wordt de flexibiliteit en de snelheid van handelen vergroot en naar verwachting het optreden van meerwerken beperkt.
- Op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing wordt veilig werken ondersteund door KAM (Kwaliteit, Arbo, Milieu) beleid en procedures en wordt de kwaliteit geborgd door trajecten tot certificering van bedrijfsactiviteiten. Het WBL is ISO-gecertificeerd voor de KAM-normen.
- Er is een Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) opgesteld in lijn met wet- en regelgeving. Veel acties waren reeds opgepakt, resterende zaken zijn vastgelegd in een plan van aanpak (looptijd tot medio 2019).
- De bestuurlijk juridische ondersteuning en bestuurlijk relatiebeheer zijn qua kennis en ervaring structureel verankerd in een aparte stafunit binnen WBL.
- 'Good hostmanship' voor de interne en externe klant die WBL huisvest.

KSF: de Bedrijfsmiddelen [Waar staan we nu?]

- De infrastructuur van WBL (ten behoeve van transporteren, zuiveren en slibverwerking) voldoet aan de effluenteisen, afnameverplichting en veiligheid. Er wordt planmatig onderhoud verricht afgestemd op de eisen ten aanzien van veiligheid, gezondheid, milieu en kosten. Dit planmatig onderhoud richt zich op de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van alle installatieonderdelen, tegen een gecalculiseerd risico. Goede inzage in de onderhoudstoestand en restlevensduur is daarbij essentieel.
De professionaliseringsslag waarmee voor de rwzi Venray een begin is gemaakt, wordt vervolgens uitgevoerd voor de rwzi Roermond. Voor de rwzi Roermond wordt de asset bases met de bijbehorende risicoanalyse op orde gebracht. Hiermee wordt het mogelijk effectief sturing te geven aan het beheer van de fysieke assets door de beschikbaarheids- en betrouwbaarheidsdoelstellingen te koppelen aan prestaties, risico's en kosten.
- Middels Asset Management worden kosten, prestaties en middelen geoptimaliseerd. WBL streeft ernaar het transportstelsel naar een niveau te brengen dat voldoet aan deze doelstellingen. Door het tonen van deze expertise laat WBL zien een interessante samenwerkingspartner te zijn in de afvalwaterketen voor gemeenten, omdat daarbij de juiste afweging van zowel investerings- als uitvoeringsbeslissingen centraal staat, waarbij zowel verhoging van de duurzaamheid als verhoging van de kosteneffectiviteit de uitdaging is.
- In Susteren wordt een centraal magazijn gerealiseerd en daartoe wordt de voorraadmodule in MAXIMO ingericht. Dit betreft een efficiency slag voor ontvangst, uitgifte, registratie, veilige inzetbaarheid en (her)gebruik van goederen.
- Optimalisatie van operationele bedrijfsvoering: strengere effluentnormen, nieuwe technieken (o.a. Nereda, filters) en nieuwe taken (o.a. energie- en grondstoffenterugwinning) stellen steeds hogere eisen aan de bedrijfsvoering.
- De Centrale Regelkamer (CRK) is technisch gereed en maakt het mogelijk zuiveringstechnische werken op afstand te monitoren en te (be)sturen. Dat levert een stabielere procesvoering op. Ook de gemeentegemalen worden vanuit de CRK gemonitord.
- Voor een doelmatige integratie van externe gemeentegemalen in ons procesautomatiseringssysteem biedt het LoRa netwerk (long range data communication) een goede oplossing. LoRa is een energie-efficiënt en met name goedkoop draadloos netwerk van KPN waarmee grote aantallen gemalen kunnen worden verbonden met onze procesautomatisering.
- Introductie van het nieuwe werken door het efficiënter inrichten van de IT middelen op de werkplekken voor zowel kantoorautomatisering als voor procesautomatisering en het up-to-date houden van de gebruikte software (kantoorautomatisering en procesautomatisering). In het kader van sneller, mobieler, efficiënter werken (flexibiliteit) wordt ingezet op devices en APP's die deze wijze van werken faciliteren.
- Het IT-netwerk is vervangen om de robuustheid en een goedwerkend kantoor netwerk te kunnen waarborgen en verder te verbeteren (wifi, redundant, snelheid).
- De vernieuwde IT-infrastructuur vormt een belangrijke succesfactor voor verdere integratie van gegevensacquisitie van de operationele en ondersteunende (werk)processen ten behoeve van bestuurs- en management informatie.

5.4.3 Kritische succesfactoren: Wat gaan we doen?

KSF: de Organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) [Wat gaan we doen?]

- Er wordt voorzien in een gestructureerde aansluiting vanuit missie, visie, strategie naar operationele activiteiten vertaald in daarvan afgeleide prestatiedoelen en -indicatoren, jaarplansystematiek één op één doorvertaald naar de marapsystematiek.
- Continu verbeteren is en blijft een speerpunt van HPO en een aandachtspunt voor WBL
- Verdere professionalisering op inkoopgebied o.a. door digitale afhandeling van de verantwoordingsformulieren voor inkoop en aanbesteding.
- Continue actualisatie en auditen van alle bedrijfsprocessen blijft een belangrijk aandachtspunt. Daartoe wordt de beschrijving van de werkprocessen geactualiseerd en wordt de relatie tussen de werkprocessen verder

uitgewerkt. Ingezet wordt op geautomatiseerde koppeling van gegevens op basis van geïnventariseerde relaties tussen de werkprocessen.

- Nadere uitwerking en invulling wordt gegeven aan de functie projectcontrol, gericht op het ondersteunen van de sturing op planning en uitvoering van projecten.
- Vanuit de vastgestelde strategische doelen en thema's; hieraan koppelen en doorontwikkelen het instrumentarium voor cyclisch plannen en verantwoorden door de organisatie.
- Verder doorontwikkelen van de analyse en interpretatie van uitkomsten van bedrijfsvergelijkingen.
- Voortzetten opleidingsprogramma's voor management en medewerkers.
- In het kader van vergrijzing van de organisatie, het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd en de technologische ontwikkelingen, zal duurzame inzetbaarheid en gezondheidsmanagement steeds meer een belangrijk speerpunt worden. Talentmanagement en Strategische personeelsplanning worden ingezet om de mogelijke dreiging van leegloop van sleutelfuncties (door vergrijzing, vertrek door aantrekken economie) te ondervangen. Tijdig anticiperen door nieuwe, jonge talenten te werven en te binden aan onze organisatie is van groot belang voor de kwaliteit en continuïteit. Het generatiepact en de invulling "van inhuur naar vast" zullen mede bijdragen aan oplossingen voor deze ontwikkelingen

KSF: de Bedrijfsmiddelen [Wat gaan we doen?]

- Onze assetmanagement processen willen we zodanig implementeren dat we certificeerbaar zijn volgens de ISO55000 norm.
- Ten behoeve van asset management worden alle zuiveringsinstallaties geïnventariseerd en volgens de NCS-standaard (Naam Code Symbool) in kaart gebracht.
- Vanuit deze inventarisatie wordt op objectniveau de financiële aansluiting gerealiseerd met de staat van activa.
- Ontwikkelingen op het gebied van IT zijn cruciaal. De volgende activiteiten zijn onder andere voorzien:
 - o Wauter 2 (procesautomatisering): uitvoering geven aan het herijkte beleid voor procesautomatisering;
 - o architecture Enterprise Assetmanagement: Een haalbaarheidsonderzoek naar onder andere het gebruik van ERP of verdere uitbreiding van het huidige assetmanagement pakket;
 - o introductie van het nieuwe werken door het efficiënter inrichten van de IT middelen op de werkplekken voor zowel kantoorautomatisering als voor procesautomatisering en het up-to-date houden van de gebruikte software (kantoorautomatisering en procesautomatisering);
 - o het verder verbeteren van het beheer van de IT organisatie conform ITIL gericht op verhoging van de professionaliteit en de klanttevredenheid.
 - o in het kader van verbetering van het informatiebeheer en informatiemanagement, blijven ontwikkelen, actualiseren en toepassen van ondersteunende middelen zoals centraal magazijn, urenmanagement, contractbeheer, facturatie). De daaraan ondersteunende systemen als Maximo, Z-info, I-historian, PS Next, Meridian, Coda, Youpp blijven optimaliseren en in relevante situaties realiseren van koppelingen tussen deze systemen;
 - o Big Data: het analyseren van procesdata is van essentieel belang voor het verder optimaliseren van de WBL installaties en optimalisaties binnen de waterketen. Dit vraagt om koppelen van de apparatuur (Internet Of Things IOT), upgrade van systemen en uitbreiding statistische analyse tools.
- Verdere professionalisering op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing door toepassing van de High Level Structure (HLS) systematiek en door inrichten van de calamiteiten organisatie in overeenstemming met WL.

6 Financiële gevolgen uitvoerend beleid WBL

6.1 Exploitatiegevolgen 2019-2028

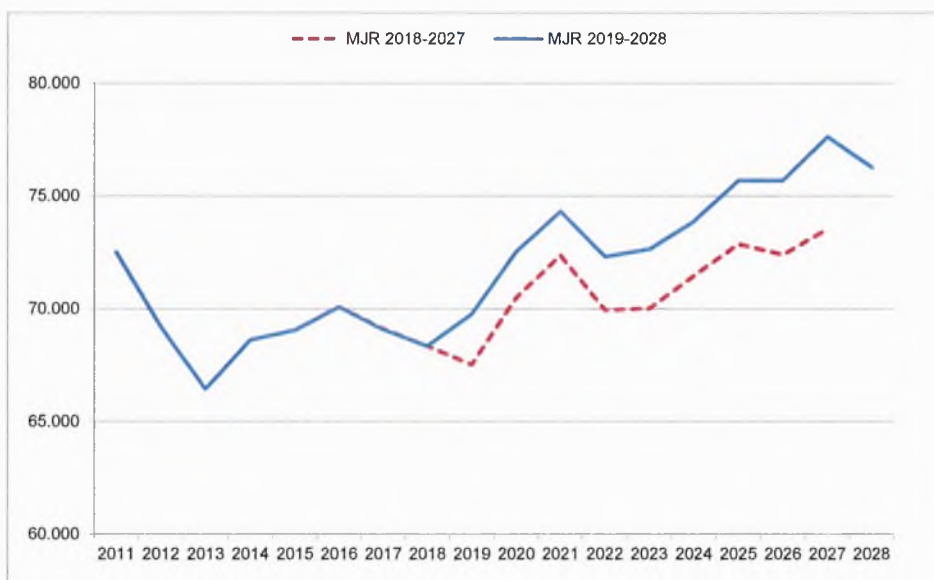
6.1.1 De netto kosten ten opzichte van de vorige MJR

Uit onderstaande tabel blijkt dat in het jaar 2019 de netto kosten van het WBL € 2,25 mln hoger zijn dan in het vergelijkbare jaar volgens de vorige MJR.

De ontwikkeling van de netto kosten ten opzichte van de vorige MJR, is onderstaand zowel in een tabel als in een grafiek inzichtelijk gemaakt (met als basis het referentiejaar 2011). Gemiddeld over de vergelijkbare planperiode 2018-2027 stijgen de netto kosten met € 2,39 mln als een saldo van hogere kapitaallasten ad € 0,53 mln en hogere bedrijfsvoeringkosten ad € 1,86 mln.

Over de vergelijkbare 10-jarige planperiode (2018-2027) is het totaal van de netto kosten € 23,91 mln hoger dan het totaal van de netto kosten voor deze periode volgens de vorige Meerjarenraming.

Totaal netto kosten bedragen x € 1.000	2011	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	gemiddeld 2018-2027
MJR 2018-2027	72.510	68.344	67.514	70.484	72.364	69.938	70.008	71.453	72.863	72.394	73.531		70.889
MJR 2019-2028	72.510	68.344	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640	73.876	75.694	75.696	77.632	76.274	73.281
Mutatie		0	2.250	2.049	1.953	2.372	2.633	2.422	2.830	3.302	4.102		2.391

Omdat voor de jaren 2011-2018 zowel voor MJR 2018 als voor MJR2019 de netto kosten aan elkaar gelijk zijn, liggen beide lijnen in die jaren over elkaar heen.

Effect van inflatiecorrectie

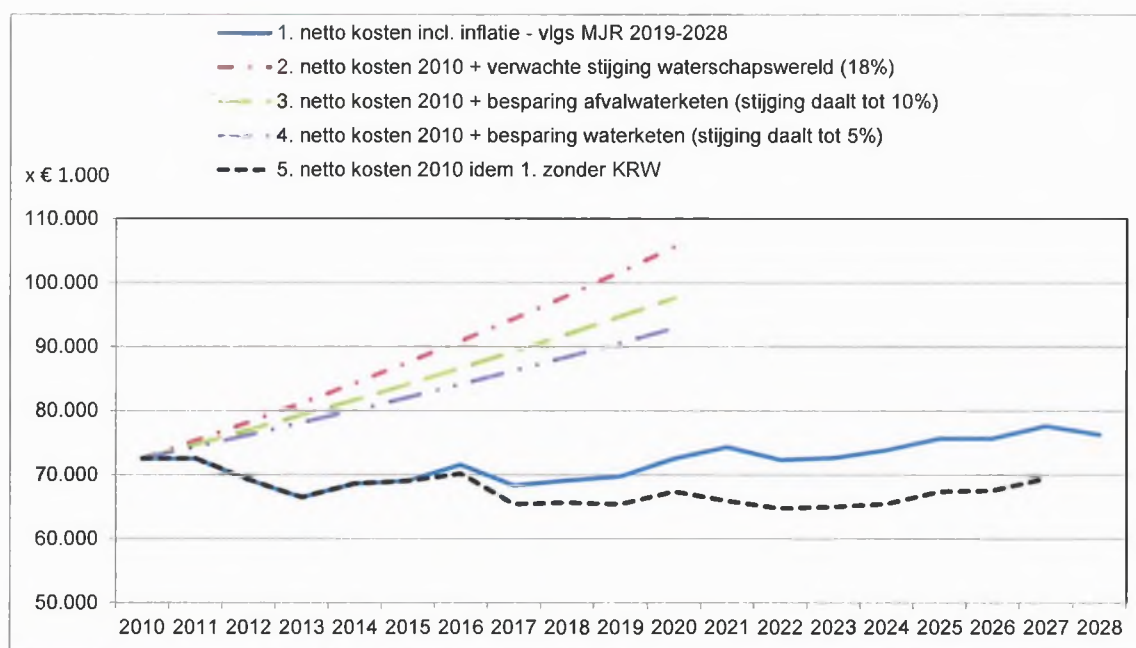
Voor de jaren van de meerjarenraming wordt de inflatiecorrectie toegepast zoals weergegeven in paragraaf 5.3.1 overeenkomend met jaarlijks 2%. Hierbij dient te worden aangetekend dat over de posten: kapitaallasten, energie en laboratorium, geen inflatie wordt berekend. De inflatiecorrectie heeft daardoor betrekking 51,3% (= € 35,8 mln) van het begrotingstotaal, waarvan het aandeel personeelslasten € 15,7 mln bedraagt.

6.1.2 Netto Kosten ten opzichte van BAW-doelstelling

Onderstaand wordt aangegeven hoe de ontwikkeling van de netto kosten bij het WBL volgens de Meerjarenraming 2019-2028 zich verhoudt tot de te bereiken doelmatigheidswinst.

Hierbij worden de volgende scenario's getoond:

1. netto kosten WBL incl. inflatie in de periode 2010-2027 (vanaf 2019 volgens MJR 2019-2028)
2. netto kosten WBL incl. inflatie op basis van de bijdrage 2010 + de in het feitenrapport verwachte kostenstijging van 18% tot 2020 (overeenkomend met 1,8% per jaar)
3. netto kosten volgens variant 2 aangevuld met het halen van de doelmatigheidsreductie van 0,8% per jaar (volgens het Feitenrapport betekent dit voor WBL: kosten incl. inflatie + stijging kosten met 1% per jaar)
4. netto kosten volgens variant 3 aangevuld met de volgens het Feitenrapport te behalen extra doelmatigheidsreductie van 0,5% per jaar bij realisatie van integraal afvalwaterbeheer.
5. netto kosten volgens MJR 2019-2028 excl. effect KRW

	Jaar 2010	Jaar 2020	stijgings percent.	
1. netto kosten incl. inflatie - vlg MJR 2019-2028	72.510	72.533	0%	blauwe lijn
2. netto kosten 2010 + verwachte stijging waterschapswereid (18%)	72.510	105.652	46%	rode streep-punt lijn
3. netto kosten 2010 + besparing afvalwaterketen (stijging daalt tot 10%)	72.510	97.637	35%	groene streep lijn
4. netto kosten 2010 + besparing waterketen (stijging daalt tot 5%)	72.510	92.910	28%	paarse streep-punten lijn
5. netto kosten 2010 idem 1. zonder KRW	72.510	67.369	-7%	zwarte stippel lijn

Ontwikkeling netto kosten WBL ten opzichte van doelstelling landelijk Bestuurs Akkoord Water

Uit bovenstaande vergelijking blijkt dat de kostenontwikkeling WBL volgens de MJR 2019-2028 (de blauwe lijn) zich duidelijk beweegt onder het kostenniveau overeenkomend met de landelijk afgestemde doelmatigheidsreductie van 0,8% per jaar (de groene streepjes lijn).

Het kostenniveau in 2020 van WBL ligt daardoor circa € 25 mln lager dan het kostenniveau dat bereikt zou worden wanneer de kosten vanaf 2010 zich zouden hebben ontwikkeld volgens deze doelmatigheidsreductie.

Ook ligt die blauwe lijn (WBL) duidelijk lager dan het kostenniveau overeenkomend met de landelijk te behalen aanvullende doelmatigheidsreductie van 0,5% per jaar, bij realisatie van de voordelen verbonden aan integraal waterbeheer (zie de paarse streep-punten lijn).

Het kostenniveau in 2020 van WBL ligt in dat geval circa € 20 mln lager dan het kostenniveau dat bereikt zou worden wanneer de kosten vanaf 2010 zich zouden hebben ontwikkeld volgens deze aanvullende doelmatigheidsreductie.

Bij de aangegeven kostenontwikkeling dient te worden bedacht dat de netto kosten in 2010 nog geen kosten voor KRW-maatregelen bevatten.

Wanneer de effecten van de KRW-maatregelen niet worden meegeteld (de onderste streepjeslijn), dan is die kostenontwikkeling duidelijk waarneembaar lager dan de blauwe niet-onderbroken lijn van de onderhavige MJR, waarbij de effecten van de KRW-maatregelen wel zijn meegenomen.

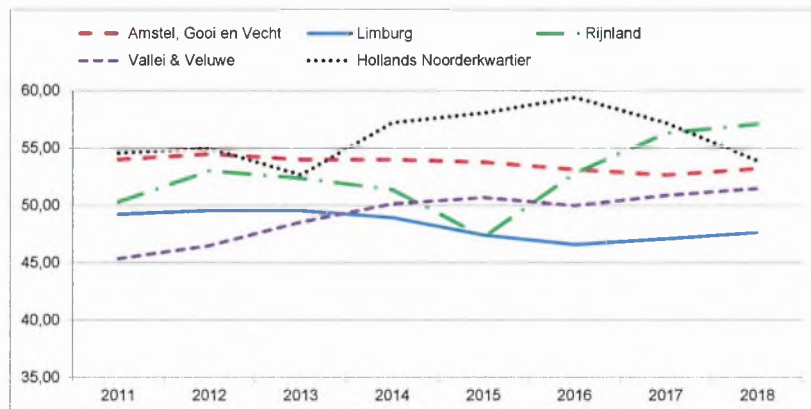
6.1.3 Vergelijking landelijk van de kosten per v.e.

In onderstaande grafieken wordt de ontwikkeling van de tarieven per vervuilingseenheid vanaf 2011 getoond voor de 5 grootste zuiverende waterschappen, alsook van de 5 waterschappen met de laagste zuiveringsheffing.

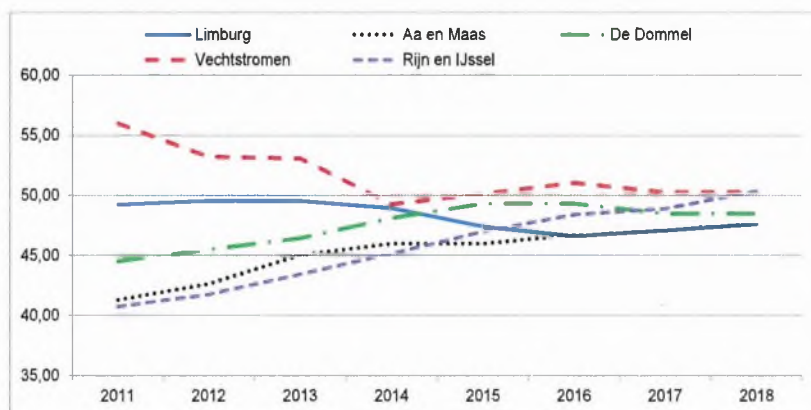
Uit grafiek 1 blijkt dat van de grote zuiverende waterschappen Vallei en Veluwe tot 2013 het laagste tarief had en vanaf 2014 is voorbijgestreefd door Limburg.

Uit grafiek 2 blijkt dat van de waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per ve Rijn en IJssel tot 2014 het laagste tarief had, gevolgd door Aa en Maas en dat Aa en Maas in 2015 het laagste tarief had en Limburg van 2016 tot met 2018 het laagste tarief heeft.

Grafiek 1: tarieven per vervuilingseenheid voor de 5 grootste zuiverende waterschappen

Grafiek 2: waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per vervuilingseenheid

Uit deze grafieken blijkt het dalende verloop van het zuiveringstarief voor Limburg, resulterend in het laagste landelijke tarief in 2016, 2017 en 2018 (tarief Limburg = € 47,62 bij 1,6 miljoen vervuilingseenheden; tarief Aa en Maas = € 47,64 bij 1,1 miljoen vervuilingseenheden).

Het verschil van het tarief 2018 ten opzichte van het landelijk gemiddelde tarief ad € 56,80 bedraagt 19% overeenkomende met € 13,2 mln lagere kosten.

6.1.4 Toelichting netto kosten ten opzichte van het referentiejaar 2011

In onderstaand schema is de ontwikkeling van de netto kosten in de periode 2011-2023 op hoofdkostensoorten vergeleken met het referentiejaar 2011.

Bedragen x 1.000 euro	Referentie Begroting 2011	Bestuurs Begroot 2019	Begroot 2023	gemiddeld begroot 2011-2023	stijging gemiddelde tov 2011	afwijking tov stijging cf inflatie	mutatie 2019 tov 2011	gemiddelde tov 2011
kapitaallasten	34.210	26.340	26.210	29.638	-13,4%	-26,3%	-7.870	-4.572
personeelslasten	11.910	15.730	17.663	14.253	19,7%	6,7%	3.820	2.343
goederen en diensten van derden	29.314	31.911	33.737	30.381	3,6%	-9,3%	2.597	1.067
bijdragen aan derden	141	69	75	107	-24,1%	-37,0%	-72	-34
toevoeging aan voorzieningen	176	151	163	120	-32,1%	-45,0%	-25	-56
onvoorzien	130	292	303	280	115,5%	102,6%	162	150
totaal lasten	75.881	74.493	78.151	74.779	-1,5%	-14,4%	-1.388	-1.102
eigen baten incl. kapitaalbat	3.371	4.729	5.511	4.290	27,3%	14,3%	1.358	919
netto kosten	72.510	69.764	72.640	70.489	-2,8%	-15,7%	-2.746	-2.021
- netto kapitaallasten	33.844	26.068	25.898	29.284	-13,5%	-26,4%	-7.776	-4.560
- netto bedrijfsvoeringskosten	38.666	43.696	46.743	41.205	6,6%	-6,4%	5.030	2.539
bijdrage waterschap	72.510	69.764	72.640	70.489	-2,8%	-15,7%	-2.746	-2.021
exploitatie-saldo	0	0	0	0			0	0

Effect op de bijdrage van het Waterschap

Voor de ontwikkeling van de netto kosten in relatie tot de bijdrage van Waterschap Limburg is besloten om voor de gehele planperiode uit te gaan van op jaarbasis sluitende begrotingen voor het WBL, waarbij het beheer van een egaliserende reserve volledig ligt bij de moederorganisatie. Het reservebeheer door de moederorganisatie zal er op gericht zijn om het fluctueren van de bijdrage aan het WBL tijdens de planperiode op te kunnen vangen. Het verloop van de waterschapsbijdrage komt daardoor overeen met de ontwikkeling van de netto kosten.

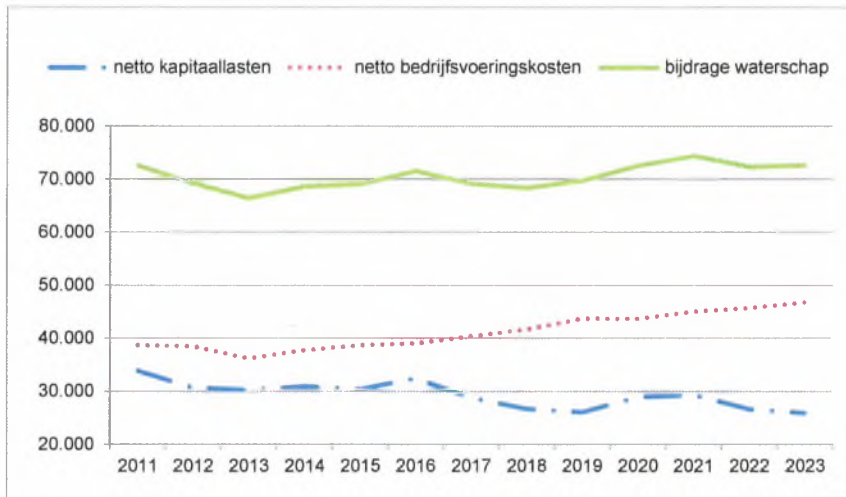
De daling van de netto kosten met € 2,75 mln in 2019 ten opzichte van 2011 bestaat uit:

- o daling van de netto kapitaallasten met € 7,78 mln (van € 33,8 mln in 2011 naar € 26,1 mln);
- o toename netto bedrijfsvoeringskosten met € 5,03 mln (van € 38,7 mln in 2011 naar € 43,7 mln).

Ten aanzien van het verloop van de netto kosten resp. de bijdrage van het waterschap, is het volgende relevant:

- o bijdrage in 2011 en 2012 bedroeg € 72,5 mln. De bijdrage voor 2019 bedraagt € 69,8 mln;
- o bijdrage 2019 is € 1,4 mln hoger dan de bijdrage 2018 (zie pagina 33) en is daarmee € 2,7 mln lager dan in 2011;
- o het berekende gemiddelde over de jaren 2011-2023 bedraagt € 70,5 mln en is daarmee € 2,0 mln lager dan in 2011; dus 2,8% lager dan het niveau in 2011.

De ontwikkeling vanaf 2011 van netto kapitaallasten, netto bedrijfsvoeringskosten alsook die van de waterschapsbijdrage is onderstaand grafisch weergegeven.

➤ Toelichting netto kapitaallasten (periode 2019-2023) ten opzichte van referentiejaar 2011:

De kapitaallasten worden bepaald door twee zaken: de investeringen in het verleden en de daaraan verbonden vrijval van kapitaallasten én de investeringen zoals geraamd voor de komende jaren. De kapitaallasten volgend uit de investeringen uit het verleden zijn nauwelijks te beïnvloeden.

Afgestemd op de ontwikkeling en het implementeren van het Verdygo-concept worden onderhoudsinvesteringen verricht om de bestaande installaties in bedrijf te houden tot moment vervanging. Deze onderhoudsinvesteringen worden afgeschreven over de periode tot vervanging van de installatie. Dat leidt tot korte afschrijfperiodes voor deze onderhoudsinvesteringen en dus tot verhoudingsgewijs hogere afschrijvingen.

Het Algemeen Bestuur heeft 19-7-2017 ingestemd met de evaluatie financieel beleid waardoor met ingang van 2018 het financieel beleid meer in lijn is gebracht met de beleidsuitgangspunten zoals gehanteerd door de grote zuiverende waterschappen. De gemiddelde afschrijvingstermijn is verlengd en komt daarmee meer in evenwicht met de technische levensduur, het drempelbedrag voor investeringen is verhoogd en uren en advieskosten in de fase voorafgaand aan de uitvoering van een project worden niet meer geactiveerd. In de periode van deze meerjarenraming leidt dat tot een verlaging van de kapitaallasten.

Ten opzichte van 2011 dalen de netto kapitaallasten van € 33,84 mln met € 4,56 mln naar een gemiddeld niveau van € 29,28 mln over de periode tot 2011-2023. Deze daling bestaat voor € 3,61 mln uit lagere rentelasten en € 0,95 mln lagere afschrijvingen. In de periode 2011-2023 bedraagt de gemiddelde daling van de kapitaallasten 13,5% (dit effect is 26,4% lager dan een stijging overeenkomend met de inflatie).

Deze ontwikkeling is het gevolg van:

- sluiten droger Hoensbroek ultimo 2011 en het wegvallen in 2012 ten opzichte van 2011 van de afschrijving ineens door amoveren droger Venlo en van de versnelde afschrijving van onderhoudsinvesteringen op droger Hoensbroek, leidend in 2012 tot ca. € 1,8 mln lagere kapitaallasten;
- in 2016 is overgegaan tot looptijdverlenging van de bestaande leningenportefeuille, vanwege de lage marktrente in 2016. Bestaande leningen met verschillende looptijden en rentepercentages zijn daarbij omgezet in één nieuwe lening tegen de lage marktrente en de oude leningen zijn komen te vervallen. De rentelasten in de jaren van de MJR zijn daardoor flink verlaagd;
- verlaging van de gehanteerde rekenrente voor de MJR op grond van werkelijke gerealiseerde rentekosten over de verstreken jaren alsmede door aangepaste prognoses van o.a. het Centraal Plan Bureau.
- De evaluatie van het financieel beleid ingaande per 2018 leidt tot lagere netto kapitaallasten;
- De berekening van de financieringsbehoefte per jaar is met ingang van deze meerjarenraming geactualiseerd waarbij de tarieven in tegenstelling tot voorheen worden vastgeklekt voor de gehele looptijd

van de lening hetgeen een realistischer beeld geeft over de verwachte rentelasten, waardoor de rentelasten gedurende de planningsperiode lager zijn ten opzichte van voorgaande MJR.

➤ Toelichting netto bedrijfsvoeringskosten (periode 2019-2023) ten opzichte van referentiejaar 2011:

De netto bedrijfsvoeringskosten bestaan uit de netto kosten van het WBL exclusief de kapitaallasten.

Ten opzichte van 2011 stijgen de netto bedrijfsvoeringskosten in de planperiode van € 38,67 mln met € 2,54 mln naar een gemiddeld niveau van € 41,21 mln in de periode tot 2011-2023. Deze toename over de periode 2011-2023 komt overeen met een stijging van 6,6% (is 6,4% lager dan de inflatiecorrectie).

De stijging van het gemiddelde met € 2,54 mln wordt met name veroorzaakt door hogere personeelslasten, welke stijging 6,7% hoger is dan de inflatie. Deze hogere toename van de personeelslasten is gekoppeld aan een toename van de formatie van 150,6 fte in 2011 naar 166,8 fte in 2023.

De ontwikkeling van het aantal fte van 154,6 in 2017 naar 166,8 in 2023 (toename met 12,2 fte) kan als volgt worden geïllustreerd:

- uitbreiding 0,5 fte bij de unit Bestuurs- Directie-ondersteuning, Programmamanagement ter invulling van de intensivering- en professionaliseringslag op gebied educatieve externe communicatie;
- toename 2,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een energiecoördinator en sr. technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 3-10-2017);
- toename 0,7 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Schinnen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 23-11-2016);
- toename 1,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Sittard-Geleen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
- toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Beek op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
- toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de overeenkomst met 15 Noord-Limburgse gemeenten op het gebied van meten, monitoren en rekenen (besluit DB 7-6-2017);
- toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Horst aan de Maas op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 4-7-2017);
- toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren onderhoudswerkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
- toename 3,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren operationele werkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
- toename 1,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 8-2-2018);

6.1.5 Toelichting netto kosten ten opzichte van vorige Meerjarenraming

Tabel van Kosten, Baten en Netto kosten volgens de MJR 2019-2023 + Begroting 2019

WBL - TOTAAL		alle bedragen inclusief inflatie						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroot 2018 Primitief	mutatie	Begroot 2019	Meerjarenraming			
					2020	2021	2022	2023
LASTEN								
Rentelasten	4.695	4.842	-74	4.768	5.259	5.646	5.666	5.735
Afschrijving	23.803	22.220	-647	21.572	23.899	23.930	21.234	20.475
Totaal kapitaallasten	28.498	27.061	-721	26.340	29.159	29.576	26.900	26.210
Salarissen	8.903	10.182	808	10.990	11.371	11.798	12.011	12.421
Sociale lasten	2.256	2.258	435	2.692	2.784	2.886	2.947	3.051
Overige personeelslasten	755	642	110	752	767	782	798	814
Personeel van derden	4.139	958	176	1.135	1.190	1.205	1.229	1.254
Voormalig personeel en bestuur	125	159	3	162	143	119	121	123
Pers.kosten toe-/doorberekend	15	0	0			0		0
Totaal personeelslasten	16.193	14.198	1.532	15.730	16.255	16.790	17.106	17.663
Duurzame gebruiksgoederen	535	524	-76	448	467	477	540	496
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.434	3.589	76	3.665	3.745	3.828	3.898	3.977
Energie	6.420	6.560	641	7.201	6.765	6.820	6.850	6.881
Huren en rechten	159	254	-40	213	217	221	225	230
Verzekeringen	135	129	18	147	150	153	156	159
Belastingen	964	920	39	959	978	997	1.017	1.038
Onderhoud door derden	8.489	8.539	679	9.218	9.712	10.231	10.322	10.657
Overige diensten door derden	7.913	10.015	45	10.060	9.597	9.912	10.096	10.300
Totaal goederen en diensten van derden	28.048	30.529	1.381	31.911	31.631	32.638	33.105	33.737
Bijdrage aan bedrijven								
Bijdragen aan overheden en overige	153	68	1	69	70	72	73	75
Totaal bijdragen aan derden	153	68	1	69	70	72	73	75
Toevoegingen aan voorzieningen	121	148	3	151	154	157	160	163
Onvoorzien		292	0	292	298	301	300	303
Totaal toevoegingen aan voorzieningen	121	439	3	443	452	458	460	466
TOTAAL LASTEN	73.013	72.296	2.197	74.493	77.567	79.533	77.645	78.151
BATEN								
Financiële baten	47	50		50	50	50	50	50
Personeelsbaten	41							
Goederen en diensten aan derden	2.206	1.924	652	2.577	2.630	2.684	2.740	2.797
Bijdrage van derden	45	66	506	572	754	768	782	796
Onttrekkingen aan voorzieningen								
Geactiveerde personele lasten	1.392	1.561	-253	1.309	1.374	1.472	1.517	1.606
Geactiveerde bouwrente	200	350	-128	222	226	243	246	262
TOTAAL BATEN	3.930	3.952	777	4.729	5.034	5.217	5.334	5.511
NETTO KOSTEN	69.082	68.344	1.420	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640
netto kosten Bedrijfvoering	40.831	41.683	2.013	43.696	43.650	45.033	45.707	46.743
netto Kapitaallasten	28.251	26.661	-593	26.068	28.883	29.283	26.604	25.898
Bijdrage WATERSCHAP	69.114	68.344	1.420	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640
EXPLOITATIE-SALDO	32		0					
PERSENEEL								
Aantal formatieplaatsen (fte's)	157,8	156,3	10,5	166,8	166,8	166,8	166,8	166,8
waarvan structureel bezet per ultimo	147,7							

➤ Toelichting netto kapitaallasten (periode 2019-2023) ten opzichte van de vorige Meerjarenraming

Uiteraard zijn de kapitaallasten grotendeels volgend aan het verloop van de investeringen. Onderstaande eerste grafiek geeft het grillige verloop weer van de geplande investeringsuitgaven, waaruit blijkt dat het uitgavniveau 2018 en 2019 hoger is dan in de vorige MJR gepland. Ook de dip in de investeringsuitgaven 2021 volgens de vorige MJR blijft uit.

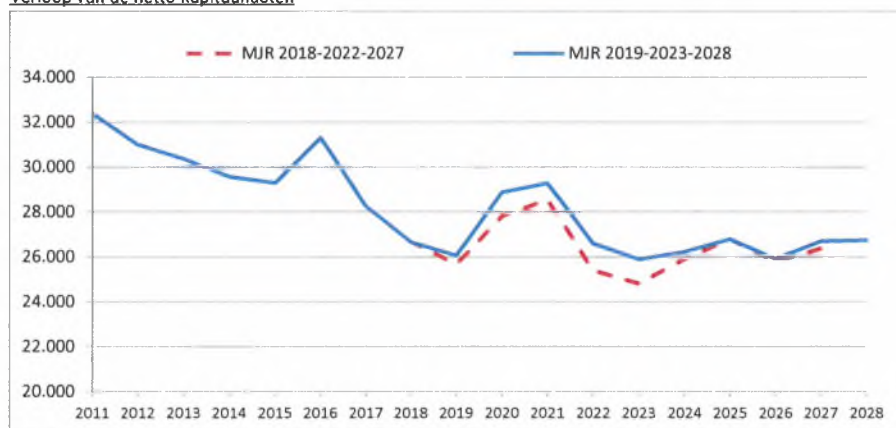
Het normatieve gemiddelde uitgavniveau over de 10 jarige planperiode is enerzijds verlaagd met € 0,4 mln als gevolg van de evaluatie van het financieel beleid waarbij is besloten om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming 2019-2028 het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22,5 mln naar gemiddeld € 24,1 mln. Daarnaast is conform besluit het investeringsvolume extra verhoogd met € 14,5 mln vanwege de investering in zonnepanelen. Zie verder de paragraaf 6.2.

Verloop van de investeringsuitgaven

Het verloop van de netto kapitaallasten in onderstaande grafiek vertoont een hoger patroon als bij de vorige meerjarenraming en een vergelijkbare mate van fluctuatie over de jaren. Het verloop is echter minder grillig als het verloop van de investeringen. Het effect is gedempt als gevolg van de afschrijftermijnen.

Verloop van de netto kapitaallasten

Over de planperiode 2019-2023 is het gemiddelde van de netto kapitaallasten gestegen met € 0,90 mln (zie vorenstaande grafiek). De hogere kapitaallasten zijn het saldo van gemiddeld € 0,25 mln lagere rentekosten met name als gevolg van lagere rentepercentages op reeds afgesloten leningen en een andere berekeningswijze toekomstige financiering en lagere bouwrente en € 1,15 mln hogere afschrijvingskosten als gevolg van een gemiddeld hoger investeringsniveau in de planperiode.

Nadere toelichting:

De per saldo lagere rentekosten ten opzichte van de vorige Meerjarenraming worden veroorzaakt door:

- een andere berekeningswijze van toekomstige financiering waarbij de rekenrente gedurende gehele looptijd is vastgeklekt en niet oploopt in lijn met de rekenuitgangspunten, leidt tot een daling van de rentekosten (€ 0,77 mln);
- als gevolg van de evaluatie van de nota financieel beleid wordt minder bouwrente geactiveerd waardoor de rentekosten stijgen (€ 0,11 mln);
- de realisatie van het project zonne-energie, omvattende zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen en kantoorgebouw, leidt tot een toename van de rentekosten van € 0,37 mln;
- toename van de rentekosten (€ 0,04 mln) als een saldo van hogere rentekosten als gevolg van een gemiddeld hoger investeringsniveau en daarmee een hogere financieringsbehoefte en lagere rentekosten als gevolg van een in 2017 afgesloten geldlening met een lager rentetarief en een lager lening bedrag dan begroot in de vorige MJR;

De per saldo hogere kapitaallasten ten opzichte van de vorige Meerjarenraming worden veroorzaakt door:

- de realisatie van het project zonne-energie, omvattende zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen en kantoorgebouw, leidt tot een toename van de afschrijvingskosten van € 0,97 mln;
- op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 resp. 20 december 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden hetgeen leidt tot een toename van de afschrijvingskosten van € 0,48 mln;
- de evaluatie van de nota financieel beleid heeft geleid tot het meer in lijn brengen van de gehanteerde afschrijvingstermijnen met de termijnen gehanteerd door de grote zuiverende waterschappen en het niet meer activeren van uren en adviesdiensten in de voorbereidingsfase voorafgaand aan de uitvoeringsfase met als effect dat de afschrijvingskosten dalen (€ 1,20 mln);
- als gevolg van het gemiddeld hogere investeringsniveau nemen de afschrijvingskosten toe met € 0,90 mln.

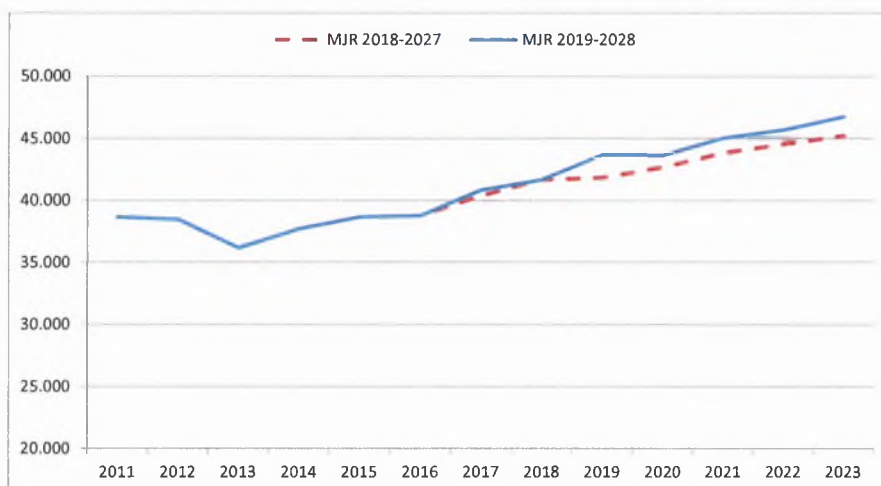
➤ Toelichting netto bedrijfsvoeringkosten (periode 2019-2023) ten opzichte van de vorige Meerjarenraming

In de planperiode 2019-2023 stijgen de netto bedrijfsvoeringkosten met gemiddeld € 1,35 mln ten opzichte van de vorige MJR. Deze verhoging bestaat uit:

- verhoging van de personeelslasten met gemiddeld € 1,64 mln per jaar;
- verhoging van de kosten goederen en diensten van derden met gemiddeld € 0,84 mln per jaar;
- toename van de eigen baten met gemiddeld € 1,13 mln per jaar.

Deze mutaties worden na de onderstaande grafiek over de ontwikkeling van de netto bedrijfsvoeringkosten nader toegelicht.

Verloop van de netto bedrijfsvoeringkosten

- toelichting Personeelslasten:
De stijging met € 1,64 mln van de gemiddelde personeelslasten in de planperiode 2019-2023 ten opzichte van dezelfde periode in de vorige MJR, bestaat uit:
 - stijging met € 1,0 mln door uitbreiding formatie met 11,7 fte bestaande uit:
 - toename 2,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een energiecoördinator en sr. technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 3-10-2017);
 - toename 0,7 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Schinnen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 23-11-2016);
 - toename 1,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Sittard-Geleen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
 - toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Beek op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
 - toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de overeenkomst met 15 Noord-Limburgse gemeenten op het gebied van meten, monitoren en rekenen (besluit DB 7-6-2017);
 - toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Horst aan de Maas op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 4-7-2017);
 - toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren onderhoudswerkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
 - toename 3,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren operationele werkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
 - toename 1,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 8-2-2018);
 - stijging met € 0,20 mln van de gemiddelde salariskosten en sociale lasten als gevolg van actualisatie van pensioenpremies, sociale premies en ramingen
 - stijging met € 0,10 mln als gevolg van de toevoeging van extra bezetting boven de formatie 1 jaar voorafgaand aan datum pensionering;
 - stijging met € 0,10 mln. van de post overige personeelslasten als gevolg van de verhoging van de post voorziening vacatures, de post voorziening, training en opleiding en de post exploitatiekosten kantine;
 - stijging met € 0,24 mln van de post inhuur personeel derden bestaande uit mutaties bij unit BRO en bij unit OPPIT. De stijging binnen de unit BRO is met name een gevolg van de evaluatie financieel beleid. De uren en kosten gedurende de voorbereidingsfase voor uitvoering van een project worden niet meer geactiveerd waardoor deze kosten ten laste van de exploitatie komen, waaronder de post personeel derden. Binnen de unit OPPIT dalen de kosten als gevolg van de structurele invulling van een technoloog.

- toelichting Goederen en diensten van derden:
De stijging met € 0,84 mln van de gemiddelde kosten aan goederen en diensten van derden in de planperiode 2019-2023 ten opzichte van dezelfde periode in de vorige MJR, bestaat uit:
 - een structurele verhoging van de meerjarenraming met 2% (€ 1,45 mln) als dekking voor de maatregelen die invulling geven aan de geformuleerde ambities volgens het Bestuursprogramma 2017-2019 en het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030", met name voor innovaties (circa 1%) en voldoen aan hogere en veranderende eisen gesteld aan waterzuiveren (ook circa 1%);
 - de realisatie van het project zonne-energie, omvattende zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen en kantoorgebouw, leidt tot lagere kosten goederen en diensten van derden (€ 0,59 mln) bestaande uit een verlaging van de elektriciteitskosten (€ 0,66 mln) en een verhoging van de onderhoudskosten (€ 0,07 mln.);
 - op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 resp. 20 december 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden en de afzet van slibkorrels te continueren met 5 tot 10 jaar (tot maximaal 1 juli 2028) gecombineerd met een aanbesteding voor de afzet van slib.
Het besluit tot langer tot het langer ophouden van de slibdroger in Susteren leidt tot lagere kosten voor goederen en diensten van derden (€ 0,83 mln) en bestaan uit het saldo van hogere onderhoudskosten (€ 0,55 mln.), hogere transportkosten (€ 0,50 mln), hogere energiekosten (€ 2,06 mln) en lagere afzetkosten voor slib (€ 3,94).
Daarentegen heeft de nieuwe aanbesteding voor transport en verwerking van ontwaterd slib geleid tot hogere kosten (€ 1,04 mln) aangezien de prijs is gestegen van € 55 naar € 90 per ton;
 - het project slibgisting Hoensbroek voorziet in het vergisten van de slibstroom Hoensbroek, Rimborg en Kaffenberg en leidt tot lagere kosten goederen en diensten van derden (€ 0,56 mln);
 - als gevolg van diverse ontwikkelingen, zoals hogere benutting kantine, indexering van huur van terreinen, uitbreiding van het wagenpark nemen de kosten met € 0,18 mln toe.
 - als gevolg van een aanbesteding van het netwerk inclusief het beheer voor het gehele kantoorgebouw in Roermond nemen de kosten met € 0,32 mln toe. Een deel van deze kosten (€ 0,11 mln) wordt doorbelast aan Waterschap Limburg;
 - als gevolg van een aanbesteding van polyelektrolyt nemen de kosten met € 0,08 mln toe;
 - de IT kosten nemen toe (€ 0,08 mln) a.g.v. hogere kosten voor het technisch beheer van Maximo en CODA, benodigde uitbreiding van het 2^e en 3^e lijns beheer van Citrix en kosten voor 'mobile device management';
 - de unit OPPIT breidt haar bezetting uit met 2 fte ((energie coördinator en sr. technolog) tegen per saldo lagere netto kosten. Tegen over toenemende personeelsasten dalen de kosten voor goederen en diensten van derden op het gebied van energiekosten en externe advisering met € 0,26 mln;
 - meerdere kleine wijzigingen leiden per saldo tot een afname van € 0,07 mln.

- toelichting Eigen Baten:
De stijging met € 1,13 mln van de gemiddelde eigen baten in de planperiode 2019-2023 ten opzichte van dezelfde periode in de vorige MJR, bestaat uit:
 - de goederen en diensten aan derden nemen toe met € 0,66 mln als gevolg van:
 - de huurbaten nemen toe met € 0,07 mln op basis van het huurcontract met waterschap Limburg;
 - als gevolg van een aanbesteding van het netwerk inclusief het beheer voor het gehele kantoorgebouw in Roermond nemen de kosten met € 0,32 mln toe. Een deel van deze kosten (€ 0,11 mln) wordt doorbelast aan Waterschap Limburg waardoor de baten stijgen;
 - de doorbelasting van exploitatiekosten is geïntegreerd in het huurcontract waardoor de baten dalen met € 0,01 mln.

- als gevolg van vijf nieuwe contracten en twee projecten met klanten (gemeenten) nemen de opbrengsten toe met € 0,45 mln. Het betreft:
 - het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Schinnen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 23-11-2016);
 - het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Sittard-Geleen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
 - het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Beek op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
 - het uitvoeren van de overeenkomst met 15 Noord-Limburgse gemeenten op het gebied van meten, monitoren en rekenen (besluit DB 7-6-2017);
 - het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Horst aan de Maas op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 4-7-2017);
 - het uitvoeren van optimalisatie influentregeling en een meetprogramma voor gemeente Venlo;
 - het uitvoeren van niveaumetingen voor de Boss-gemeenten;
- op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 resp. 20 december 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden en de afzet van slibkorrels te continueren met 5 tot 10 jaar (tot maximaal 1 juli 2028) waardoor de baten voor de verkoop van slibkorrels toenemen met € 0,04 mln.
- de bijdrage van derden neemt toe met € 0,67 mln als gevolg van subsidie gerelateerd aan de realisatie van het project zonne-energie, omvattende zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen en kantoorgebouw;
- de geactiveerde personeelslasten nemen af met € 0,20 mln als gevolg van de evaluatie financieel beleid waardoor uren en advieskosten in de fase voorafgaand aan de uitvoering van een project worden niet meer geactiveerd.

6.2 Investerings 2019-2023-2028

Elk jaar bij het opstellen van de meerjarenraming wordt het investeringsprogramma opnieuw beoordeeld op grond van een tweetal van belang zijnde argumenten. Enerzijds het streven om vanuit kosten oogpunt de bestaande installaties zo lang mogelijk in bedrijf te houden en anderzijds om in geval van grootschalige aanpassing of vervanging van installaties het Verdygo-concept (modulair bouwconcept) toe te passen. Dit bouwconcept biedt naar de toekomst toe een grotere flexibiliteit om in te kunnen spelen op nieuwe technologische ontwikkelingen.

De omvorming van traditionele rwzi's naar rwzi's volgens het Verdygo-concept vindt (groten)deels niet binnen de planperiode van het MIP plaats. Uitgangspunt voor het MIP is om - tot moment van omvorming - de bestaande installaties in stand te houden door het doen van onderhoudsinvesteringen, met een korte afschrijvingstermijn.

Het normatieve gemiddelde uitgavniveau over de 10 jarige planperiode is enerzijds verlaagd met € 0,4 mln als gevolg van de evaluatie van het financieel beleid waarbij is besloten om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming 2019-2028 het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22,5 mln naar gemiddeld € 24,7 mln. Daarnaast is conform besluit van het Algemeen Bestuur (5-4-2017) het investeringsvolume extra verhoogd met € 14,5 mln vanwege de investering in zonnepanelen.

In het MIP worden de projecten, waarvan de uitvoering met zekerheid is gepland, concreet benoemd. Voor de eerste jaren van de planperiode is een uitwerking naar deze concreet benoemde projecten beschikbaar; deze worden navolgend kort toegelicht. Voor de latere jaren van de planperiode is op onderdelen nog geen concrete invulling op projectniveau beschikbaar en wordt een indicatief investeringsbedrag opgevoerd. De nadere uitwerking van deze indicatieve ramingen naar concrete projecten is een continu proces. De laatste jaren is in het MIP geen sprake meer van een nagenoeg gelijkblijvend investeringsniveau, hetgeen met name verklaard wordt uit de voorgeschreven momenten waarop voldaan moet worden aan de opgelegde KRW-eisen. De gefaseerde introductie van assetmanagement zal meer inzicht gaan geven in de restlevensduur van onze zuiveringstechnische werken, waardoor het onderhoud en de vervangingsinvesteringen beter gepland kunnen worden. Dat biedt mogelijkheden om de nu nog indicatieve investeringsbedragen vanaf 2021 af te gaan bouwen en te vervangen door concrete projecten. Zie onderstaande tabel ter illustratie:

NETTO - UITGAVEN Investerings	MIP 2018	MIP 2019	MIP 2020	MIP 2021	MIP 2022	MIP 2023	MIP 2024	MIP 2025	MIP 2026	MIP 2027	MIP 2028	TOTAAL 2019 t/m 2028
(bedragen x 1.000 euro)												
Benoemde projecten	27.730	49.517	44.735	5.680	5.744	6.652	750	200	0	0	352	113.630
Niet gespecificeerde ramingen	0	0	0	14.510	14.446	13.538	19.440	19.990	20.190	20.190	19.836	142.140
Totaal netto uitgaven	27.730	49.517	44.735	20.190	20.190	20.190	20.190	20.190	20.190	20.190	20.188	255.770

Het MIP 2019-2023-2028 is onderstaand samengevat naar de BBP beleidsproducten weergegeven.

NETTO - UITGAVEN Investerings	MIP 2018	MIP 2019	MIP 2020	MIP 2021	MIP 2022	MIP 2023	MIP 2024	MIP 2025	MIP 2026	MIP 2027	MIP 2028	TOTAAL 2018 t/m 2028
(bedragen x € 1.000)												
2 Zuiveringstechnische werken	26.506	49.217	44.735	19.610	19.312	19.106	19.212	19.190	19.382	19.382	19.153	274.807
21 Getransporteerd afvalwater	3.304	7.095	6.500	3.337	3.323	3.114	4.471	4.598	4.644	4.644	4.562	49.592
22 Gezuiverd afvalwater	21.192	41.535	38.235	14.966	14.689	14.774	12.992	12.794	12.922	12.922	12.805	209.826
23 Verwerkt slib	2.010	587	0	1.306	1.300	1.218	1.750	1.799	1.817	1.817	1.785	15.390
9 Ondersteunend	1.224	300	0	580	878	1.084	978	1.000	808	808	1.035	8.694
Automatisering	1.024	0	0	145	144	377	194	200	202	202	440	2.929
Huisvesting + interne faciliteiten	0	0	0	435	433	406	583	600	606	606	595	4.264
Dienstvoertuigen	200	300	0	0	300	300	200	200	0	0	0	1.500
TOTAAL Netto - uitgaven	27.730	49.517	44.735	20.190	20.190	20.190	20.190	20.190	20.190	20.190	20.188	283.500
											Gemiddelde 2019-2028	25.577

De investeringspiek in 2019 en 2020 houdt verband met de data waarop voldaan moet zijn aan de opgelegde eisen in het kader van de voorschriften volgens Kader Richtlijn Water zoals die door het Waterschap Limburg kenbaar zijn gemaakt en de daarop afgestemde noodzakelijkheid van investeringen en het project zonne-energie. Voor ombouw op basis van het Verdygo-concept bevat het MIP concrete ramingen ter realisatie van rwzi Weert. Ombouw van de rwzi Simpelveld en voortrein rwzi Roermond zijn inmiddels gerealiseerd waarbij bestuurlijk is besloten dat wzi Simpelveld medio 2021 wordt opgeheven en wordt aangesloten op rwzi Wijlre.

Uit het innovatieprogramma kunnen de komende jaren nog investeringen naar voren komen met een kortere terugverdientijd dan de technische levensduur en gehanteerde afschrijvingstermijn. Bijvoorbeeld ter besparing van energiekosten, terugwinnen energie en grondstoffen of afzet van gezuiverd water. Deze investeringen zullen het investeringsvolume verhogen, maar de jaarlijkse kosten zullen dan uiteindelijk lager uitvallen.

Bestuurlijk relevante wijzigingen in investeringsuitgaven, ten opzichte van de vorige MJR

- het Algemeen Bestuur heeft 5-4-2017 ingestemd met het zonne-energieproject met geplande investeringen ad € 10,0 mln. in 2018 en € 4,5 mln. in 2019;
- op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 onder voorwaarden besloten om de slibdroger Susteren open te houden. Het Algemeen Bestuur heeft 20-9-2017 een totaal krediet van € 2,9 mln toegekend aan dit project;
- het Algemeen bestuur heeft 19-7-2017 ingestemd met de evaluatie van het financieel beleid waarbij is besloten om minder personele kosten en rentekosten te activeren waardoor het normatieve gemiddelde uitgavenniveau over de 10 jarige planperiode is verlaagd met € 0,4 mln.

Met ingang van de MJR 2019 wordt het jaarlijks investeringsvolume gecorrigeerd voor inflatie.

De volgende punten zullen voor bestuurlijke behandeling geagendeerd worden:

- aanpak slibproblematiek in Hoensbroek;
- terugwinning van grondstoffen en duurzame opwekking van energie.

6.3 Effect maatregelen Kader Richtlijn Water (KRW)

In deze paragraaf worden de KRW-maatregelen inclusief de noodzakelijke investeringen en bijkomende exploitatiekosten beknopt weergegeven. Zie ook hoofdstuk 5 strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water, thema kwaliteitsdoelstelling zuiveren.

KRW-maatregelen

Om aan de KRW-maatregelen te kunnen voldoen moeten er op de rwzi's maatregelen getroffen worden. Voor fosfaatverwijdering kan gekozen worden voor chemische defosfatering door middel van het doseren van metaalzouten. Hiervoor dient een voorraadtank met doseerinstallatie te worden geïnstalleerd. Er kan ook gekozen worden voor biologische defosfatering maar dan moet er geïnvesteerd worden in een uitbreiding van de biologische zuiveringsinstallatie. Voor scherper gestelde fosfaatnormen zijn nageschakelde zandfilters noodzakelijk. Voor stikstofverwijdering kan afhankelijk van de scherpte van de norm gekozen worden voor dosering van chemicaliën (koolstofbron), een uitbreiding van de biologische zuivering of voor nageschakelde zandfilters. Het is tevens noodzakelijk te investeren in online meetsystemen voor de procesbewaking.

Navolgende tabel geeft aan per rwzi op welke datum aan de KRW-maatregelen moet worden voldaan en welke maatregelen er getroffen dienen te worden.

RWZI	KRW-eis datum gereed	Verwachte datum gereed	Uitvoering maatregelen
Roermond	01-01-2019	Gereed (opstartfase)	Koolstofbrondosering
Roermond	01-01-2019	01-01-2019	Onderzoek bronmaatregel industrie, noodzaak aanpassing biologie
Panheel	01-01-2021	01-01-2021	Aanpassing biologie
Stein	01-01-2021	01-01-2021	Aanpassing biologie
Susteren	01-01-2021	01-01-2021	(Extra) chemische defosfatering
Heugem	01-01-2021	01-01-2021	Chemische defosfatering + fijnregeling
Venray	01-01-2021	01-01-2021	Nageschakelde filtratie
Wijre	01-01-2021	01-01-2021	Additionele nageschakelde filtratie
Wijre	01-01-2021	01-01-2021	Aanpassing biologie (aansl. Simpelveld)
Hoensbroek	01-01-2021	01-01-2021	Nageschakelde filtratie
Meijel	01-01-2021	01-01-2021	Nageschakelde filtratie
Susteren	01-01-2024	01-01-2024	Nageschakelde filtratie
Lozend op Rijkswater			
Weert	01-10-2019	01-10-2019	Aanpassing biologie
Venlo	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoen reeds aan de normen
Limmel	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoen reeds aan de normen
Boscherveld	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoen reeds aan de normen
Rimburg	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoen reeds aan de normen
Gereed (KRW maatregel)			
Kerkrade	01-12-2013	Gereed	Chemische defosfatering
Heerlen	01-09-2015	Gereed	Aansluiting op Hoensbroek
Gennep	01-01-2016	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling
Meijel	01-01-2016	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling
Venray	01-01-2016	Gereed	Koolstofdosering + fijnregeling
Hoensbroek	01-01-2016	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling
Simpelveld	31-12-2016	Gereed	Aanpassing biologie
Wijre	01-06-2017	Gereed	Nageschakelde filtratie

Kostengevolgen

De KRW-maatregelen veroorzaken niet alleen investeringskosten met bijbehorende kapitaallasten (rente en afschrijving), doch ook een structurele verhoging van de kosten voor de bedrijfsvoering. Er moeten immers (meer) chemicaliën ingekocht worden, er wordt meer energie verbruikt door additionele procesonderdelen; bediening en onderhoud van toegevoegde procesonderdelen vergt tijd en geld en er wordt in veel situaties ook meer zuiverings-slib geproduceerd dat moet worden verwerkt en afgezet.

In navolgende tabel staat weergegeven welke investeringsuitgaven en welke exploitatielasten er per jaar zijn opgenomen in de onderhavige MJR ten gevolge van de KRW-normen voor stikstof en fosfaat.

bedragen x € 1.000	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Investeringsuitgaven	21.845	2.159	19.579	34.117	5.400	5.290	6.110	550	0	0	0	0	95.050
bedrijfsvoeringskosten		1.502	1.444	1.481	1.928	1.854	1.891	1.929	1.968	2.008	2.048	2.090	20.142
kapitaallasten		1.567	2.054	3.736	6.977	6.276	6.700	7.751	7.563	7.375	7.187	7.000	64.186
Exploitatie-kosten		3.068	3.498	5.217	8.905	8.130	8.591	9.680	9.531	9.383	9.236	9.089	84.328

Ten opzichte van de vorige MJR zijn de volgende wijzigingen met betrekking tot de KRW-maatregelen doorgevoerd, welke ertoe leiden dat het totale investeringsvolume is met € 6,2 mln. toegenomen. In lijn daarmee stijgen de totale kapitaallasten in de periode 2017 t/m 2027 met € 2,3 mln. De overige aan KRW verbonden bedrijfsvoeringskosten dalen in die periode met € 0,9 mln. Ter toelichting:

- Er liggen nadere ramingen voor renovatie en KRW-maatregelen op rwzi Weert voor, welke € 7,3 mln. hogere investeringen vereisen. Vanaf 2021 leidt dit jaarlijks tot € 0,2 mln. hogere exploitatielasten;

- De keuze om de droger te Susteren in bedrijf te houden heeft op de rwzi's Susteren en Hoensbroek KRW-exploitatiegevolgen, vanaf 2019 jaarlijks ca - € 0,25 mln.;
- De investeringsuitgaven voor de eerste fase van KRW-maatregelen op rwzi Wijlre liggen ca. € 0,75 mln. lager dan in de vorige MJR, waardoor de jaarlijkse kapitaallasten in de aanvangsfase € 0,1 mln. lager worden.

Onderstaande tabel geeft de verschillen aan t.o.v. de vorige MJR met betrekking tot de KRW-maatregelen:

bedragen x € 1.000	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
Investeringsuitgaven	-227	-785	4.304	2.942	0	0	0	0	0	0	0	6.235
bedrijfsvoeringskosten		0	-258	-254	-94	-96	-79	-61	-43	-24	-5	-913
kapitaallasten		-495	-194	-47	-170	69	397	713	698	684	669	2.324
Exploitatie-kosten		-495	-452	-301	-264	-27	318	652	656	660	664	1.411

6.4 EMU-saldo

Opbouw en berekening van het EMU-saldo (bedragen x€ 1.000)	Jaar 2019	Jaar 2020	Jaar 2021	Jaar 2022	Jaar 2023
1. EMU-exploitatiesaldo (vóór gebruik van reserves)	0	0	0	0	0
2. Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)	-6.158	-25.618	-20.805	1.044	285
a bruto investeringen	-/	27.730	49.517	44.735	20.190
b investeringssubsidies	+	0	0	0	0
c verkoop materiële en immateriële activa	+	0	0	0	0
d afschrijvingen	+	21.572	23.899	23.930	21.234
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)	0	0	0	0	0
a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+	151	154	157	160
b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/	0	0	0	0
c betalingen rechtsreeks uit voorzieningen	-/	151	154	157	160
d externe vermeerderingen van voorzieningen	+	0	0	0	0
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)	0	0	0	0	0
a betalingen rechtstreeks uit reserves	-/	0	0	0	0
b externe vermeerderingen van reserves	+	0	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0
a boekwinst	-/	0	0	0	0
b boekverlies	+	0	0	0	0
EMU-saldo	-6.158	-25.618	-20.805	1.044	285

Toelichting:

- 2.a bruto investeringen is zonder aftrek van ontvangen bijdragen;
- 2.b betreft de verwachte investeringssubsidies en bijdragen van derden in de WBL-investeringsprojecten;
- 3.a is toevoeging aan voorziening Persoonsgebonden Basis Budget;
- 3.c uitgaven voor Persoonsgebonden Basis Budget direct ten laste van de voorziening;

7 Beschouwing bij de Begroting 2019

7.1 De ontwikkelingen sinds het begrotingsjaar 2018

In deze paragraaf dient aandacht te worden besteed aan:

- de externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting hebben voorgedaan
- afwijkingen van uitgangspunten en grondslagen zoals deze voor de vorige begroting zijn gehanteerd
- belangrijke afwijkingen ten opzichte van de cijfers in de meerjarenraming.

Het maken van een vergelijking met de betreffende jaarschijf van de meerjarenraming is vanwege het behandelen van beide stukken in één vergadering niet opportuun (er is geen verschil tussen raming Begroting 2019 en raming 2019 volgens MJR). Resteert een vergelijking met het voorgaande begrotingsjaar.

Relevante ontwikkelingen sinds de vorige begroting:

- het Algemeen Bestuur heeft 5-4-2017 ingestemd met de realisatie van het project zonne-energie, omvattende zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen en kantoorgebouw onder de voorwaarde dat indien SDE+ subsidie niet wordt toegekend dit project opnieuw zal worden geagendeerd;
- het Algemeen Bestuur heeft 19-7-2017 ingestemd met de evaluatie financieel beleid waardoor met ingang van 2018 het financieel beleid meer in lijn is gebracht met de beleidsuitgangspunten zoals gehanteerd door de grote zuiverende waterschappen. De gemiddelde afschrijvingstermijn is verlengd en komt daarmee meer in evenwicht met de technische levensduur, het drempelbedrag voor investeringen is verhoogd en uren en advieskosten in de fase voorafgaand aan de uitvoering van een project worden niet meer geactiveerd. In de periode van deze meerjarenraming leidt dat tot een verlaging van de kapitaallasten;
- op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 resp. 20 december 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden en de afzet van slibkorrels te continueren met 5 tot 10 jaar (tot maximaal 1 juli 2028) gecombineerd met een aanbesteding voor de afzet van slib;
- toename formatie WBL ten opzichte van 2018 met 156,3 fte tot 166,8 fte in 2019:
 - afname 0,2 fte formatie bij de unit BRO als gevolg van sluiten slibdroger Susteren per 1-7-2018 (besluit MJR 2015);
 - afname 1,0 fte formatie bij de unit BRO als gevolg van sluiten slibdroger Susteren per 1-7-2018 (besluit MJR 2015);
 - toename 2,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een energicoördinator en sr. technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 3-10-2017);
 - toename 0,7 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Schinnen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 23-11-2016);
 - toename 1,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Sittard-Geleen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
 - toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Beek op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
 - toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de overeenkomst met 15 Noord-Limburgse gemeenten op het gebied van meten, monitoren en rekenen (besluit DB 7-6-2017);
 - toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Horst aan de Maas op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 4-7-2017);
 - toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren onderhoudswerkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
 - toename 3,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren operationele werkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
 - toename 1,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 8-2-2018);
 - als gevolg van de overheveling van de functie applicatiebeheer kantoorautomatisering verschuift 1,0 fte formatie van de unit OPPIT (IT) naar de unit BDP;
- een structurele verhoging van de meerjarenraming met 2% (€ 1,45 mln) als dekking voor de maatregelen die invulling geven aan de geformuleerde ambities volgens het Bestuursprogramma 2017-2019 en het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030", met name voor innovaties (circa 1%) en voldoen aan hogere en veranderende eisen gesteld aan waterzuiveren (ook circa 1%).

In de navolgende toelichtingen wordt hier zo nodig verder op ingegaan.

Uitgegaan is van de met het waterschap afgestemde rekenuitgangspunten waarbij voor 2019 een inflatiepercentage van 2% is gehanteerd. Uitzondering hierop vormen de energiekosten; omdat voor het grootste deel van de energiebehoefte de prijzen 2019 al middels inkoopafspraken zijn vastgezet.

Ontwikkeling kapitaallasten

De kapitaallasten voor 2019 worden bepaald door twee zaken:

- de afschrijving op investeringen in het verleden en de daaraan verbonden vrijval van kapitaallasten per moment dat die investeringen volledig zijn afgeschreven + de afschrijving op investeringen op zover deze in gebruik worden genomen in 2018 resp. vóór 1 juli 2019;
- de rentelasten verbonden aan de financiering van investeringen.

Ten opzichte van 2017 dalen de netto kapitaallasten met € 0,59 mln. Deze daling wordt veroorzaakt door lagere rentkosten (€ 0,07 mln), lagere afschrijvingskosten (€ 0,65 mln) en lagere bouwrente € (0,13 mln). De lagere rentelasten ad € 0,07 mln worden veroorzaakt door lager dan verwachte rentepercentages in combinatie met een lager leningbedrag. De afschrijvingskosten dalen ten gevolge van de lagere realisatie aan investeringsuitgaven 2017 ten opzichte van oorspronkelijk begroot, de evaluatie van het financieel beleid waardoor de afschrijvingskosten dalen en het project zonne-energie waarvan de afschrijvingskosten starten in 2019. Als gevolg van de evaluatie financieel beleid daalt de geactiveerde bouwrente.

Personeelslasten

Ten opzichte van de raming 2018 stijgen de personeelslasten geraamd voor 2019 met € 1,5 mln. Deze stijging is het gevolg van een toename van de formatie met 10,5 fte, een toename van de overige personeelslasten en een toename van het budget voor personeel van derden.

De personeelsformatie 2019 op WBL-niveau neemt ten opzichte van de begroting 2018 toe met 10,5 fte.

Dit op basis van reeds genomen besluiten. De effecten 2018-2019 zijn onderstaand aangegeven:

- afname 1,2 fte formatie als gevolg van sluiten slibdroger Susteren per 1-7-2018 (besluit MJR 2015);
- toename 2,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een energiecoördinator en sr. technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 3-10-2017);
- toename 0,7 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Schinnen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 23-11-2016);
- toename 1,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Sittard-Geleen op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
- toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Beek op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 7-6-2017);
- toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de overeenkomst met 15 Noord-Limburgse gemeenten op het gebied van meten, monitoren en rekenen (besluit DB 7-6-2017);
- toename 1,0 fte bij unit BRO voor het uitvoeren van de bestuursovereenkomst met gemeente Horst aan de Maas op het gebied van rioleringszorg (besluit DB 4-7-2017);
- toename 0,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren onderhoudswerkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
- toename 3,5 fte bij unit BRO voor het uitvoeren operationele werkzaamheden gerelateerd aan het langer ophouden van de slibdroger in Susteren (besluit AB 31-5-2017);
- toename 1,0 fte bij unit OPPIT voor het aantrekken van een technoloog onder gelijktijdige verlaging van de netto kosten (besluit Directeur 8-2-2018);

De totale formatie in 2019 is 166,8 fte bestaande uit 130,2 fte voor de uitvoerende units OPPIT en BRO en 33,1 fte voor de ondersteunende units HRM, FPC en BDP. Daarnaast 1 fte voor directie en 2,5 fte voor bovenformatief.

De ondersteunende activiteit bemonsteren en analyseren is ondergebracht bij de unit OPPIT.

Kosten van goederen en diensten van derden

Ten opzichte van de raming 2018 stijgen de kosten van goederen en diensten van derden geraamd voor 2019 met € 1,38 mln. Deze stijging is het saldo van:

- een toename met € 0,64 mln van de energiekosten als een saldo van enerzijds een verlaging van de elektriciteitskosten als gevolg van het project zonne-energie en anderzijds een toename van zowel de elektriciteits- als ook gaskosten door het langer openhouden van de van slibdroger Susteren;
- een toename met € 0,68 mln van de kosten voor onderhoud door derden als een saldo van een verhoging van de kosten voor elektro onderhoud als gevolg van het project zonne-energie, een toename van mechanisch onderhoud en reinigingskosten door het langer openhouden van de van slibdroger Susteren en hogere automatiseringskosten als gevolg van een aanbesteding van het netwerk inclusief het beheer voor het gehele kantoorgebouw in Roermond nemen de kosten;
- de kosten voor overige diensten door derden zijn nagenoeg gelijk (€ 0,04 mln hoger dan vorig jaar) aan vorig jaar maar zijn een saldo van:
 - een nieuwe aanbesteding voor transport en verwerking van ontwaterd slib heeft geleid tot hogere kosten;
 - als gevolg van de uitbreiding van technische ondersteuning voor IT applicaties stijgen de automatiseringskosten;
 - als gevolg van het langer openhouden van de van slibdroger Susteren dalen de slibafzetkosten;
 - als gevolg van de inzet van een energiecoördinator en sr. technoloog dalen de externe advies kosten
 - een structurele verhoging van de meerjarenraming met 2% als dekking voor de maatregelen die invulling geven aan de geformuleerde ambities volgens het Bestuursprogramma 2017-2019 en het document "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030", met name voor innovaties (circa 1%) en voldoen aan hogere en veranderende eisen gesteld aan waterzuiveren (ook circa 1%).
 - als gevolg van het project reinigen slibgistingstank Susteren dalen de slibafzetkosten;
- een toename met per saldo € 0,02 mln bij de overige kostengroepen.

Kosten van bijdragen aan derden

Het totaal van bijdragen aan derden is in 2018 en 2019 nagenoeg gelijk.

Kosten van toevoegingen aan voorzieningen + onvoorzien

Als gevolg van de invoering van het persoonsgebonden basis budget (PBB), is een voorziening gevormd, waaraan jaarlijks een bedrag wordt toegevoegd, waarbij de aanwending door het personeel rechtstreeks ten laste van deze voorziening wordt gebracht. Het toegevoegde bedrag in 2018 is ten opzichte van 2017 gecorrigeerd voor de inflatie. Het totaal van de post onvoorzien is afgestemd op het bestuurlijk bepaalde niveau 0,4% van het begrotingstotaal. Het bedrag komt overeen met het niveau van 2018.

Ontwikkeling van de eigen baten

De eigen baten van het WBL zijn de baten die worden gerealiseerd los van de begrotingsbijdrage die wordt ontvangen van het waterschap. De eigen baten zijn incl. de van de gemeenten ontvangen vergoeding van samenwerking in de afvalwaterketen (onderhoud/beheer van gemalen en IBA's voor gemeenten, uitvoeren van meten monitoren en rekenen en het opstellen van basisrioleringsplannen).

Het totaal aan baten stijgt van 2018 naar 2019 met € 0,91 mln welke het saldo is van:

- de post goederen en diensten aan derden neemt toe met € 0,65 mln door uitbreiding van de dienstverlening voor gemeenten, hogere huurbaten, opbrengsten van de verkoop van slibkorrels;
- de bijdrage van derden neemt toe met € 0,51 mln als gevolg van SDE-subsidie gerelateerd aan de realisatie van het project zonne-energie, omvattende zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen en kantoorgebouw;
- een verlaging met € 0,25 mln van de geactiveerde personeelslasten bij unit BRO als gevolg van de evaluatie financieel beleid waardoor uren in de fase voorafgaand aan de uitvoering van een project worden niet meer geactiveerd.

7.2 Uitgangspunten en normen

Voor het begrotingsjaar 2019 wordt gerekend met een inflatiepercentage van 2% over de directe kosten en een stijging van de loonkosten met eveneens 2%. Daarnaast wordt voor de loonkosten nog beperkt rekening gehouden met het effect van periodieke verhogingen.

Het rentepercentage langlopende leningen wordt voor het jaar 2019 gesteld op 2% en voor kortlopende leningen wordt dit gesteld op 0,2%.

Voor een uitgebreidere toelichting op de rekenuitgangspunten zie bijlage 3.

7.3 Incidentele baten en lasten

In het begrotingsjaar 2018 is een eenmalige budget (€ 0,09 mln) opgenomen voor de opzet van assetmanagement.

7.4 Kostentoe rekening

De netto kosten van het Waterschapsbedrijf worden volledig toegerekend aan de taak zuiveringsbeheer.

Hieruit resulteert de volgende opstelling gerelateerd aan de BBP-structuur en de betreffende kostendrager:

Kostentoe rekening	Zuivering beheer
Planvorming	
Eigen plannen	100%
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	
Getransporteerd afvalwater	100%
Gezuiverd afvalwater	100%
Verwerkt slib	100%
Beheersing van lozingen	
Vergunningen en meldingen	100%
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	100%
Bestuur en externe communicatie	
Bestuur	100%
Externe communicatie	100%
Dekkingsmiddelen	
Onvoorzien	100%

7.5 Onttrekkingen aan 'overige bestemmingsreserves' en voorzieningen

Het WBL heeft geen 'overige bestemmingsreserves'. Er vindt ten behoeve van de Begroting 2019 geen onttrekking plaats aan voorzieningen.

7.6 Waterschapsbelastingen

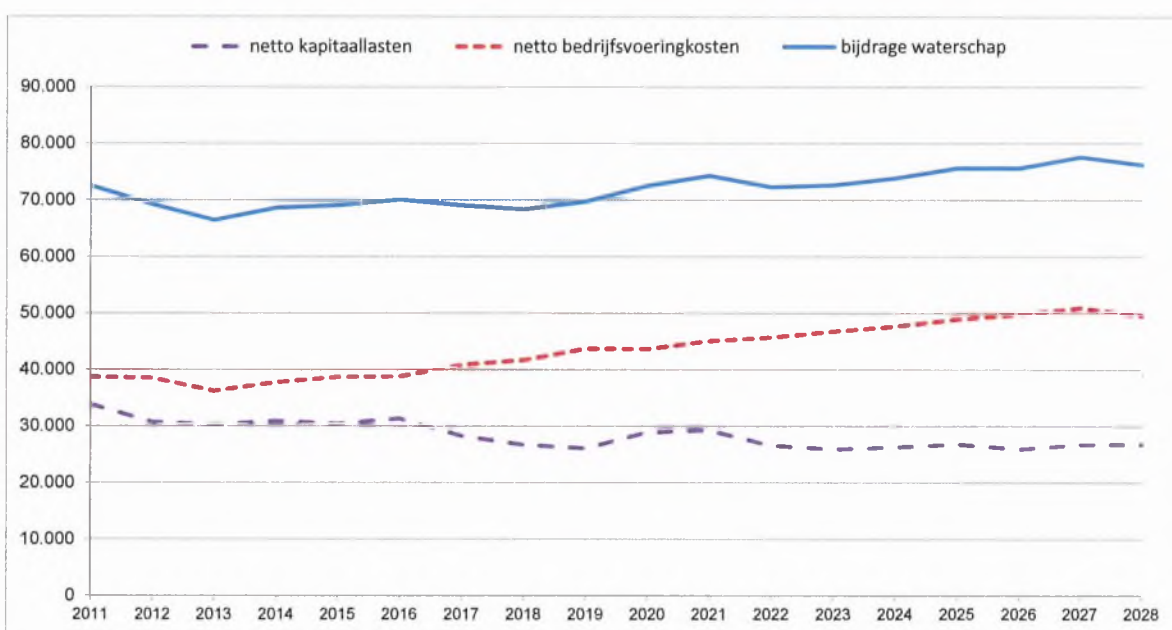
Het Waterschapsbedrijf is een uitvoeringsorganisatie en is als zodanig ondersteunend aan de activiteiten van het Waterschap Limburg. Dit all-in waterschap stelt de tarieven voor de waterschapsbelastingen vast.

De opbrengsten van het Waterschapsbedrijf bestaan naast de eigen baten uit de verplichte bijdrage van het Waterschap Limburg. Overeenkomstig het voorstel aan het Dagelijks Bestuur van het WBL wordt met het vaststellen

van de Begroting 2019 de bijdrage door het waterschap verhoogd van € 68,34 mln in 2018 met € 1,42 mln naar € 69,76 mln.

Om inzicht te bieden in de mate van fluctuatie van de netto kosten van het WBL resp. de bijdrage van het waterschap over een langere periode dan de onderhavige meerjarenraming, is de ontwikkeling van de netto kosten en dus ook die van de waterschapsbijdrage berekend over een periode van 10 jaar. De geschetste ontwikkeling is zowel in onderstaande tabel als ook grafisch weergegeven.

bedragen x € 1.000	Begroot 2011	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
netto kapitaallasten	33.844	26.661	26.068	28.883	29.283	26.604	25.898	26.231	26.789	25.914	26.700	26.744
netto bedrijfsvoeringkosten	38.666	41.683	43.696	43.650	45.033	45.707	46.743	47.644	48.904	49.782	50.933	49.530
bijdrage waterschap	72.510	68.344	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640	73.876	75.694	75.696	77.632	76.274

7.7 Reservepositie: het weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten en risico's van materiële betekenis te dekken. Het WBL houdt geen bedrijfsreserve aan (besluit AB 30-5-2012); een saldo op rekeningbasis wordt afgedragen aan resp. aangevuld door het waterschap.

Overeenkomstig besluit van het Algemeen Bestuur is voor de gehele planperiode uitgegaan van op jaarbasis sluitende begrotingen voor het WBL, waarbij het beheer van reserves – met uitsluiting van de algemene reserve - ligt bij de moederorganisatie.

Het reservebeheer door de moederorganisatie zal er op gericht zijn om het fluctueren van de bijdrage aan het WBL tijdens de planperiode op te kunnen vangen. De noodzaak tot het aanhouden van weerstandsvermogen door het WBL, wordt door dit uitgangspunt gereduceerd tot het aanhouden van een algemene reserve ter dekking van niet begrote kosten en risico's van materiële omvang.

7.8 Financiering

7.8.1 Treasury-paragraaf (financieringsparagraaf)

Het Financieringsstatuut van het WBL is gebaseerd op het landelijke model. Voor de financiële bedrijfsvoering van het Waterschapsbedrijf zijn de bepalingen van het BBVW (Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen) van toepassing, waarbij een accent wordt gelegd op het naleven en toetsen van rechtmatigheid. Daartoe is het statuut afgestemd op het vigerende delegatiebesluit van het Algemeen Bestuur en op de daarvan afgeleide mandaatbesluiten. Tevens geeft het statuut een nadere invulling aan de uitoefening van de financieringsfunctie (opgedragen aan het Dagelijks Bestuur bij "Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschapsbedrijf Limburg").

Verplicht dient in de begroting en de jaarrekening - in de treasuryparagraaf - verslag te worden gedaan van de uitvoering van het treasurybeleid, bedoeld voor het sturen en beheersen van, verantwoord over en toezicht houden op de treasury.

De treasury-onderwerpen in deze begroting zijn de volgende:

- A. Ontwikkelingen met invloed op de treasuryfunctie en het treasurybeleid
 - A.1 Ontwikkelingen binnen en buiten het waterschap
 - A.2 Relatie met de meerjarenraming
 - A.3 Rentevisie / rentegevoeligheid

- B. Treasurybeheer
 - B.1 Het risicobeheer
 - B.2 Bepaling van de financieringsbehoefte 2018
 - B.3 Kas- en liquiditeitenbeheer

A. Ontwikkelingen met invloed op de treasuryfunctie en het treasurybeleid

A.1 Ontwikkelingen binnen en buiten het waterschap

Het Waterschapsbedrijf verkrijgt de benodigde financiële middelen door ontvangst van maandelijkse bijdragen afkomstig van het Waterschap Limburg op basis van de voor het WBL vastgestelde begroting. Het waterschap haalt haar financiering uit de opgelegde belastingaanslagen.

Het WBL is een zelfstandige organisatie die het eenmaal toegewezen budget zelfstandig besteedt en wanneer nodig zelfstandig geldleningen afsluit.

De meest recente publicaties van het CPB (de Macro-economische Verkenning 2018 uit sept. 2017 en de Decemberraming 2017) hebben de titels "Economie floreert / Krappere arbeidsmarkt" en "Hoogconjunctuur / Expansieve begroting" meegekregen. Deze titels spreken voor zich.

De publicaties bevatten geen kengetallen voor 2019.

De economische groei zet door. In 2018 stijgt het bbp, net als in 2017, met meer dan 3%; een groeipercentage dat zich sinds 2007 niet meer heeft voorgedaan. Door de aanhoudend hoge groei is sprake van hoogconjunctuur. De economische groei is breed gedragen. Bedrijfsinvesteringen, de consumptie door huishoudens, investeringen in woningen en de uitvoer dragen alle bij aan de bbp-groei. Er wordt echter benadrukt dat de groeiraming zowel opwaartse als neerwaartse risico's heeft.

- In 2018 stijgt de werkgelegenheid met 2%. Omdat het arbeidsaanbod minder snel groeit, daalt de werkloosheid in 2018 verder naar 3,9% van de beroepsbevolking, het laagste niveau in tien jaar.
- De koopkracht neemt volgens de laatste inzichten in 2018 met 0,7% toe.
- Als onzekere binnenlandse factoren wordt de bestedingsdrang van huishoudens genoemd, evenals de loonstijgingen en de bedrijfsinvesteringen.
- Internationaal is het onduidelijk hoe en wanneer de ECB terugkeert naar normaal monetair beleid, nu het aankoopprogramma tot september 2018 blijft doorlopen. De gevolgen van snelle of langzame afbouw zullen waarschijnlijk pas na de ramingsperiode (= 2018) zichtbaar worden.

A.2 Relatie met de meerjarenraming

Het uitgewerkte begrotingsjaar 2019 vormt de eerste jaarschijf van de meerjarenbegroting.

In de hoofdstuk 5 is uitgebreid aandacht besteed aan de door het WBL te volgen strategie. De financiële consequenties daarvan zijn in Begroting 2019 en MJR 2019-2023 opgenomen.

Voor 2019 en volgende jaren zijn in overleg met Waterschap Limburg uitgangspunten opgenomen omtrent de ontwikkeling van inflatie, loonkostenstijging en rentestanden.

Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau over de 10 jarige planperiode is enerzijds verlaagd met € 0,4 mln als gevolg van de evaluatie van het financieel beleid waarbij is besloten om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming 2019-2028 het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22,5 mln naar gemiddeld € 24,1 mln. Daarnaast is conform besluit het investeringsvolume extra verhoogd met € 14,5 mln vanwege de investering in zonnepanelen.

Verwezen wordt o.a. naar paragraaf 6.1.5.

Indien nodig zullen nieuwe geldleningen worden aangetrokken. De laatst aangetrokken geldlening, december 2017, bedroeg € 15 mln, aflossing 20 jaar lineair tegen rente 1,08% (rentevast over 20 jaar).

In periodes binnen een boekjaar zullen afhankelijk van de liquiditeitsontwikkeling en de rentestanden, voor korte periodes een kasgeldlening worden aangetrokken. In 2016 en 2017 zijn voor kortlopende kasgeldleningen rentevergoedingen ontvangen in plaats van betaald.

De reserves

Het WBL beschikt alleen over een algemene reserve. Deze algemene reserve komt overeen met het bedrag van de geïnventariseerde risico's bij een veronderstelde kans van optreden van 10% voor de categorie middelgrote risico's. De geïnventariseerde risico's worden om de twee jaar geëvalueerd en dientengevolge ook de benodigde hoogte van de algemene reserve. Op basis van de eind 2017 uitgevoerde risico-evaluatie is de algemene reserve bepaald op € 2.700.000,-.

In paragraaf 6.1.4 en 7.7 is aangegeven dat de moederorganisatie (Waterschap Limburg) een egalisatiereserve beheert met als doel om fluctuaties bij het WBL in de exploitatiesaldi over de jaren heen op te kunnen vangen. Ten aanzien van het WBL geldt dat voor alle jaren van de planperiode wordt uitgegaan van een sluitende begroting met reservevorming bij het waterschap. Optredende exploitatietekorten zullen worden aangevuld door Waterschap Limburg en exploitatieoverschotten zullen worden afgedragen aan Waterschap Limburg.

A.3 Rentevisie / rentegevoeligheid

Zoals hiervoor onder A.1 al vermeld is er sprake van serieuze economische groei. Toch blijven de rente alsook de inflatie vooralsnog laag. De Europese Centrale Bank heeft tot heden een ruim monetair beleid gehanteerd, met lage rentetarieven als logisch gevolg. De ECB heeft aangekondigd tot tenminste eind september 2018 door te gaan met aankopen; daarna is het onduidelijk. Zowel een te snelle als een te langzame afbouw kan voor monetaire spanningen zorgen.

In de begroting 2019 van het WBL wordt 2,0% als rentevoet gehanteerd voor af te sluiten geldleningen (normaliter met een looptijd van 20 jaar). Voor kortlopende financieringsbehoefte (rekening-courant tegoeden) wordt in 2019 een rentevoet van 0,2% gehanteerd. Verderop in de planperiode worden deze percentages beperkt verhoogd:

- voor lange leningen tot 3,5% in 2023 en 4,0% vanaf 2024;
- voor korte leningen 0,75% in 2023 en 1,0% vanaf 2024.

Gevolg van de afspraken over de liquiditeitsstromen tussen het WBL en Waterschap Limburg is dat het renterisico van te late of te vroege heffingsontvangsten bij Waterschap Limburg ligt. Het WBL draagt het renterisico van een verschil tussen een gelijkmatige betaling van de bijdrage door het waterschap en een ongelijkmatig uitgavenpatroon gedurende het jaar. Vooralsnog wordt verondersteld dat dit rente-effect budgetneutraal zal blijven.

-/-

Voor een volledig overzicht van de voor 2019 en volgende jaren gehanteerde (rekenkundige) uitgangspunten verwijzen wij u hier naar bijlage 3.

B. Treasurybeheer

B.1 Het risicobeheer

Het financiële risicoprofiel van het Waterschapsbedrijf Limburg kan als laag worden gekwalificeerd. Onderkende risico's in dit verband zijn: renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover ter zake doende, valutarisico's.

- het renterisico van een (te) hoge vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet (= de maximaal toegestane netto korte schuld).

De hoogte van de kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 23% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Conform onderstaand overzicht mag het WBL in 2019 maximaal € 17,1 mln rood staan;

- naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de wet FIDO wordt de renterisiconorm geformuleerd als een percentage van de omzet: het totaal van verplichte aflossingen en renteherzieningen van de eerste 4 jaren mag niet meer bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het eerste jaar. Conform onderstaand overzicht mag het WBL in 2019 tot maximaal € 22,3 mln uitgeven aan verplichte aflossingen en renteherzieningen. Het WBL beperkt het renterisico door regelmatig (= tenminste 1x / jaar) vaste geldleningen op te nemen met een lineair aflossingsregime.

<i>bedragen x € 1 mln</i>	2019	2020	2021	2022	2023
Begrotingstotaal MJR	74,5	77,6	79,5	77,6	78,2
Kasgeldlimiet = 23%	17,1	17,8	18,3	17,9	18,0
Renterisiconorm = 30%	22,3	23,3	23,9	23,3	23,4

B.2 Bepaling van de financieringsbehoefte 2018

Op basis van onderstaande aspecten kan de financieringsbehoefte voor 2019 worden berekend op een bedrag van € 43,0 mln (€ 49,5 + 14,4 – 21,6 mln), te financieren met langlopende geldleningen. Voor de berekening van de rentegevolgen 2019 is uitgegaan van een renteniveau van 2,0% voor nieuwe leningen.

- het investeringsvolume 2019: € 49,5 mln (zie paragraaf 6.2);
- de te betalen aflossingen op geldleningen in 2019: € 14,4 mln;
- de begrote afschrijvingen in 2019: € 21,6 mln;
- het saldo van de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) zal eind 2019 naar verwachting tot nul zijn gereduceerd.

B.3 Kas- en liquiditeitenbeheer

Volgens de gehanteerde uitgangspunten zal de financiering van kortlopende schulden de komende jaren ca. 2 tot 3% goedkoper zijn dan die van langlopende schulden. In het verleden werd zo veel mogelijk gestreefd naar een gemiddelde nulstand van het rekening-courantsaldo, waarbij fluctuaties rond dit nulpunt onvermijdelijk waren wegens het niet-synchroon lopen van de uitgaven en ontvangsten. Teneinde te kunnen profiteren van de goedkopere korte rentetarieven, is deze lijn bewust losgelaten. Voorwaarde daartoe blijft uiteraard dat wij binnen de marges van de kasgeldlimiet blijven.

Met andere woorden: per jaar is een negatief rekening-courantsaldo acceptabel, zelfs opportuun, mits dit de limiet van € 17,1 mln (voor het jaar 2019) niet te boven gaat.

Wanneer het negatieve saldo in rekening-courant (te) groot wordt, vindt telkens een afweging plaats wanneer en tot welk bedrag een vaste geldlening moet worden opgenomen resp. een kortlopende kasgeldlening moet worden aangetrokken.

Met de introductie van schatkistbankieren is het uitzetten van overtollige kasgelden in deposito niet meer aan de orde. Bij een rekening-courantsaldo > ca. € 550.000, dagelijks te beoordelen, is het WBL vanaf begin 2014 verplicht de overtollige middelen uit te zetten bij de schatkist.

Het vigerende financieringsstatuut bevat adequate procedurebeschrijvingen voor het aantrekken van geldleningen en/of kasgeldleningen.

7.8.2 **Risicoparaagraaf**

Het Waterschapsbedrijf Limburg loopt bij de taakuitoefening bepaalde risico's waarvan onderstaand een aantal structurele risico's worden benoemd:

- financiële risico's t.a.v. de energieprijzen;
- afzetbeperkingen van zuiveringslib;

- bedrijfsonzekerheid van de slibdroger;
- het niet verzekerd brandschaderisico van de installaties;
- milieuaansprakelijkheid.

Daarnaast is sprake van het risico op hogere belasting voor verbranden en storten van afval. De maatregel betreft een hoger tarief op het verbranden en storten van afvalstoffen per 2019 en het verbreden van de grondslag door afschaffing van de belastingvrijstelling van zuiveringsslib en het in de heffing betrekken van afval verbrand in biomassa-energiecentrales. De kosten voor de afzet van slib zullen daardoor toenemen met € 0,4 mln - € 0,7 mln per jaar.

Ter dekking van niet begrote kosten en risico's van materiële omvang worden in het kader van risicomanagement om de twee jaar risicoanalyses uitgevoerd en risico's opnieuw beoordeeld. Op basis van de laatste risico-inventarisatie (in 2017) is besloten om een algemene reserve aan te houden ad € 2,7 mln. Dit bedrag komt overeen met de geïnventariseerde risico's bij een veronderstelde kans van optreden van 10% voor de categorie middelgrote risico's.

8 Exploitatie-uitgaven Meerjarenraming naar BBP-opzet

Onderstaand wordt een overzicht getoond van de ontwikkeling van de netto kosten naar beleidsvelden en beleidsproducten volgens de BBP-opzet (Beleids- en Beheer- Producten).

NETTO - KOSTEN Exploitatie-uitgaven		MJR 2018	MJR 2019	MJR 2020	MJR 2021	MJR 2022	MJR 2023
(Bedragen x 1.000 euro)							
1	Planvorming	356	520	521	534	522	521
11	Eigen plannen	356	520	521	534	522	521
2	Zuiveringstechnische werken	66.950	66.694	69.449	71.192	69.184	69.476
21	Getransporteerd afvalw ater	11.587	11.046	11.710	11.492	11.615	11.613
22	Gezuiverd afvalw ater	39.025	38.755	40.747	43.099	41.799	42.218
23	Verwerkt slib	16.338	16.893	16.992	16.601	15.770	15.645
4	Beheersing van lozingen	314	300	292	299	275	262
41	WVO-vergunningen en meldingen	185	296	295	303	292	289
42	Handhaving WVO						
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	129	4	-3	-4	-17	-27
6	Bestuur en externe communicatie	432	1.958	1.973	1.990	2.029	2.078
61	Bestuur	385	1.854	1.865	1.879	1.915	1.961
62	Externe communicatie	47	104	108	111	114	117
81	Dekkingsmiddelen	292	292	298	301	300	303
8101	Onvoorzien	292	292	298	301	300	303
TOTAAL Netto - kosten		68.344	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640
Bijdrage van de Waterschap		68.344	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640
Exploitatie-resultaat		0	0	0	0	0	0

9 De Begroting 2019 (naar kostendragers + naar kostensoorten)

9.1 De Begroting 2019 naar kostendragers

Onderstaand wordt een overzicht getoond van de bruto kosten en van de netto kosten naar beleidsvelden en beleidsproducten. De netto kosten worden volledig toegerekend aan de kostendrager zuiveringsbeheer.

Begroting 2019		Bruto kosten	Baten WBL	Netto kosten	Aandeel Zuiverings-beheer	Aandeel Water-systeem
(Bedragen x 1.000 euro)						
1	Planvorming	520	0	520	520	
11	Eigen plannen	520	0	520	520	
2	Zuiveringstechnische werken	68.637	1.943	66.694	66.694	
21	Getransporteerd afvalwater	12.136	1.090	11.046	11.046	
22	Gezuiverd afvalwater	39.503	748	38.755	38.755	
23	Verwerkt slib	16.998	105	16.893	16.893	
4	Beheersing van lozingen	499	199	300	300	
41	WVO-vergunningen en meldingen	296	0	296	296	
42	Handhaving WVO	0	0	0	0	
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	203	199	4	4	
6	Bestuur en externe communicatie	2.008	50	1.958	1.958	
61	Bestuur	1.904	50	1.854	1.854	
62	Externe communicatie	104	0	104	104	
81	Dekkingsmiddelen	292	0	292	292	
8101	Onvoorzien	292	0	292	292	
	Geactiveerde lasten	1.530	1.530	0	0	
01	Geactiveerde lasten bouw projecten	1.530	1.530	0	0	
	Totaal	73.486	3.722	69.764	69.764	0
	Bijdrage Waterschap			69.764		
	Exploitatie-saldo 2019			0		

Naast de uitsplitsing van de begroting naar het aandeel dat betrekking heeft op de Zuiveringsheffing resp. op de Watersysteemheffing (zie vorige pagina), is een vergelijking van de netto-kosten relevant. Deze vergelijkende opstelling wordt onderstaand gepresenteerd.

Vergelijking van de NETTO - KOSTEN		Rekening	Begroting	Begroting
		2017	2018	2019
(Bedragen x 1.000 euro)				
1	Planvorming	339	356	520
11	Eigen plannen	339	356	520
2	Bouw / exploitatie zuiveringstechnische werken	67.751	66.950	66.694
21	Getransporteerd afvalw ater	12.155	11.587	11.046
22	Gezuiverd afvalw ater	38.963	39.025	38.755
23	Verwerkt slib	16.633	16.338	16.893
4	Beheersing van lozingen	289	314	300
41	WVO-vergunningen en meldingen	170	185	296
42	Handhaving WVO	0	0	0
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	119	129	4
6	Bestuur en externe communicatie	443	432	1.958
61	Bestuur	386	385	1.854
62	Externe communicatie	57	47	104
81	Dekkingsmiddelen	292	292	292
8101	Onvoorzien	292	292	292
Totaal Netto - kosten		69.114	68.344	69.764
Bijdrage van de Waterschap		69.114	68.344	69.764
Exploitatie-resultaat		0	0	0

9.2 De Begroting 2019 + MJR naar kosten- en opbrengstsoorten

9.2.1 De Begroting 2019 + MJR naar kostensoorten

Het presenteren van de Begroting naar Kosten- en Opbrengstsoorten, gebaseerd op de BBVW-richtlijnen, is een comptabele verplichting. Onderstaand wordt de begroting naar kostensoorten weergegeven (x € 1.000). Voor de begroting naar opbrengstsoorten, zie de opvolgende paragraaf.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroot 2018 Primitief	mutatie	Begroot 2019	Meerjarenraming			
					2020	2021	2022	2023
43 Rente en afschrijvingen	28.498	27.061	-721	26.340	29.159	29.576	26.900	26.210
4101 Rentelasten	4.695	4.842	-74	4.768	5.259	5.646	5.666	5.735
4103 Afschrijving	23.803	22.220	-647	21.572	23.899	23.930	21.234	20.475
42 Totaal personeelslasten	16.193	14.198	1.532	15.730	16.255	16.790	17.106	17.663
4201 Salarissen	8.903	10.182	808	10.990	11.371	11.798	12.011	12.421
4202 Sociale lasten	2.256	2.258	435	2.692	2.784	2.886	2.947	3.051
4204 Overige personeelslasten	755	642	110	752	767	782	798	814
4205 Personeel van derden	4.139	958	176	1.135	1.190	1.205	1.229	1.254
4206 Voormalig personeel en bestuur	125	159	3	162	143	119	121	123
4290 Pers.kosten toe-/doorberekend	15							
43 Totaal goederen en diensten van derden	28.048	30.530	1.382	31.911	31.631	32.637	33.106	33.737
4301 Duurzame gebruiksgoederen	535	524	-76	448	467	477	540	496
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.434	3.589	76	3.665	3.745	3.828	3.898	3.977
4303 Energie	6.420	6.560	641	7.201	6.765	6.820	6.850	6.881
4304 Huren en rechten	159	254	-40	213	217	221	225	230
4307 Verzekeringen	135	129	18	147	150	153	156	159
4308 Belastingen	964	920	39	959	978	997	1.017	1.038
4309 Onderhoud door derden	8.489	8.539	679	9.218	9.712	10.231	10.322	10.656
4310 Overige diensten door derden	7.912	10.015	45	10.060	9.597	9.910	10.098	10.300
44 Totaal bijdragen aan derden	153	68	1	69	70	72	73	75
4401 Bijdrage aan bedrijven								
4402 Bijdragen aan overheden en overige	153	68	1	69	70	72	73	75
45 Totaal toevoegingen aan voorzieningen	121	439	3	443	452	458	460	466
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	121	148	3	151	154	157	160	163
4502 Onvoorzien		292		292	298	301	300	303
Totaal Bruto Kosten	73.013	72.296	2.197	74.493	77.567	79.533	77.645	78.151
Totaal middelen	73.045	72.296	2.197	74.493	77.567	79.533	77.645	78.151
Exploitatie -saldo	32							

9.2.2 De Begroting 2019 + MJR naar opbrengstsoorten

Overeenkomstig de comptabele verplichting, worden onderstaand de baten volgens begroting naar opbrengstsoorten weergegeven (x € 1.000).

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroot 2018 Primitief	mutatie	Begroot 2019	Meerjarenraming			
					2020	2021	2022	2023
81 Financiële baten	47	50		50	50	50	50	50
8101 Externe rentebaten								
8102 Interne rentebaten	47	50		50	50	50	50	50
8103 Dividenden en bonusuitkeringen								
82 Personeelsbaten	41							
8201 Baten ivm salarissen en sociale lasten								
8202 Uittening van personeel	41							
83 Goederen en diensten aan derden	2.206	1.925	652	2.577	2.630	2.684	2.740	2.797
8301 Verkoop van grond								
8302 Verkoop van duurzame goederen	21							
8303 Verkoop van overige goederen	20	14	28	42	43	44	44	45
8304 Opbrengst uit grond en water	50	27		27	27	27	27	27
8305 Huuropbrengst uit overige eigendommen	645	719	95	814	830	847	863	881
8306 Diensten voor derden	1.470	1.165	529	1.694	1.730	1.766	1.806	1.844
84 Bijdragen van derden	45	66	506	572	754	768	782	796
8401 Bijdragen van overheden	45	66	506	572	754	768	782	796
8402 Bijdragen van overigen								
86 Interne verrekeningen	1.592	1.911	-381	1.530	1.600	1.715	1.763	1.868
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen								
8602 Onttrekkingen aan reserves								
8603 Geactiveerde lasten	1.592	1.911	-381	1.530	1.600	1.715	1.763	1.868
Totaal opbrengsten WBL	3.931	3.952	777	4.729	5.034	5.217	5.335	5.511
Bijdrage van de beide Waterschappen	69.114	68.344	1.420	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640
Totaal Middelen	73.045	72.296	2.197	74.493	77.567	79.533	77.645	78.151

9.3 Begroting 2019: de bijdrage van het Waterschap Limburg

De aan het Waterschapsbedrijf Limburg opgedragen taken worden gefinancierd door de deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling (Waterschap Limburg). Vertrekpunt hiervoor vormt de vastgestelde begroting voor het WBL (kostendrager zuiveringsbeheer); zie hiervoor hoofdstuk 6, pagina 39.

Van de aldus bepaalde bijdrage wordt door het waterschap per maand een betaling verricht aan het WBL, ter grootte van de jaarbijdrage gedeeld door 12.

Bijlagen

MJR 2019-2023 en Begroting 2019:

1. Opstelling naar units van netto-kosten en formatie
2. Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) Meerjarenraming
3. Rekenuitgangspunten MJR 2019-2023 en Begroting 2019
4. Staat van immateriële, materiële, financiële vaste activa en onderhanden werk
5. Staat van vaste schulden
6. Staat van reserves en voorzieningen
7. Berekening van het rente-omslagpercentage
8. Staat van personeelslasten
9. Kostenverdeelstaat met toelichting
10. Meerjarenraming 2018 – 2022

Bijlage 1: Opstelling naar de units van netto kosten en formatie

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroot 2018 Primitief	mutatie	Begroot 2019	Meerjarenraming			
					2020	2021	2022	2023
LASTEN								
Bouwen, Renoveren, Onderhoud	14.075	13.319	1.192	14.512	15.238	15.882	16.055	16.585
Operations, Product-, Procesontwikkeling, IT	23.264	25.019	-63	24.955	24.246	24.890	25.361	25.740
Human Resource Management	3.617	3.202	257	3.460	3.561	3.618	3.672	3.732
Financiën, Planning, Concemcontrol	1.193	1.108	42	1.150	1.190	1.299	1.251	1.377
Bestuur-, Directieondersteuning, Programmamanagement	1.911	1.557	116	1.673	1.718	1.765	1.855	1.905
Directie	243	481	-49	432	442	453	464	475
Bestuur	124	106	1.397	1.503	1.533	1.563	1.594	1.626
Bovenformatief	87	150	26	176	181	187	192	198
Post onvoorzien - bevoegdheid directie		292	0	292	298	301	300	303
Totaal Bedrijfsvoering	44.515	45.234	2.918	48.153	48.408	49.957	50.745	51.941
Totaal Kapitaallasten	28.498	27.061	-721	26.340	29.159	29.576	26.900	26.210
Totaal LASTEN	73.013	72.296	2.197	74.493	77.567	79.533	77.645	78.151
BATEN								
Bouwen, Renoveren, Onderhoud	2.817	2.650	191	2.840	2.940	3.073	3.153	3.280
Operations, Product-, Procesontwikkeling, IT	191	173	639	812	996	1.012	1.029	1.047
Human Resource Management	669	729	75	804	822	839	855	872
Financiën, Planning, Concemcontrol	7							
Bestuur-, Directieondersteuning, Programmamanagement	0							
Directie								
Bestuur								
Bovenformatief								
Totaal Bedrijfsvoering	3.684	3.552	905	4.457	4.758	4.924	5.038	5.199
Totaal Kapitaallasten	246	400	-128	272	276	293	296	312
Totaal BATEN	3.930	3.952	777	4.729	5.034	5.217	5.334	5.511
NETTO KOSTEN								
Bouwen, Renoveren, Onderhoud	11.258	10.670	1.002	11.672	12.298	12.808	12.902	13.305
Operations, Product-, Procesontwikkeling, IT	23.074	24.846	-703	24.143	23.250	23.877	24.332	24.694
Human Resource Management	2.948	2.473	182	2.655	2.739	2.780	2.816	2.860
Financiën, Planning, Concemcontrol	1.186	1.108	42	1.150	1.190	1.299	1.251	1.377
Bestuur-, Directieondersteuning, Programmamanagement	1.911	1.557	116	1.673	1.718	1.765	1.855	1.905
Directie	243	481	-49	432	442	453	464	475
Bestuur	124	106	1.397	1.503	1.533	1.563	1.594	1.626
Bovenformatief	87	150	26	176	181	187	192	198
Post onvoorzien - bevoegdheid directie		292	0	292	298	301	300	303
Totaal Netto Bedrijfsvoering	40.831	41.683	2.013	43.696	43.650	45.033	45.707	46.743
Totaal Netto Kapitaallasten	28.251	26.661	-593	26.068	28.883	29.283	26.604	25.898
Totaal NETTO KOSTEN	69.082	68.344	1.420	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640
FORMATIE								
Bouwen, Renoveren, Onderhoud	73,7	71,7	5,0	76,7	76,7	76,7	76,7	76,7
Operations, Product-, Procesontwikkeling, IT	48,5	49,0	4,5	53,5	53,5	53,5	53,5	53,5
Human Resource Management	9,9	9,9		9,9	9,9	9,9	9,9	9,9
Financiën, Planning, Concemcontrol	11,0	11,0	-0,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5
Bestuur-, Directieondersteuning, Programmamanagement	12,7	11,7	1,0	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7
Directie	1,0	1,0		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Bovenformatief	1,0	2,0	0,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Totaal Formatie	157,8	156,3	10,5	166,8	166,8	166,8	166,8	166,8

Bijlage 2: Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) Meerjarenraming

		2019	2020	2021	2022	2023
1. Strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water						
1.1 Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren						
M Afnameverplichting						
M100 - capaciteit tov afnameverplichting	planet	97%	100%	100%	100%	100%
N Technische storingen (aantal per object)						
N100 - Zuiveringen (17 rwzi's / 2 storingen p.mnd))	planet	< 408	< 408	< 396	< 384	< 384
N101 - Transportstelsel (145 transportgemalen / 1 storing p.mnd)	planet	< 1.740	< 1.740	< 1.740	< 1.740	< 1.740
N102 - Gemalen gemeenten (745 objecten / 0,1 storing p.mnd))	planet	< 900	< 900	< 900	< 900	< 900
N103 - IBA's (546 IBA's)	planet	< 200	< 200	< 200	< 200	< 200
N104 - Slibontwatering (7 ontwaterinstall. / 1 storing p.mnd)	planet	< 72	< 72	< 72	< 72	< 72
N105 - Slibdrogen (1 slibdrooginstallaties)	planet	10	10	10	10	10
S Zuivering: werking rwzi's getoetst aan norm						
S100 - aantal rwzi's die voldoen aan norm Fosfaat-verwijdering	planet	17	17	17	16	16
S101 - aantal rwzi's die voldoen aan norm Stikstof-verwijdering	planet	17	17	17	16	16
S102 - aantal rwzi's aangepast op norm KRW	planet	12	13	16	16	16
S103 - aan bevoegd gezag gemelde overschrijding CZV/BZV/OB	planet	0	0	0	0	0
T Zuivering: rendementen						
T100 - Fosfaat-verwijdering (alleen ter registratie)	planet	> 75%	> 75%	> 75%	> 75%	> 75%
T101 - Stikstof-verwijdering (alleen ter registratie)	planet	> 75%	> 75%	> 75%	> 75%	> 75%
1. Strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water						
1.2 Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties						
V Technologische Innovaties						
V100 - rapportage voortgang technologische innovaties	planet	2	2	2	2	2
2. Strategisch doel: Vergroten duurzaamheid						
2.1 Thema: Energieneutraal werken binnen WBL						
X Duurzaamheid						
X101 - duurzaam energie terugwinnen (40% van behoefte in 2020)	planet	30,4%	47,0%	47,0%	47,0%	47,0%
X102 - energie-efficiënter/ -zuiniger werken tov 2008 (doel is 24% in 2020)	planet	22,3%	27,6%	27,6%	27,6%	27,6%
2. Strategisch doel: Vergroten duurzaamheid						
2.2 Thema: Energieneutraal werken binnen de (Afval)Waterketen						
Y Samenwerking						
Y106 - rapportage alternatieve (afval)watersystemen op lokaal niveau	planet	>=1	>=1	>=1	>=1	>=1
2. Strategisch doel: Vergroten duurzaamheid						
2.3 Thema: Hergebruik van grondstoffen en water						
U Productie en Afzet van slib						
U100 - hoeveelheid ontwaterd slib	planet	99.054	89.054	89.054	89.054	89.054
U102 - ontwaterd slib verwerkt in droger: percentage	planet	69%	72%	72%	72%	72%
U104 - afzet van ontwaterd slib: percentage	planet	31%	28%	28%	28%	28%
X Duurzaamheid						
X100 - barometer duurzaam terreinbeheer	planet	goud	goud	goud	goud	goud
X103 - duurzame inkoop energie	planet	100%	100%	100%	100%	100%
X104 - duurzame inkoop WBL-breed	planet	100%	100%	100%	100%	100%
Y Samenwerking						
Y107 - aantal onderwijsinstellingen als erkend leerbedrijf aangemerkt	planet	1	1	1	1	1
Y108 - leververplichting gedroogd slib Extern (is minimaal 90%)	planet	90%	90%	90%	90%	90%

		2019	2020	2021	2022	2023
3. Strategisch doel: Vergroten maatschappelijke waarde						
3.2 Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen						
Y Samenwerking						
Y100 - onderhoud IBA's (aantal = 546)	planet	23 Gmt	23 Gmt	23 Gmt	23 Gmt	23 Gmt
Y101 - beheer/onderhoud gemalen (745 objecten)	planet	11 Gmt	11 Gmt	11 Gmt	11 Gmt	11 Gmt
4. Kritieke succesfactor: De organisatie en bedrijfsmiddelen						
4.1 KSF: de organisatie (incl. de bedrijfsprocessen)						
A Formatie						
A100 - Begrote formatie	people	155,09	155,09	155,09	155,09	155,09
B Ziekteverzuim						
B100 - Verzuim-% totaal	people	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%
H Veiligheid						
H101 - ernstige ongevallen (arbeidsinspectie)	people	0	0	0	0	0
J Kwaliteit processen						
J100 - Certificaat Kwaliteit (TÜV)	people	ja	ja	ja	ja	ja
J101 - Certificaat ARBO (TÜV)	people	ja	ja	ja	ja	ja
J102 - Certificaat Milieu (TÜV)	people	ja	ja	ja	ja	ja
AV Inkoop : onrechtmatige opdrachten						
AV100 - bedrag aan onrechtmatig verstrekte opdrachten (x € 1.000)	profit	< € 715	< € 715	< € 715	< € 715	< € 715
AV101 - onrechtmatige opdracht in % van de begroting	profit	=< 1%	=< 1%	=< 1%	=< 1%	=< 1%
AY Leveringen, Diensten en Werken (Procedure gevolgd):						
AY100 - enkelvoudig: procedures gevolgd	profit	100%	100%	100%	100%	100%
AY200 - meervoudig: procedures gevolgd	profit	100%	100%	100%	100%	100%
AY300 - Europees: procedures gevolgd	profit	100%	100%	100%	100%	100%
AY400 - mini-competitie: procedures gevolgd	profit	100%	100%	100%	100%	100%
4. Kritieke succesfactor: De organisatie en bedrijfsmiddelen						
4.2 KSF: de bedrijfsmiddelen / assets						
P Klachten						
P101 - aantal externe klachten transportstelsel	planet	4	4	4	4	4
P102 - aantal externe klachten zuiveringen	planet	10	10	10	10	10

Bijlage 3 Rekenuitgangspunten MJR 2019-2028 en Begroting 2019

De algemene ontwikkelingen en uitgangspunten zijn in onderling overleg met Waterschap Limburg bepaald en kunnen worden gesplitst in intern en extern bepaalde factoren.

1. De algemene reserve: zie onderstaand overzicht

Algemene reserve per 1-1-2017	+ 2.700.000
Nog te bestemmen rekeningresultaat 2017	+ 32.025
Bijdrage van Waterschap Limburg	-/- 32.025
Totaal	+ 2.700.000

Voor het jaar 2018 wordt uitgegaan van een geprognosticeerd resultaat van € 0.
Dat geldt eveneens voor de volgende jaren in de planperiode.

2. De afschrijvingsmethodiek: voor nieuwe investeringen worden de navolgende afschrijvingstermijnen gehanteerd.

Omschrijving	Afschrijvingstermijn
Civielbouwkundige werken	30 jaar
Electro-mechanische werken	15 jaar
Waterstaatkundige werken	30 jaar
Gebouwen (bedrijfsgebouwen en woonruimten)	30 jaar
Automatisering	5 jaar
Inventaris	10 jaar
Immateriele activa	≤ 5 jaar
Tractiemiddelen	< 10 jaar

Op grond, waarop installaties of gebouwen zijn gesitueerd, wordt niet afgeschreven.

3. Inflatie

De meest recente publicatie van het CPB: Raming Centraal Economisch Plan (CEP) 2018 (d.d. maart 2018) heeft de titel "Economie op stoom/Overheid stimuleert" meegekregen.

De Nederlandse economie is op stoom. In 2017 neemt de groei toe met 3,1 % bbp, in 2018 naar verwachting met 3,2% bbp en in 2019 met 2,7% bbp. De werkloosheid daalt naar verwachting van 4,9% in 2017 naar 3,9% in 2018 en 3,5% in 2019. Het begrotingsoverschot: in 2017

bedraagt het EMU-saldo 1,1% bbp; in 2018 naar verwachting 0,7% bbp en 2019 0,9% bbp.

De koopkracht neemt in 2017 toe met 0,3%, in 2018 met 0,6% en in 2019 met 1,6%.

Samenvattende verwachting CEP 2018:

- De economische groei is in 2017 3,1%, voor 2018 wordt 3,2% en voor 2019 wordt 2,7% verwacht.
- De inflatie bedraagt voor 2017 1,3%. Voor 2018 wordt uitgegaan van 1,6% en voor 2019 van 2,3%.
- De groei van de relevante wereldhandel bedraagt voor 2017 4,7%, voor 2018 en 2019 wordt 4,4% verwacht.
- De consumptie groeit met 1,8% in 2017 naar 2,1% in 2018 en 2,5% in 2019.
- De koopkracht verbetert van 0,3% in 2017 naar 0,6% in 2018 en 1,6% in 2019.
- De werkloosheid daalt van 4,9% in 2017 naar 3,9% in 2018 en 3,5% in 2019.
- Het begrotingsoverschot bedraagt in 2017 1,1% bbp, in 2018 0,7% bbp en 0,9% bbp in 2019
- De Overheids-/EMU-schuld daalt van 56,0% bbp in 2017 naar 52,1% bbp in 2018 en 48,4% in 2019.

4. Salariskosten

De laatste CAO voor waterschapsmedewerkers liep per 31 december 2016 af. Ten tijde van het voorbereiden van onderhavige meerjarenbegroting is nog niets bekend over de inhoud van de nieuwe CAO en tot welke kostenstijging die mogelijk leidt voor WBL in 2018 e.v. We houden daarom voorlopig vast aan de eerder gevolgde gedragslijn.

Naast de reguliere verhogingen (o.a. vanwege doorgroei in functieschalen), houden we in 2019 rekening met een indexerings van de bruto loonkosten van 2,0%. Ook voor de navolgende jaren gaan we uit van een jaarlijkse stijging van 2,0%. Dit 'opslagpercentage' is niet alleen bedoeld voor de bekostiging van bruto loonstijgingen, maar ook voor secundaire arbeidsvoorwaarden (bijvoorbeeld groei Individueel Keuze Budget) die op basis van de CAO worden afgesproken. Hiermee wordt de bestaande lijn gecontinueerd.

Op het moment dat er een definitief CAO-akkoord is gesloten zullen we dit akkoord als uitgangspunt nemen voor hernieuwde berekeningen van de personeelslasten in de begroting.

5. Rekenrente

Rente langlopende leningen

Voor 2019 nemen we 2,00% als uitgangspunt voor nieuwe langlopende leningen. Om het meerjarig renterisico te beperken, gaan we voor 2020 uit van 2,25%, voor 2021 van 2,75%, voor 2022 van 3,0% voor 2023 van 3,5% en vanaf 2024 gaan we uit van een percentage van 4,0%. In de vorige meerjarenraming werd voor het jaar 2019 met 0,25% hoger rentepercentages gerekend, voor 2020 met 0,50%, voor 2021 met 0,25% en voor 2022 met 0,50 % hogere rentepercentage.

Rente kortlopende leningen

Voor 2019 gaan wij uit van een rentepercentage voor kortlopende geldleningen (< 1 jaar) van 0,20% stijgend tot 0,5% in 2022. Op de langere termijn verwachten we dat dit percentage zal stijgen tot 0,75% in 2023 en daarna 1,0%. Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 is dit 0,1% lager dan opgenomen in de vorige meerjarenraming.

6. Onvoorzien

In de uitgangspunten met betrekking tot de begroting is opgenomen dat de hoogte van het budget voor onvoorzien ca. 0,4% bedraagt van het begrotingstotaal.

7. Het Meerjaren-Investerings-Plan

Het Masterplan voor de zuiveringstechnische werken van het Waterschapsbedrijf Limburg wordt jaarlijks geëvalueerd en daarna vertaald in een jaarlijks geactualiseerd meerjareninvesteringsprogramma (MIP).

Bij deze MJR is het investeringsvolume opnieuw beoordeeld voor de jaren 2019-2028. Daarbij is rekening gehouden met het vastgestelde maximale uitgavniveau per jaar, welk bij deze begroting/meerjarenraming mede als input geldt voor de berekening van de kapitaallasten.

Voor de periode 2019-2028 is in totaal een bedrag van € 255,8 mln. aan effectieve investeringen meegenomen; dit is € 25,58 mln./jaar (zie ook § 6.2).

8. Samenvattend. Ten aanzien van de rekenkundige uitgangspunten worden de volgende aannames gehanteerd (deze zijn ambtelijk afgestemd met Waterschap Limburg).

	2019	2020	2021	2022	2023
Inflatie (excl. energie)	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Salaris + sociale lasten	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente lang	2,00%	2,25%	2,75%	3,00%	3,50%
Rente kort	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%	0,75%

Bijlage 4: Staat van immateriële, materiële, financiële vaste activa en onderhanden werk

SVA nr.	omschrijving	Cumulatieven per 31-12-2018			Boek-waarde 31-12-2018	Nieuwbouw derden / Uitgaven	Nieuwbouw derden Subsidies	Geacti-veerde lasten	uitgaven OHW naar SVA 2019	subsid. OHW naar SVA 2019	Inhaal-afschrijving 2019	Afschrijving /aflossing 2019	Cumulatieven per 31-12-2019			Boek-waarde 31-12-2019
		Aanschaf-waarde	Subsidies	Afschrijving /aflossing									Aanschaf-waarde	Subsidies	Afschrijving /aflossing	
Financiële vaste activa		213.483		193.483	20.000								213.483		193.483	20.000
0301	Aandelen en deelnemingen	20.000			20.000								20.000			20.000
0303	Vaste leningen aan ambtenaren	35.363		35.363									35.363		35.363	
0304	Vaste leningen aan overheden	158.121		158.121									158.121		158.121	
Immateriële vaste activa		21.803.597	523.521	20.393.722	886.354						292.129		21.803.597	523.521	20.685.851	594.225
0101	Uitgaven afsluiten geldleningen	5.804.457		5.804.457									5.804.457		5.804.457	
0102	Uitgaven onderzoek/ontwikkelin	11.069.805	510.921	9.672.530	886.354						292.129		11.069.805	510.921	9.964.659	594.225
0103	Subsidies/ bijdragen aan derde															
0104	Afkoopsommen aan overheden	2.348.782		2.348.782									2.348.782		2.348.782	
0106	Overige immateriële activa	2.580.553	12.600	2.567.953									2.580.553	12.600	2.567.953	
Materiële vaste activa		832.415.876	55.220.681	604.726.264	172.468.930			27.730.300				21.280.222	860.146.176	55.220.681	626.006.486	178.919.008
0201	Gronden	8.890.798	816.376	-4.236	8.078.658								8.890.798	816.376	-4.236	8.078.658
0202	Vervoermiddelen en werktuigen	2.865.998		2.212.683	653.315			200.000			401.218		3.065.998		2.613.901	452.097
0203	Overige bedrijfsmiddelen	34.153.934		25.804.162	8.349.772			1.024.000			3.150.558		35.177.934		28.954.720	6.223.214
0204	Kantoren, centrale werkplaatsen	26.062.024	443.763	18.045.641	7.572.620						735.273		26.062.024	443.763	18.780.914	6.837.347
02071	ZTW: Transportsysteem	258.151.858	30.572.549	192.114.180	35.465.129			3.304.300			3.209.156		261.456.158	30.572.549	195.323.336	35.560.273
02072	ZTW: Zuiveringsinstallaties	416.879.470	20.614.314	293.473.037	102.792.120			21.192.000			11.454.885		438.071.470	20.614.314	304.927.922	112.529.235
02073	ZTW: Slibontwateringsinstallatie	44.197.433	1.149.040	33.545.370	9.503.024			310.000			1.914.319		44.507.433	1.149.040	35.459.689	7.898.705
02074	ZTW: Drogers	41.214.362	1.624.639	39.535.429	54.294			1.700.000			414.813		42.914.362	1.624.639	39.950.242	1.339.481
0210	Overige materiële vaste activa															
Immateriële vaste activa (OHW)		12.595			12.595								12.595			12,595
A	Onderzoek/ontwikkeling															
B	Subsidies / bijdragen aan derde	12.595			12,595								12,595			12,595
Materiële vaste activa (OHW)		27.717.704			27.717.704	47.986.503		1.530.497	-27.730.300				49.504.404			49.504.404
C	Gronden															
D	Vervoermiddelen en werktuigen	200.000			200.000	300.000		-200.000					300.000			300.000
E	Overige bedrijfsmiddelen	929.754			929.754			-1.024.000					-94.246			-94.246
F	Kantoren, centrale werkplaatsen															
G	Zuiveringstechnische werken	26.587.950			26.587.950	47.686.503		1.530.497	-26.506.300				49.298.650			49.298.650
Totaal activa		882.163.255	55.744.202	625.313.469	201.105.584	47.986.503		1.530.497				21.572.351	931.680.255	55.744.202	646.885.820	229.050.233
Totaal SVA		854.432.956	55.744.202	625.313.469	173.375.284			27.730.300				21.572.351	882.163.256	55.744.202	646.885.820	179.533.233
Totaal OHW		27.730.299			27.730.299	47.986.503		1.530.497	-27.730.300				49.516.999			49.516.999

Bijlage 5: Staat van vaste schulden

nr.	Oorspronkelijk bedrag van de lening	Lening-nummer	Rente percentage	Loop-tijd in jaren	L= lineaire afl.	Verval-dag rente betaling	V of A	Restant bedrag van de lening per 31-12-2018	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar opgenomen geldleningen	Nog niet verschenen rente per 31-12-2018	Betaalde rente of rentebelstanddeel annuïteit	Ten laste van het boekjaar komende rente	Nog niet verschenen rente per 31-12-2019	Aflossing		Restant bedrag van de lening per 31-12-2019
														Valuta	Regulier	
16/01	70.432.637,50	1-29151	2,660	20	L	1-jul	A	63.389.373,75		843.078,67	1.686.157,34	1.639.319,64	796.240,97	13/12	3.521.631,88	59.867.741,88
05/01	15.000.000,00	1-23897	3,510	20	L	20-jul	A	5.250.000,00		82.411,88	184.275,00	172.501,88	70.638,75	20/7	750.000,00	4.500.000,00
06/01	15.000.000,00	ASN	4,070	20	L	1-nov	A	6.000.000,00		40.700,00	244.200,00	239.112,50	35.612,50	1-nov	750.000,00	5.250.000,00
09/1	15.000.000,00	1-26369	3,810	20	L	4-nov	A	8.250.000,00		49.768,13	314.325,00	309.800,63	45.243,75	4-nov	750.000,00	7.500.000,00
10/15	26.000.000,00	1-26969	3,040	10	L	6-dec	A	5.200.000,00		10.977,78	158.080,00	152.591,11	5.488,89	6-dec	2.600.000,00	2.600.000,00
11/1	18.000.000,00	1-27469	3,080	20	L	1-dec	A	11.700.000,00		30.030,00	360.360,00	358.050,00	27.720,00	1-dec	900.000,00	10.800.000,00
12/1	23.000.000,00	1-27795	2,770	20	L	3-dec	A	16.100.000,00		34.686,56	445.970,00	443.492,39	32.208,94	3-dec	1.150.000,00	14.950.000,00
13/1	10.000.000,00	1-28205	2,875	20	L	16-dec	A	7.500.000,00		8.984,38	215.625,00	215.026,04	8.385,42	16-dec	500.000,00	7.000.000,00
15/1	20.000.000,00	1-28965	1,382	20	L	16-dec	A	17.000.000,00		9.789,17	234.940,00	234.364,17	9.213,33	16-dec	1.000.000,00	16.000.000,00
16/1	15.000.000,00	1-29287	1,010	20	L	1-dec	A	13.500.000,00		11.362,50	136.350,00	135.718,75	10.731,25	1-dec	750.000,00	12.750.000,00
17/1	15.000.000,00	1-29633	1,080	20	L	15-dec	A	14.250.000,00		6.840,00	153.900,00	153.540,00	6.480,00	15-dec	750.000,00	13.500.000,00
18/1	20.000.000,00		2,000	20	L	1-dec	A	20.000.000,00		33.333,33	400.000,00	398.333,33	31.666,67	1-dec	1.000.000,00	19.000.000,00
19/1	40.000.000,00		2,000	20	L	1-dec	A		40.000.000,00			66.666,67	66.666,67	1-dec		40.000.000,00
TOTAAL	302.432.637,50							188.139.373,75	40.000.000,00	1.161.962,38	4.534.182,34	4.518.517,10	1.146.297,13		14.421.631,88	213.717.741,88

Bijlage 6 Staat van reserves en voorzieningen

Omschrijving (bedragen in €)	Stand begin van het jaar 2018	(+) Interne rente	(+) Overige	(+) Externe	(-) Interne	(-) Externe	Stand einde van het jaar 2018	Berekende rente die niet aan de reserve wordt toegevoegd		Stand begin van het jaar 2019	(+) Interne rente	(+) Overige	(+) Externe	(-) Interne	(-) Externe	Stand einde van het jaar 2019	Berekende rente die niet aan de reserve wordt toegevoegd		
								Bedrag	Rek.nr.								Bedrag	Rek.nr.	
								A. 050102 Algemene reserve	2.700.000										
B. Bestemmingsreserves: Nog te bestemmen exploitatiesaldo	32.025					32.025													
Totaal eigen vermogen	2.732.025					32.025	2.700.000	50.000		2.700.000						2.700.000	50.000		
D. Voorzieningen: 050425 voorziening PBB	189.055		147.737			147.737	189.055		810202	189.055		150.692			150.692	189.055		810202	
Totaal voorzieningen	189.055		147.737			147.737	189.055			189.055		150.692			150.692	189.055			
Totaal eigen vermogen / voorzieningen	2.921.080					179.762	2.889.055	50.000		2.889.055		150.692			150.692	2.889.055	50.000		

Bijlage 7 Berekening van het rente-omslagpercentage

Berekening van het rente-omslagpercentage	2019
Bedragen x € 1.000	
Boekwaarde 1-1-2019 van de investeringen	
- Staat van activa	171.374
- Staat van onderhanden werken	29.732
Boekwaarde 31-12-2019 van de investeringen	
- Staat van activa	152.418
- Staat van onderhanden werken	76.632
Totaal	430.156
Gemiddelde boekwaarde :	215.078
Totaal rentelasten	
-Externe rentelasten	4.718
-Interne rentelasten	
-Afschrijving op boeterente	
-Diensten van het bankwezen	
-Geactiveerde bouwrente	-222
Toe te rekenen rentelasten	4.496
Rente-omslagpercentage :	2,09%

Bijlage 9: Kostenverdeelstaat met toelichting

Bestuursbegroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Verdeling kapitaal-lasten	TOTAAL Begroting 2019	Venteling indirecte kosten	Begroting 2019	Toerekening overhead	Toerekening kosten desintegratie	Begroting NETTO 2019	Begroting BRUTO 2019	Bruto Kosten 2019	Overige Baten 2019	Netto Kosten 2019	Zuiverings-beheer	Watersys-teembeheer
	Kosten	Baten	excl. kap.lst		DIRECT	DIRECT	TOTAAL 2019	TOTAAL 2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019
1 Planvorming	21.224		21.224		21.224	298.227	319.451	200.974		520.425	520.425	520.425		520.425	520.425	
11 Eigen plannen	21.224		21.224		21.224	298.227	319.451	200.974		520.425	520.425	520.425		520.425	520.425	
2 Bouw en exploitatie zuiv.techn.werken	49.969.697	-1.942.792	48.026.905		48.026.905	8.988.266	57.015.171	9.679.093		66.694.264	68.637.056	68.637.056	-1.942.792	66.694.264	66.694.264	
21 Getransporteerd afvalwater	8.438.807	-1.090.001	7.348.806		7.348.806	1.789.603	9.138.409	1.907.468		11.045.877	12.135.878	12.135.878	-1.090.001	11.045.877	11.045.877	
22 Gezuiverd afvalwater	30.075.372	-748.031	29.327.341		29.327.341	4.370.899	33.698.240	5.057.119		38.755.359	39.503.390	39.503.390	-748.031	38.755.359	38.755.359	
23 Verwerkt slib	11.455.518	-104.760	11.350.758		11.350.758	2.827.764	14.178.522	2.714.506		16.893.028	16.997.788	16.997.788	-104.760	16.893.028	16.893.028	
4 Beheersing van lozingen	6.866	-199.127	-192.261		-192.261	301.352	109.091	190.309		299.400	498.527	498.527	-199.127	299.400	299.400	
41 WVO-vergunningen en meldingen						177.266	177.266	118.631		295.897	295.897	295.897		295.897	295.897	
42 Handhaving WVO																
43 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	6.866	-199.127	-192.261		-192.261	124.086	-68.175	71.678		3.503	202.630	202.630	-199.127	3.503	3.503	
5 Heffing en invordering																
51 Belastingheffing																
52 Invordering																
6 Bestuur en externe communicatie	1.728.822	-50.000	1.678.822		1.678.822	193.648	1.872.470	85.633		1.958.103	2.008.103	2.008.103	-50.000	1.958.103	1.958.103	
61 Bestuur	1.627.953	-50.000	1.577.953		1.577.953	193.648	1.771.601	82.256		1.853.857	1.903.857	1.903.857	-50.000	1.853.857	1.853.857	
62 Externe communicatie	100.869		100.869		100.869		100.869	3.377		104.246	104.246	104.246		104.246	104.246	
81 Dekkingsmiddelen	291.930		291.930		291.930		291.930			291.930	291.930	291.930		291.930	291.930	
8101 onvoorzien	291.930		291.930		291.930		291.930			291.930	291.930	291.930		291.930	291.930	
8103 bijdrage waterschappen																
8104 kosten LAB - waterschappen																
0 Geactiveerde lasten	221.955	-1.530.497	-1.308.542		-1.308.542	1.308.542					1.530.497	1.530.497	-1.530.497			
7101 Geactiveerde lasten bouwprojecten	221.955	-1.530.497	-1.308.542		-1.308.542	1.308.542					1.530.497	1.530.497	-1.530.497			
Toe te rekenen kosten	21.246.044		21.246.044		21.246.044	-11.090.035	10.156.009	-10.156.009								
Door baten gecompenseerde kosten van ondersteunende beheerproducten	1.006.361	-1.006.361									1.006.361	1.006.361	-1.006.361			
Totaal Waterschapsbedrijf	74.492.899	-4.728.777	69.764.122		69.764.122		69.764.122			69.764.122	74.492.899	74.492.899	-4.728.777	69.764.122	69.764.122	

TOELICHTING op de KOSTENVERDEELSTAAT van de BEGROTING 2019

1. Algemeen

De kostentoe rekening gaat overeenkomstig de verslagleggingvoorschriften in op de principes die worden gehanteerd bij de toerekening van de (netto) kosten aan de kostendragers. Zie hiervoor hoofdstuk 8 en 9. Een kostendrager is in dit verband de reglementaire taak volgens de Waterschapswet.

Bij het Waterschapsbedrijf (WBL) worden in het kader van de aan haar opgedragen uitvoeringsactiviteiten, de volgende taken geraakt: zuiveringsbeheer en watersysteembeheer.

De kostenverdeelstaat geeft weer op welke wijze uitvoering is gegeven aan de gehanteerde principes.

Om de onderlinge vergelijkbaarheid van de kosten/ opbrengsten van de diverse waterschappen mogelijk te maken, onderscheiden de voorschriften landelijk uniforme beleidsvelden en beleidsproducten binnen elke reglementaire taak. Het WBL richt zich naar deze landelijke opzet.

De begroting en de jaarrekening worden conform het landelijk uniforme BBP-model opgesteld, waarbij naast beleidsvelden/ beleidsproducten ook uniforme beheerproducten worden onderscheiden.

Op organisatieniveau kan ten behoeve van de bewaking van begrotingsbudgetten een extra dimensie worden toegevoegd (werkplanproducten), om kosten/ baten te kunnen indelen naar de (kern)taken van een organisatieonderdeel. Werkplanproducten zijn in feite een onderverdeling van de beheerproducten, waarbij 1 werkplanproduct slechts 1 keer voorkomt op WBL-niveau en elk werkplanproduct een relatie heeft naar slechts één beleids- / beheerproduct (en dus ook slechts naar 1 beleidsveld).

2. Kostenverdeelstaat voor de kosten en de baten

De kostenverdeelstaat is ingedeeld naar de relevante beleidsvelden en beleidsproducten. Deze staat start met twee kolommen van kostentotalen resp. batentotalen ontleend aan de eerste vastlegging (naar kostenplaatsen / werkplanproducten / kostensoorten) van kosten resp. baten waarbij de kapitaallasten als volgt zijn toegerekend:

- de afschrijvingskosten zijn toegerekend op basis van de uitsplitsing van de staat van activa naar investeringsobjecten;
- de rentekosten worden onderscheiden in bouwrente, rente onderhanden werken en overige rentekosten. De bouwrente wordt toegerekend aan het beleidsveld geactiveerde lasten. De rente op onderhanden werken wordt specifiek toegerekend aan deze investeringsprojecten. De overige rentekosten worden toegerekend op basis van de gemiddelde boekwaarde van de investeringsobjecten zoals deze zijn opgenomen in de staat van activa.

In de derde kolom is het saldo van kosten en baten gepresenteerd. In de opvolgende kolommen vinden achtereenvolgens de onderstaande toerekeningen plaats:

Verdeling van de indirecte kosten:

De "indirecte kosten" houden verband met de kosten gemaakt voor de inzet van personele capaciteit. Deze kosten kunnen niet rechtstreeks aan één bepaald product worden toegerekend omdat de kostentoedeling afhankelijk is van de tijdsbesteding door het personeel.

De volgende verdelingen worden toegepast:

- van de Directie worden deze kosten toegerekend aan het Wpp 'Algemeen Management'.

- van de unitmanagers worden deze kosten òf toegerekend aan de directe producten van de betreffende unitmanager naar rato van de voor deze producten geplande uren òf doorbelast aan de andere tot de unit behorende kostenplaatsen;
- van de overige kostenplaatsen worden deze kosten toegerekend aan de directe producten van de betreffende kostenplaats naar rato van de voor deze producten geplande uren.

Verdeling van de overhead-kosten (= het totaal van de ondersteunende beheerproducten)

De toe te rekenen overhead-kosten bestaan uit het saldo van de kosten en baten zoals die op dit moment van de kostenverdeelstaat zijn verzameld op de ondersteunende beheerproducten.

De ondersteunende beheerproducten en de gehanteerde verdeelsleutel, zijn onderstaand weergegeven.

Ondersteunend beheerproduct	Verdeelsleutel
Centrale huisvestingskosten	Aantal toegewezen bruto m ²
Automatiseringskosten / informatiebeleid	De kosten worden verdeeld over de betreffende units naar rato van het aantal werkplekken
Wagenpark	De kosten van het wagenpark worden naar rato van het aantal in gebruik zijnde dienstauto's verdeeld naar de teams.
Centraal management	Evenredig aan de betreffende units
Geografische informatie (BRO)	Beheer van het tekeningenbestand en uitvoeren van tekenwerk: de kosten worden toegerekend aan de specifieke producten van de afnemende kostenplaatsen.
Bemonstering en analysering laboratorium	De kosten worden toegerekend naar rato van het aandeel in beheer rwzi respectievelijk slibontwatering.
Bedrijfs Interne MilieuZorg (BIMZ)	Naar rato van de op primaire beheerproducten geplande uren van het gehele personeel (excl. uren ondersteunende beheerproducten).
Catering en interne faciliteiten	Naar rato van de op primaire beheerproducten geplande uren van het kantoorpersoneel (excl. uren ondersteunende beheerproducten)
Organisatiebeleid / -beheer, personeelsbeleid / -beheer, interne voorlichting, algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning	Naar rato van de op primaire beheerproducten geplande uren van al het personeel (excl. uren ondersteunende beheerproducten)
Meerjarenraming/ begroting/ comptabiliteit, financiële ondersteuning en managementsrapportages.	Naar rato van het aandeel van de primaire beheerproducten in de directe kosten (dus vóór toerekening van de indirecte kosten maar incl. de kapitaallasten).

Bijlagen 10: Kosten, Baten en Netto kosten volgens MJR 2018-2022

WBL - TOTAAL		alle bedragen inclusief inflatie						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroot 2017 Primitief	mutatie	Begroot 2018	Meerjarenraming			
					2019	2020	2021	2022
LASTEN								
Rentelasten	9.255	5.494	-652	4.842	4.855	5.700	6.011	5.919
Afschrijving	22.326	23.643	-1.423	22.220	21.221	22.514	22.922	19.873
Totaal kapitaallasten	31.580	29.136	-2.075	27.061	26.077	28.214	28.933	25.793
Salarissen	8.500	9.872	310	10.182	10.263	10.580	10.912	11.197
Sociale lasten	1.990	2.206	52	2.258	2.287	2.355	2.426	2.499
Overige personeelslasten	616	625	17	642	655	668	681	695
Personeel van derden	3.605	1.045	-87	958	929	948	958	977
Voormalig personeel en bestuur	128	146	13	159	162	143	119	121
Pers.kosten toe-/doorberekend		0	0	0			0	0
Totaal personeelslasten	14.840	13.893	305	14.198	14.295	14.695	15.096	15.489
Duurzame gebruiksgoederen	344	356	168	524	448	467	477	486
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.136	3.306	282	3.589	3.652	3.732	3.815	3.884
Energie	6.949	7.506	-946	6.560	5.871	5.875	5.903	5.906
Huren en rechten	156	156	98	254	258	262	266	271
Verzekeringen	126	126	3	129	131	134	137	140
Belastingen	767	799	121	920	938	957	976	996
Onderhoud door derden	8.458	8.817	-278	8.539	8.512	8.755	9.089	9.158
Overige diensten door derden	7.387	8.525	1.490	10.015	10.829	10.949	11.290	11.502
Totaal goederen en diensten van derden	27.324	29.592	937	30.529	30.639	31.131	31.953	32.342
Bijdrage aan bedrijven								
Bijdragen aan overheden en overige	93	66	1	68	69	70	72	73
Totaal bijdragen aan derden	93	66	1	68	69	70	72	73
Toevoegingen aan voorzieningen	142	145	3	148	151	154	157	160
Onvoorzien		292	0	292	292	298	301	300
Totaal toevoegingen aan voorzieningen	142	437	3	439	443	452	458	460
TOTAAL LASTEN	73.979	73.124	-828	72.296	71.523	74.562	76.511	74.158
BATEN								
Financiële baten	34	50		50	50	50	50	50
Personeelsbaten	51							
Goederen en diensten aan derden	2.201	1.963	-38	1.924	1.950	1.987	2.025	2.064
Bijdrage van derden	62	66		66	66	66	66	66
Onttrekkingen aan voorzieningen	46							
Geactiveerde personele lasten	1.265	1.581	-20	1.561	1.592	1.624	1.657	1.690
Geactiveerde bouwrente	242	350		350	350	350	350	350
TOTAAL BATEN	3.901	4.010	-58	3.952	4.009	4.078	4.148	4.219
NETTO KOSTEN								
netto kosten Bedrijfvoering	70.077	69.114	-770	68.344	67.514	70.484	72.364	69.938
netto Kapitaallasten	38.774	40.378	1.304	41.683	41.837	42.670	43.831	44.546
	31.304	28.736	-2.075	26.661	25.677	27.814	28.533	25.393
Bijdrage WATERSCHAP	71.535	69.114	-770	68.344	67.514	70.484	72.364	69.938
EXPLOITATIE-SALDO	1.458	0	0					
PERSONEEL								
Aantal formatieplaatsen (fte's) waaraan structureel bezet per ultimo	154,1	154,6	1,8	156,3	155,1	155,1	155,1	155,1

Postbus 1315 | 6040 KH Roermond
088 8420000 | info@wbl.nl | wbl.nl

WATERSCHAPSBEDRIJF
LIMBURG